

Doprinos fondova Europske unije unapređenju sustava zaštite okoliša Istarske županije

Babić, Dunja

Professional thesis / Završni specijalistički

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:467769>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



**SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET EKONOMIJE I TURIZMA
„DR. MIJO MIRKOVIĆ“**

DUNJA BABIĆ

**DOPRINOS FONDOVA EUROPSKE UNIJE UNAPREĐENJU SUSTAVA
ZAŠTITE OKOLIŠA ISTARSKE ŽUPANIJE**

SPECIJALISTIČKI POSLIJEDIPLOMSKI RAD

PULA, 2016.

**SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET EKONOMIJE I TURIZMA
„DR. MIJO MIRKOVIĆ“**

SPECIJALISTIČKI POSLIJEDIPLOMSKI RAD

**„DOPRINOS FONDOVA EUROPSKE UNIJE UNAPREĐENJU SUSTAVA ZAŠTITE
OKOLIŠA ISTARSKE ŽUPANIJE“**

Ime i prezime studenta: Dunja Babić

Matični broj studenta: PDS-EI-16-2010

Studij: Poslijediplomski specijalistički studij „Europske integracije, regionalni i lokalni ekonomski razvoj“

Predsjednik komisije: Prof.dr.sc. Ines Kersan – Škabić

Mentor: Doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac

Član komisije: Doc.dr.sc. Lela Tijanić

Datum obrane: 29. prosinca 2016.

PODACI O POSLIJEDIPLOMANTU

Ime i prezime: Dunja Babić

Datum i mjesto rođenja: 08.10.1986., Pula

Naziv završenog fakulteta i godina diplomiranja: Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, 2010.

PODACI O SPECIJALISTIČKOM POSLIJEDIPLOMSKOM RADU

Vrsta studija: Poslijediplomski specijalistički studij

Naziv studija: Europske integracije, regionalni i lokalni ekonomski razvoj

Naslov specijalističkog poslijediplomskog rada: Doprinos fondova Europske unije unapređenju sustava zaštite okoliša Istarske županije

UDK: _____

Sveučilište/Odjel na kojem je rad obranjen: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković” Pula

POVJERENSTVA, OCJENA I OBRANA RADA

Povjerenstvo za ocjenu podobnosti teme:

1. Prof.dr.sc. Ines Kersan – Škabić – predsjednik povjerenstva
2. Doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac – član povjerenstva (mentor)
3. Doc.dr.sc. Lela Tijanić – član povjerenstva

Datum prihvaćanja teme: 18. svibnja 2016.

Mentor: Doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac

Povjerenstvo za ocjenu rada:

1. Prof.dr.sc. Ines Kersan – Škabić – predsjednik povjerenstva
2. Doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac – član povjerenstva (mentor)
3. Doc.dr.sc. Lela Tijanić – član povjerenstva

Povjerenstvo za obranu rada:

1. Prof.dr.sc. Ines Kersan – Škabić – predsjednik povjerenstva
2. Doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac – član povjerenstva (mentor)
3. Doc.dr.sc. Lela Tijanić – član povjerenstva

Datum obrane rada: 29. prosinca 2016.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	Predmet istraživanja.....	1
1.2.	Svrha i cilj istraživanja	2
1.3.	Ocjena dosadašnjih istraživanja.....	2
1.4.	Metode istraživanja.....	5
1.5.	Struktura rada.....	6
2.	POLITIČKI OKVIR PROVEDBE PROJEKATA EUROPSKE UNIJE	8
2.1.	Pojmovno određenje	8
2.2.	Kohezijska politika EU.....	10
2.3.	NUTS klasifikacija	13
2.4.	Politika zaštite okoliša EU.....	15
2.5.	Akcijski programi zaštite okoliša	17
3.	STRATEŠKI OKVIR PROVEDBE PROJEKATA EUROPSKE UNIJE	22
3.1.	Strategije i prioritete na razini EU.....	22
3.1.1.	Lisabonska strategija	22
3.1.2.	Strategija održivog razvoja EU.....	23
3.1.3.	Strategija Europa 2020	24
3.2.	Strategije i prioritete na nacionalnoj i županijskoj razini.....	25
3.2.1.	Politika zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj.....	25
3.2.2.	Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske	29
3.2.3.	Nacionalna strategija zaštite okoliša.....	30
3.2.4.	Razvojne strategije Istarske županije.....	33
3.2.4.1.	Regionalni operativni program	33
3.2.4.2.	Županijska razvojna strategija	40
4.	PRETPRISTUPNA FINANCIJSKA POMOĆ ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I PRIRODE KORIŠTENA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI OD 2007. DO 2013. GODINE	45
4.1.	Instrument pretpristupne pomoći (IPA).....	45
4.2.	IPA II – Prekogranična suradnja.....	48
4.2.1.	Program prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2007.-2013.	48
4.2.2.	Program Jadranske prekogranične suradnje 2007.-2013.	56
4.2.3.	Program transnacionalne suradnje Mediteran	63

4.3.	IPA III – Regionalni razvoj	67
4.3.1.	Operativni program zaštite okoliša 2007.-2013.....	67
4.3.1.1.	Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun	74
5.	PROJEKTI CIKLUS.....	76
5.1.	Operativni programi.....	76
5.2.	Pozivi za dostavu projektnih prijava.....	78
5.3.	Osmišljavanje i priprema projekta.....	80
5.4.	Provedba	84
6.	PRIMJERI PROJEKATA IZ PODRUČJA ZAŠTITE OKOLIŠA PROVEDENIH U ISTARSKOJ ŽUPANIJI U RAZDOBLJU 2007.- 2016.....	88
6.1.	Projekt KUP - „Karst Underground Protection“	88
6.1.1.	Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga	88
6.1.2.	Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta	89
6.1.3.	Ostvareni rezultati.....	91
6.1.4.	Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka	92
6.2.	Projekt DIVA - Sanacija divljih odlagališta i podizanje svijesti o njihovoj štetnosti.....	94
6.2.1.	Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga	94
6.2.2.	Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta	95
6.2.3.	Ostvareni rezultati.....	96
6.2.4.	Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka	99
6.3.	Projekt ŽIVO! – „Život – voda!“.....	100
6.3.1.	Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga	100
6.3.2.	Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta	101
6.3.3.	Ostvareni rezultati.....	103
6.3.4.	Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka	105
6.4.	Projekt DRINKADRIA – Networking for Drinking Water Supply in the Adriatic Region.....	105
6.4.1.	Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga	105
6.4.2.	Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta	106
6.4.3.	Ostvareni rezultati.....	108
6.4.4.	Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka	109
6.5.	Projekt PROTECT - integrirani europski model zaštite mediteranskih šuma od požara.....	111

6.5.1.	Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga	111
6.5.2.	Projektna aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta	111
6.5.3.	Ostvareni rezultati.....	112
6.5.4.	Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka	114
7.	ANALIZA REZULTATA I UČINAKA PROVEDENIH PROJEKATA.....	115
7.1.	Analiza ostvarenih rezultata i njihove održivosti	115
7.2.	Analiza uspješnosti i financijske isplativosti provedenih projekata	116
7.3.	Rangiranje županija prema uspješnosti korištenja sredstava Europske unije.....	119
7.4.	Procjena doprinosa realiziranih projekata jačanju sustava zaštite okoliša i prirode Istarske županije.....	123
7.5.	Usporedba rezultata projekata i strateških razvojnih ciljeva Istarske županije	133
7.6.	SWOT analiza procesa povlačenja financijskih sredstava EU u Istarskoj županiji	136
8.	PREPORUKE, SMJERNICE I SAVJETI ZA BUDUĆE PROJEKTE.....	139
9.	ZAKLJUČAK.....	142
	SAŽETAK	147
	SUMMARY	148
	LITERATURA	149

1. UVOD

1.1. Predmet istraživanja

U fokusu ovog specijalističkog rada jest utvrđivanje stupnja u kojemu su projekti sufinancirani sredstvima Europske unije pridonijeli realizaciji strateških razvojnih ciljeva i prioriteta Istarske županije u sektoru zaštite okoliša i prirode. Problem ovog istraživanja svoje korijenje vuče iz ranih 2000.-tih godina kada se Republika Hrvatska počela pripremati za pristupanje Europskoj uniji. Hrvatska je zahtjev za punopravno članstvo podnijela 21. veljače 2003. godine, a službeni status kandidata za članstvo dobila je 18. lipnja 2004. Ubrzo nakon toga počele su se poduzimati strukturne i operativne mjere u svrhu jačanja apsorpcijskog kapaciteta za privlačenje i korištenje financijskih sredstava EU. Među tim mjerama bila je i izrada regionalnih operativnih programa kao prvih strateških dokumenata županijskog razvoja. Usvajanjem takvih dokumenata stvarali su se preduvjeti kandidiranja razvojnih projekata za financiranje sredstvima EU-a.

Proglašavanjem Zakona o regionalnom razvoju 2009. godine uvedena je obveza zamjenjivanja regionalnih operativnih programa županijskim razvojnim strategijama kao temeljnim planskim dokumentima za održivi društveno-gospodarski razvoj svake županije. Županijska razvojna strategija Istarske županije usvojena je 2011. godine i od tada pa sve do danas svi projektni prijedlozi upravnih tijela Istarske županije, županijskih agencija i drugih ustanova kojima je Županija osnivač, usuglašavali su se s njezinim sadržajem, odnosno Strategijom utvrđenim ciljevima i prioritetima razvoja.

Imajući u vidu brojne projekte koje je Istarska županija sufinancirala sredstvima Europske unije, može se zaključiti kako je Županija kvalitetno pripremila dokumentacijsku osnovu potrebnu za uspješno natjecanje za financijska sredstva iz fondova EU. Segment koji je u ovom uzročno-posljedičnom odnosu manje evidentan odnosi se na rezultate i učinke samih projekata. Naime, ako je jedan od glavnih ciljeva strateških dokumenata županijskog razvoja bio pridonijeti uspješnijem natjecanju za financijska sredstva iz proračuna EU, ostvarivanje tog cilja ne mora nužno značiti da je odobrenje projekta osmišljenog na temelju strateških razvojnih prioriteta automatski pridonijelo realizaciji istih. Svojim poslijediplomskim specijalističkim radom kandidatkinja istražuje koje su rezultate projekti polučili, koji je učinak postignutih rezultata na

sustav zaštite okoliša i prirode te koji problemi sprječavaju Istarsku županiju u uspješnijoj realizaciji strateških razvojnih ciljeva putem projekata sufinanciranih sredstvima EU-a.

1.2. Svrha i cilj istraživanja

Svrha ovog rada je utvrditi stupanj do kojega je implementacija projekata Europske unije pridonijela ostvarivanju županijskih razvojnih ciljeva i prioriteta u sektoru zaštite okoliša i prirode. Kandidatkinja će pritom identificirati ostvarene projektne rezultate i procijeniti u kojoj mjeri oni odgovaraju inicijalno predviđenim ciljevima, rezultatima i učincima. Kako bi se procijenio učinak postignutih rezultata, radom će se istražiti na koji je način osigurana održivost projekta usprkos završetku razdoblja EU sufinanciranja. Pritom je ključno pitanje predmetnog istraživanja ostvaruju li projektni rezultati i dalje određeni pozitivan utjecaj na dobrobit stanovništva, iako je projekt službeno okončan.

Jedan od ciljeva rada bit će utvrditi doprinos provedenih projekata jačanju sustava zaštite okoliša i prirode. Cilj se planira realizirati prikupljanjem podataka na temelju dubinskog intervjuiranja ključnih županijskih stručnjaka u domeni zaštite okoliša i prirode. Time će se osigurati razumijevanje iskustava i dolazak do novih spoznaja koje možda nisu evidentne iz pukog izučavanja literature, dokumenata i ostalih javno dostupnih informacija.

Izradom SWOT analize procesa povlačenja sredstava EU u Istarskoj županiji autorica će se usmjeriti na cilj iznalaženja djelotvornijih ili učinkovitijih načina osmišljavanja i provedbe budućih projekata EU. Svrha takve analize bit će pružiti preporuke za daljnja poboljšanja u iskorištavanju mogućnosti koje nam kao punopravnoj članici europske obitelji stoje na raspolaganju.

1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja

Fondovi i projekti Europske unije u Hrvatskoj općenito predstavljaju problematiku relativno novijeg datuma, stoga je i broj provedenih istraživanja na tom polju oskudan. Za financijsku perspektivu 2007.-2013. jasan i detaljan uvid u strukturu fondova i programa EU-a pružila je autorica Martina Belić u svojoj knjizi „Potpore i javni natječaji iz EU fondova“ izdanoj 2011. godine. Sličan koncept, ali s većim naglaskom na ulazak Hrvatske u EU razradili su još ranije, točnije 2005. godine Mate Granić, Neven Mimica, Ante Babić i Siniša Grgić u knjizi „Europski

fondovi za Hrvatsku: Kako iskoristiti sredstva iz programa Europske unije?“. Osim pregleda politika, fondova i programa EU-a za razdoblje 2007.-2013., autori su se dotakli i smjernica za osmišljavanje i provedbu projekata, ali su u tom pokušaju čitateljima pružili samo šture i osnovne upute, bez pravih „trikova zanata“. Naime, i bez čitanja navedene knjige do istih zaključaka može doći svaka osoba koja je barem jednom pročitala službene upute za ispunjavanje projektnih prijava izdane od bilo kojeg upravljačkog tijela akreditiranog za raspisivanje natječaja putem kojih se dodjeljuju financijska sredstva iz proračuna EU.

Primijenjeno istraživanje o apsorpcijskom kapacitetu Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Istarsku županiju provela je Ines Kersan-Škabić u znanstvenom radu „Koliko je Hrvatska spremna iskoristiti sredstva regionalne politike Europske unije? Primjer Istre“. Rad je dio knjige izdane 2005. godine od strane Instituta za javne financije pod naslovom „Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: ususret izazovima pregovora“. Riječ je o znanstvenom radu koje je od iznimne koristi za predmet ovog istraživanja jer obrađuje upravo iskustva Istarske županije u sudjelovanju u programima i projektima EU. S obzirom na činjenicu da je prošlo više od deset godina od objavljivanja tog rada, zanimljivo je analizirati kakva su poboljšanja ostvarena u odnosu na preporuke koje autorica daje kroz svoje zaključke.

S pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji i ulaskom Europske unije u novu financijsku perspektivu hrvatski su autori prepoznali potrebu izrade novih knjiga i priručnika kojima bi se pružio pregled europskih strateških i programskih dokumenata za programsko razdoblje 2014.-2020., ali i pregled europskih fondova, njihovih prioriteta i pravila za navedeno programsko razdoblje. U tom smislu najznačajnija je knjiga „EU politike i fondovi 2014-2020“ autora Marije Tufekčić i Željka Tufekčića iz 2013. godine. Knjiga pruža detaljan uvid u europske strategije i politike, izvore financiranja i regulativu koja ih određuje, a ukratko se osvrće i na osnovne principe pripremanja EU projekata.

Praktičnom dijelu pripreme i provedbe projekata koji se financiraju sredstvima iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova posvetila se autorica Ariana Vela u svom priručniku „Menadžment ESI fondova 2014. – 2020.“. Knjiga je izdana 2015. godine, a primijenjeni pristup proistječe primarno iz perspektive kojom je pisana s obzirom na činjenicu da je autorica ujedno i konzultantica za fondove EU-a s dugogodišnjim iskustvom u tom području. Priručnik jasno

objašnjava praktične korake u pripremi i provedbi projekata te daje uvid u mnogobrojne korisne primjere utemeljene na konkretnim projektnim prijedlozima i vlastitom iskustvu autorice u pripremanju i provedbi projekata.

Dosadašnja istraživanja kolega studenata nisu se bavila sličnom temom, ali može se naći poveznica s mnogobrojnim diplomskim radovima koji općenito tematiziraju EU fondove i programe te njihovo korištenje u Republici Hrvatskoj. Jedan takav primjer je i diplomski rad kolegice Bojane Deranja koja je 2013. godine pisala o EU fondovima u Hrvatskoj. Autorica je u tom radu prikazala EU fondove i programe koji su Hrvatskoj stajali na raspolaganju u pretpristupnom razdoblju, a kratko se osvrnula i na tri primjera projekata provedenih u Istarskoj županiji.

Brojni diplomski radovi izvedeni su u obliku komparativnih analiza iskorištenosti pretpristupnih fondova u Hrvatskoj i drugim europskim zemljama. Jedno takvo istraživanje je i diplomski rad autorice Jelene Goričanec s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koja je 2011. godine uspoređivala hrvatsko i poljsko iskustvo u iskorištavanju pretpristupnih fondova.

S obzirom na to da će u fokusu specijalističkog rada primarno biti projekti provedeni u sektoru zaštite okoliša i prirode, razmotrena su i istraživanja o jednoj od najzahtjevnijih politika EU – politici zaštite okoliša. Europska unija postala je jedan od glavnih aktera politike zaštite okoliša na svjetskoj razini, uvodeći visoke standarde radi očuvanja prirodnih resursa i smanjivanja negativnih posljedica ljudskog djelovanja na okoliš. Politika zaštite okoliša Europske unije obuhvaća približno 300 različitih pravnih propisa i normi koje se odnose na niz područja, od gospodarenja otpadom do onečišćenja zraka, zaštite voda, očuvanja biološke raznolikosti, zaštite tla, onečišćenja bukom i klimatskih promjena. Pregledavajući repozitorij diplomskih i završnih radova Fakulteta ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ može se zaključiti kako su studenti iznimno zainteresirani za tu temu. Naime, brojna studentska istraživanja provedena su upravo analizirajući problematiku zaštite okoliša na europskoj razini. O pristupanju Hrvatske Europskoj uniji s aspekta zaštite okoliša pisala je Manuela Šuran 2011. godine. Iste godine sličnu je temu analizirala i Anđela Škorić fokusirajući se na prilagodbu Hrvatske zahtjevima Europske unije u području zaštite okoliša. Valja spomenuti i diplomski rad autorice Davorke Šćulac iz 2014.

godine koja je izvršila analizu utjecaja politike zaštite okoliša Europske unije na politiku zaštite okoliša Republike Hrvatske.

1.4. Metode istraživanja

U svrhu uvođenja čitatelja u problematiku javnih politika EU prikupljeni su sekundarni podaci, detaljno je proučena relevantna literatura, a metodom sinteze i deskripcije izveden je kratki prikaz kohezijske politike kao temelja na kojemu počivaju europski fondovi te politike zaštite okoliša EU koja određuje ciljeve projekata koji se financiraju u tom specifičnom sektoru. Strateški okvir projekata EU provedenih u Istarskoj županiji za ciljeve zaštite okoliša ili prirode prikazan je temeljem analize sadržaja ključnih dokumenata, njihovom klasifikacijom, komparacijom i sintezom.

Komponente Instrumenta pretprikladne pomoći (IPA) koje je Istarska županija najčešće koristila u svrhu provedbe projekata zaštite okoliša i prirode prikazane su temeljem analize izvornih programskih dokumenata, a pritom su korištene metode klasifikacije, deskripcije i sinteze. Faze projektnog ciklusa, počevši od faze programiranja sredstava pa sve do faze provođenja pojedinog projekta objašnjene su metodama analize i deskripcije. Iste metode korištene su i u prikazu nekolicine projekata EU provedenih u Istarskoj županiji u domeni zaštite okoliša ili prirode.

Analiza rezultata i učinaka provedenih projekata utemeljena je na primarnim i sekundarnim podacima. U svrhu prikupljanja sekundarnih podataka detaljno je proučena dostupna literatura i prijavni obrasci ustupljeni na uvid od pojedinih upravnih odjela Istarske županije. Primarni, kvalitativni podaci prikupljeni su ispitivanjem, odnosno metodom intervjua. Dubinskim intervjuiranjem neposrednih aktera procesa osmišljavanja i prijavljivanja projektnih prijedloga prikupljene su informacije o realnim postignućima, namjerama, problemima, percepcijama, shvaćanjima i doživljajima direktnih sudionika, odnosno nositelja projekata. Za provedbu neposrednog intervjua polu-strukturirane forme kandidatkinja je pripremila podsjetnik kao osnovu za razgovor.

Metodama kompilacije, indukcije i generalizacije kandidatkinja je izradila preporuke, smjernice i savjete za pripremanje i provedbu budućih projekata sufinanciranih sredstvima EU. Korištenjem

induktivnog metodološkog pristupa i dominantno kvalitativnih podataka kandidatkinja je postigla dublji uvid i razumijevanje istraživanih problema.

1.5. Struktura rada

Na samom početku poglavlja „Politički okvir provedbe projekata EU“ vrši se pojmovno određenje ključnih koncepata za razumijevanje predmetne problematike. Definiraju se fondovi Europske unije i projekti koje Europska unija financijski podupire. Zatim se pruža uvid u javne politike EU koje su od elementarne važnosti za razumijevanje projekata sufinanciranih iz EU izvora u domeni zaštite okoliša i prirode. U trećem poglavlju razrađuje se analiza strateškog okvira, odnosno prikazuju se strategije i prioritete financiranja na razini EU te na nacionalnoj i županijskoj razini.

Kako bi se u analitičkom dijelu rada mogli predstaviti primjeri projekata koje je Istarska županija provela u domeni zaštite okoliša i prirode, u četvrtom poglavlju prikazuju se pretpristupni fondovi na koje je Županija najviše aplicirala i na području kojih je polučila najveći uspjeh u povlačenju financijskih sredstava. Poglavlje se ponajprije odnosi na različite komponente IPA-e korištene u financijskoj perspektivi 2007. – 2013.

U petom poglavlju obrazlaže se tzv. projektni ciklus, odnosno faze razvoja svakog projekta financiranog iz EU izvora. Poglavlje započinje kratkim uvodom u pristup programiranja IPA-e kojim se izrađuju višegodišnji strateški dokumenti u svrhu definiranja prioriteta koje projekti trebaju ostvariti, zatim se objašnjava princip objavljivanja i sadržaj poziva za dostavu projektnih prijedloga te se na kraju iznose osnovna pravila za osmišljavanje projektnih ideja, pripremu prijave i implementaciju odobrenog projekta.

Kao primjere projekata provedenih u Istarskoj županiji, kandidatkinja predstavlja projekte sanacije divljih odlagališta otpada, sprječavanja šumskih požara, zaštite resursa pitkih voda, odnosno upravljanja vodnim resursima i poboljšanja vodoopskrbe.

Analizom ostvarenih rezultata i njihove održivosti kandidatkinja utvrđuje jesu li se najznačajniji projektni rezultati uspjeli očuvati i ostvaruju li i dalje svojevrsan pozitivan utjecaj na okoliš ili prirodu usprkos završetku EU sufinanciranja. Potom utvrđuje jesu li se projekti financijski isplatili, koliko je sredstava EU Istarska županija uspjela privući u sektor zaštite okoliša i prirode

te kolike je iznose u konačnici i zaprimila na temelju provedenih aktivnosti i podnesenih izvješća. Procjena doprinosa provedenih projekata jačanju sustava zaštite okoliša i prirode Istarske županije izvršena je intervjuiranjem stručnjaka u području zaštite okoliša i prirode, odnosno jednog od izravnih sudionika procesa apliciranja projekata na fondove EU. Istom metodom izvršena je i usporedba rezultata projekata i strateških razvojnih ciljeva Istarske županije, ali je u ovaj segment istraživanja uključen i intervju koordinatora izrade Županijske razvojne strategije. Temeljem prikupljenih podataka kandidatkinja također izrađuje SWOT analizu procesa povlačenja financijskih sredstava EU u Istarskoj županiji.

U završnom dijelu kandidatkinja pruža preporuke, smjernice i savjete za razvoj budućih projekata kojima se želi ostvariti EU sufinanciranje.

2. POLITIČKI OKVIR PROVEDBE PROJEKATA EUROPSKE UNIJE

2.1. Pojmovno određenje

Prema Klaiću¹ projekt je razrađeni plan, prethodni, koncipirani tekst nekog akta, dokumenta ili sl. U prenesenom smislu Klaić ga poistovjećuje s prijedlogom, nakanom, namjerom, naumom. U Hrvatskom općem leksikonu² projekt se definira kao zamisao, odluka, nacrt, prijedlog za rad. U stručnoj literaturi, svaki projekt pa tako i onaj sufinanciran sredstvima Europske unije, opisuje se kao niz aktivnosti kojima se ostvaruju jasno određeni ciljevi u utvrđenom roku i pomoću unaprijed definiranih sredstava. Institut za projektni menadžment pod projektom podrazumijeva privremeni poduhvat poduzet radi ostvarivanja jedinstvenog rezultata, proizvoda ili usluge.³

Temeljna obilježja svakog projekta su sljedeća:

- projekt je privremenog karaktera, unaprijed je poznat datum njegova početka i završetka;
- projekt ima ograničeni opseg aktivnosti usmjerenih postizanju konkretnih ciljeva i mjerljivih rezultata;
- projekt obično zahtijeva sudjelovanje različitih odjela i stručnjaka;
- projekt ima svoj proračun, odnosno financijska sredstva osigurana za provedbu projektnih aktivnosti;
- projekt se izvodi po unaprijed utvrđenom akcijskom planu i rasporedu izvršavanja zadataka;
- projekt je jedinstven, što znači da najčešće financira nešto što dosad nije učinjeno ili nikada prije nije proveden isti takav projekt.

¹ Klaić, Ž. (1990), *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 1096.

² Bilić, J. et al. (1996), *Hrvatski opći leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, str. 800.

³ Project Management Institute, Inc. (2013), *A guide to the project management body of knowledge (PMBOK Guide) Fifth Edition*, Newton Square, str. 3.

Europska unija podupire projekte utemeljene na javnim politikama i proračunskim prioritetima koja su nadležna tijela EU-a usvojila za pojedinu financijsku perspektivu, odnosno sedmogodišnji financijski okvir. Javne politike Europske unije predstavljaju temelj za utvrđivanje prioriteta i ciljeva koji će se financirati europskim sredstvima, a projekti pritom služe kao mjere kojima se realiziraju ciljevi javnih politika.

Europski fondovi predstavljaju temeljni izvor financiranja projekata. Fondovi su financijski instrumenti uspostavljeni radi provedbe ciljeva javnih politika Europske unije. Financijska sredstva svakog fonda osigurana su u proračunu EU-a za pojedino višegodišnje razdoblje koje se naziva financijskom perspektivom. Financijska perspektiva obuhvaća razdoblje od sedam godina za koje EU donosi javne politike i usvaja proračun kojim se postižu strateški ciljevi. Može se reći kako su fondovi Europske unije zapravo novac poreznih obveznika EU-a koji se specifičnim, jasno utvrđenim procedurama dodjeljuje različitim korisnicima za provedbu projekata koji doprinose postizanju javnih politika EU-a. Određeni financijski instrumenti podupiru projektne ideje na razini cijele EU, ali postoje i instrumenti namijenjeni financiranju projekata samo određenih država članica, država kandidatkinja ili potencijalnih kandidatkinja. Do značajnih razlika dolazi zbog različitih stupnjeva razvoja, a time i različitih potreba u financiranju razvojnih ciljeva.

Aktualna financijska perspektiva odnosi se na razdoblje od 2014. do 2020. godine, a prethodila joj je financijska perspektiva za period 2007. – 2013. U svakom programskom razdoblju dolazi do određenih promjena u strukturi pojedinih instrumenata financiranja, no bez obzira na razdoblje, strateško-programska usmjerenost postavlja se kao imperativ. Svaki projekt sufinanciran europskim sredstvima trebao bi doprinijeti ostvarivanju strateških razvojnih ciljeva lokalne jedinice, županije, države i Europske unije. Razvojni projekti EU međusobno se mogu značajno razlikovati u svojim ciljevima, obujmu ili razmjeru. Manji projekti mogu se provesti uz minimalna financijska sredstva u i svega nekoliko dana, dok veliki projekti mogu vrijediti milijune eura i trajati više godina.⁴

⁴ Maletić, I. et al. (2016), *EU projekti – od ideje do realizacije*, TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje, Zagreb, str. 296.

2.2. Kohezijska politika EU

Europska kohezijska politika usmjerena je postizanju ujednačenog i održivog razvoja te jačanju gospodarske i socijalne kohezije EU. Kohezijskom politikom EU nastoji stvarati nova radna mjesta, poticati konkurentnost i gospodarski rast, unaprijediti kvalitetu života svojih građana i pritom promicati održivi razvoj. S aspekta europskih fondova, najvažnije obilježje ove politike je solidarnost EU s manje razvijenim zemljama i regijama. Usmjeravajući financijska sredstva u područja ili sektore u kojima postoji najviše prostora za rast i razvoj, EU nastoji smanjiti ekonomske, socijalne i teritorijalne nejednakosti koje postoje između europskih regija.⁵ Smanjivanjem gospodarskih i društvenih razlika između regija EU osnažuje se jedinstveno europsko tržište i povećava njegova konkurentnost.

Postoje značajne razlike u napretku pojedinih regija i zemalja članica EU. Uspoređujući visinu BDP-a po glavi stanovnika, kao najrazvijenije regije ističu se urbani dijelovi Londona, Bruxellesa i Hamburga.⁶ Najbogatiji Luksemburg otprilike je sedam puta bogatiji od Rumunjske i Bugarske. Cilj regionalne politike je smanjivanje upravo takvih razlika. Primjer Irske dokazuje da su takve promjene zaista i moguće. Naime, u trenutku pristupanja Uniji irski BDP bio je 64% niži od prosjeka EU-a. Usprkos tome, Irska je danas najbrže rastuća i najuspješnija europska ekonomija.

Pravna osnova za kohezijsku politiku uspostavljena je u Jedinstvenom europskom aktu (1986.), a Ugovorom iz Maastrichta (1993.) kohezija postaje jedan od osnovnih ciljeva EU-a. Kohezijski fond, koji je osnovan 1994., financijski doprinosi provedbi projekata na području okoliša i transeuropskih mreža u državama EU-a čiji je bruto nacionalni dohodak po stanovniku manji od 90% prosjeka EU-a. Fond je od 2007. ovlašten davati potporu i projektima na područjima povezanima s održivim razvojem poput energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije. U programskom razdoblju 2007. – 2013. EU je Kohezijskom fondu dodijelio 61 milijardu eura, a u razdoblju između 2014. i 2020. dodjeljuje 63,4 milijarde eura.

⁵ Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013), *EU politike i fondovi 2014-2020*, Plavi partner, Zagreb, str. 23.

⁶ Kesner-Škreb, M. (2009), *Regionalna politika Europske unije*, Financijska teorija i praksa, Vol. 33., br. 1., str. 103.

Nakon zajedničke poljoprivredne politike, kohezijska politika je druga financijski najizdašnija zajednička politika EU-a.⁷ Proračun kohezijske politike u financijskoj perspektivi 2007. – 2013. iznosio je 347 milijardi eura, dok za razdoblje 2014. – 2020. iznosi 351,8 milijardi eura i time predstavlja glavni investicijski instrument EU-a. Sredstva za regionalni razvoj raspodjeljuju se putem Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI fondovi) kojima je svrha ulaganje u ekonomsko i socijalno restrukturiranje u EU-u i na taj način smanjivanje regionalnih razlika. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) i Europski socijalni fond (ESF) nazivaju se strukturnim fondovima, a zajedno s Kohezijskim fondom, Europskim fondom za pomorstvo i ribarstvo te Europskim poljoprivrednim fondom za ruralni razvoj čine europske strukturne i investicijske fondove namijenjene državama članicama EU-a. Dok se sredstva iz Kohezijskog fonda ulažu u prometnu mrežu i projekte zaštite okoliša, iz Europskog fonda za regionalni razvoj financiraju se razvojni projekti u cilju poticanja konkurentnosti i otvaranja novih radnih mjesta. Sredstvima tog fonda nastoje se rješavati gospodarski, okolišni i društveni izazovi, s posebnim naglaskom na urbani razvoj. Iz EFRR-a izdašno se financiraju projekti s posebnim teritorijalnim značajkama, na primjer projekti namijenjeni područjima koja su u zemljopisno nepovoljnom položaju. Sredstvima EFRR-a također se promiče i financira prekogranična, transnacionalna i međuregionalna suradnja u raznim sektorima poput prometa, kulture, upravljanja prirodnim resursima, zdravstvu, turizmu i slično.

Europski socijalni fond, utemeljen 1958., najstariji je strukturni fond. Usmjeren je na projekte obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja te na potporu zapošljavanju i stvaranju novih radnih mjesta. Cilj mu je pomoći tražiteljima zaposlenja u jačanju njihove zapošljivosti te pomoći postojećim radnicima da se prekvalificiraju, nauče nove vještine i prilagode promjenama u radnom okruženju.

Ulaganja kohezijske politike usmjerena su na tri cilja: konvergenciju, regionalnu konkurentnost i zapošljavanje te europsku teritorijalnu suradnju. Europski strukturni i investicijski fondovi kao glavni instrumenti kohezijske politike osmišljeni su upravo radi njihovog ispunjenja:

1. *Konvergencija* – cilj je podupiranjem gospodarskog rasta i zaposlenosti ubrzati smanjenje razlika u razvoju između država članica i regija unutar EU-a. Cilj se financira sredstvima

⁷ Maletić, I. et al., op.cit. (bilj. 4), str. 24.

EFRR-a, ESF-a i Kohezijskog fonda, za što se izdvaja oko 81,5% ukupnih sredstava navedenih fondova.⁸ Sredstva su namijenjena NUTS 2 regijama čiji je BDP niži od 75% europskog prosjeka.

2. *Regionalna konkurentnost i zapošljavanje* – cilj je razvoj ekonomskih i socijalnih promjena, poticanje inovacija, poduzetništva, zaštite okoliša i tržišta rada u regijama koje nisu obuhvaćene realizacijom konvergencije. Financiranje se provodi kroz EFRR i ESF u NUTS 2 regijama čiji je BDP viši od 75% europskog prosjeka.
3. *Europska teritorijalna suradnja* – cilj je jačanje suradnje na prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj razini na području urbanog, ruralnog i obalnog razvoja. Financiranje se provodi putem EFRR-a, na što se troši otprilike 2,5% njegovih sredstava.⁹

Razina ulaganja odraz je razvojnih potreba država članica. Uspoređujući njihov BDP, regije se klasificiraju kao razvijene, tranzicijske i manje razvijene. Ovisno o skupini kojoj regija pripada, iz fondova je moguće financirati između 50% i 85% prihvatljivih troškova projekta, a iznimno i 100% prihvatljivih troškova. Stopa sufinanciranja ovisi o stupnju razvijenosti, a što je stupanj razvijenosti niži, stopa EU sufinanciranja je veća. Ostatak sredstava može biti pokriven iz javnih ili privatnih izvora financiranja. Najveći dio sredstava namijenjenih regionalnom razvoju dodjeljuje se regijama čiji je BDP niži od 75% prosjeka Unije i to u svrhe poboljšanja infrastrukture, razvoja ekonomskih i ljudskih potencijala. Usto, sve države članice sa svojim manje razvijenim regijama mogu aplicirati za sredstva namijenjena inovacijama, održivom razvoju, obrazovanju i cjeloživotnom učenju. Krajnji cilj kohezijske politike je povećati konkurentnost europskih regija i gradova poticanjem rasta i otvaranjem radnih mjesta.¹⁰ Kohezijska politika postavila je 11 tematskih ciljeva za poticanje rasta u razdoblju 2014.-2020. Tri fonda u okviru kohezijske politike EU-a (Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Kohezijski fond) podržavaju sljedećih 11 ciljeva:

1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacije,

⁸ Kesner-Škreb, M., op.cit. (bilj. 6), str. 104.

⁹ Ibid.

¹⁰ Maletić, I. et al., loc. cit.

2. Poboljšanje pristupa, korištenja i kvalitete informatičke i komunikacijske tehnologije,
3. Poboljšanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća,
4. Podupiranje prelaska na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika u svim sektorima,
5. Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencije opasnosti i upravljanja,
6. Očuvanje i zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa,
7. Promicanje održivog transporta i uklanjanje uskih grla u ključnim mrežnim infrastrukturama,
8. Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podržavanje mobilnosti radne snage,
9. Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i diskriminacije,
10. Ulaganje u obrazovanje, obuku i profesionalnu obuku za vještine i doživotno učenje,
11. Poboljšanje institucionalnog kapaciteta javne uprave i interesnih skupina te učinkovita javna administracija¹¹.

2.3. NUTS klasifikacija

Europska unija je Uredbom (EZ) br. 1059/2003 od 26. svibnja 2003. uspostavila zajedničko razvrstavanje teritorijalnih jedinica za statistiku, nazvano „NUTS”, sa svrhom lakšeg prikupljanja, obrade i objavljivanja usklađenih regionalnih statističkih podataka u Europskoj uniji. Ovaj hijerarhijski sustav također služi za društveno-ekonomsku analizu regija i usmjeravanje investicija u kontekstu kohezijske politike Europske unije.

Regionalne statistike čine osnovu statističkog sustava EU-a i predstavljaju temelj za definiranje regionalnih pokazatelja. Ustanovljene su početkom 1970-ih godina kao rezultat pregovora nacionalnih ureda za statistiku država članica i Eurostata, statističkog ureda Europskih zajednica. Korisnici statistika izrazili su potrebu za sve većom harmonizacijom na razini Zajednice kako bi mogli raspolagati usporedivim podacima za cijelu Europsku uniju. Tako se jedinstvenim

¹¹ Europska komisija (2014), *Uvod u kohezijsku politiku EU-a za razdoblje 2014. – 2020.*, Ured za publikacije, Luxembourg.

pravnim okvirom stvorenim Uredbom (EZ) br. 1059/2003 osigurava dugoročnija stabilnost regionalnih statistika.

Razvrstavanjem u okviru sustava NUTS-a dijeli se gospodarski prostor država članica, koji obuhvaća i izvanteritorijalno područje sačinjeno od dijelova gospodarskog prostora koji se ne mogu pridodati pripadajućoj regiji kao što su: zračni prostor, teritorijalne vode i epikontinentalni pojas, teritorijalne enklave (veleposlanstva, konzulati i vojne baze), nalazišta resursa u međunarodnim vodama koja iskorištavaju jedinice smještene unutar teritorija.

Kako bi regionalne statistike bile usporedive, zemljopisna područja moraju biti slična po broju stanovnika i površini. Treba navesti i njihovo političko, upravno i institucionalno uređenje. U slučaju potrebe, nepravne jedinice moraju predstavljati ekonomsku, socijalnu, povijesnu, kulturnu, zemljopisnu ili ekološku cjelinu.

Klasifikacija u sustavu NUTS-a je hijerarhijska zbog toga što se njome svaka država članica dijeli na tri razine: NUTS 1, NUTS 2 i NUTS 3. Druga razina predstavlja potpodjelu prve, a treća potpodjelu druge razine. Svaka država članica može donijeti odluku da u hijerarhijskom smislu provede još detaljniju podjelu unutar razine NUTS 3. Definicija teritorijalnih jedinica temelji se na postojećim upravnim jedinicama država članica. Upravna jedinica označava zemljopisno područje s upravnim tijelom koje ima ovlasti donositi upravne ili strateške odluke u skladu s pravnim i institucionalnim okvirom države članice.

Razina u sustavu NUTS-a kojoj pripada upravna jedinica određuje se na temelju broja stanovnika:

Razina	Najmanje	Najviše
NUTS 1	3 milijuna	7 milijuna
NUTS 2	800 000	3 milijuna
NUTS 3	150 000	800 000

Izvor: Mrežna stranica Europskog parlamenta www.europarl.europa.eu

U slučaju kad je ukupni broj stanovnika države članice manji od najmanje razine u sustavu NUTS-a, ta država članica čini jednu teritorijalnu jedinicu te razine NUTS-a. Ako za neku razinu u državi članici ne postoji dovoljno velika upravna jedinica, ta će se razina stvoriti spajanjem

odgovarajućeg broja manjih teritorijalno povezanih upravnih jedinica. Tako spojene jedinice nazivaju se „nepravne jedinice”.

Prihvatljivost pojedinog područja za korištenje sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova utvrđuje se na temelju razvijenosti pojedinih regija:

- Manje razvijene regije – NUTS 2 regije čiji je BDP po stanovniku manji od 75% prosjeka EU;
- Tranzicijske regije - NUTS 2 regije čiji je BDP po stanovniku između 75% i 90% prosjeka EU;
- Razvijene regije - NUTS 2 regije čiji je BDP po stanovniku veći od 90% prosjeka EU.

Republika Hrvatska dijeli se na dvije statističke regije NUTS 2: Kontinentalnu i Jadransku regiju. Kontinentalna Hrvatska obuhvaća prostor na kojemu živi 2,87 milijuna stanovnika s BDP-om po stanovniku na razini od 61,67% prosjeka EU-a. Jadranska Hrvatska predstavlja prostornu jedinicu s 1,4 milijuna stanovnika, a BDP po stanovniku je na 60% prosjeka EU-a.¹²

2.4. Politika zaštite okoliša EU

Politika zaštite okoliša jedna je od najznačajnijih EU politika. Njezina pravna osnova proizlazi iz članka 11. te članaka 191., 192. i 193. Ugovora o funkcioniranju EU.¹³ Nadležnost Unije proteže se na sva područja politike zaštite okoliša. Opseg djelovanja ograničen je načelom supsidijarnosti i obveznim jednoglasnim odlučivanjem u Vijeću u domeni fiskalnih pitanja, prostornog planiranja, uporabe zemljišta, gospodarenja vodnim resursima i opskrbe energijom. Počeci europske politike zaštite okoliša vežu se uz sastanak Europskog vijeća održan u Parizu 1972. na kojemu su europski čelnici država i vlada, potaknuti prvom konferencijom UN-a o okolišu, naglasili potrebu formuliranja politike zaštite okoliša na razini Zajednice. Jedinstvenim europskim aktom iz 1987. u primarno je pravo uveden naslov „Okoliš“, čime zaštita okoliša postaje nova nadležnost Zajednice. Kasnijim revizijama Ugovora jačala je predanost Europe

¹² Maletić, I. et al., op.cit. (bilj. 4), str. 26.

¹³ Europski parlament, URL: <http://www.europarl.europa.eu/> (pristupljeno 27. srpnja 2016.)

zaštiti okoliša. Ugovorom iz Maastrichta (1993.) okoliš je postao službeno područje politike EU-a, uveden je postupak suodlučivanja te je sustav glasovanja kvalificiranom većinom u Vijeću postao opće pravilo. Ugovorom iz Amsterdama (1999.) uvedena je obveza prema kojoj zaštita okoliša mora postati sastavnim dijelom svih sektorskih politika EU-a u svrhu promicanja održivog razvoja. Borba protiv klimatskih promjena postala je poseban cilj Ugovora iz Lisabona (2009.), baš kao i održivi razvoj u odnosima sa trećim zemljama.

Energetski ciljevi Unije također su najuže povezani sa zaštitom okoliša. Proizvodnja i korištenje energije značajno utječe na emisije CO₂ i stanje svih sastavnica okoliša (zrak, vode, more, tlo, krajobraz, biljni i životinjski svijet, zemljina kamena kora).¹⁴ Europska politika zaštite okoliša značajnim dijelom doprinosi prioritetima i ciljevima strategija usvojenih na razini EU. Ekološki prihvatljivo gospodarstvo podrazumijeva smanjenje troškova zaštite okoliša putem efikasnijeg korištenja resursa, čime doprinosi rastu, konkurentnosti i zapošljavanju. Investicije u zaštitu okoliša predstavljaju investicije u modernizaciju društva i doprinose preobrazbi Europe u željeni ideal gospodarstva utemeljenog na znanju i efikasnoj upotrebi resursa. S druge strane, ove su investicije nužne za zaštitu i unapređenje kvalitete okoliša te osiguranje dugoročne održivosti gospodarstva i društva u cjelini.

Zaštita bioraznolikosti i ekosustava također značajno doprinosi ciljevima održivog rasta. Ekosustavi pružaju hranu, vodu, sirovine i druge koristi kojima se povećava produktivnost i kvaliteta života, a smanjuju troškovi javnih usluga, npr. zdravstva. Aktivnosti zaštite okoliša, zaštite ekosustava, smanjenja utjecaja i prilagodbe klimatskim promjenama zahtijevaju i stvaraju nova dobra i usluge, vještine, inovativna rješenja, poslovne mogućnosti i radna mjesta. Europska unija, kao globalni lider u ovom sektoru, prepoznala je značajan prostor i priliku jačanja svoje konkurentnosti. Europski proračun doprinosi ostvarenju ekoloških ciljeva, što kroz posebne programe osmišljene za ovo područje (npr. program LIFE), a što na način da se ekološki ciljevi ugrađuju u sve ostale politike i aktivnosti financirane od strane EU.¹⁵

Politika zaštite okoliša i njezini ciljevi ugrađeni su u programe i prioritete kohezijske, poljoprivredne, pomorske i ribarske politike te se slijedom toga ciljevi politike zaštite okoliša

¹⁴ Zakon o zaštiti okoliša Republike Hrvatske (NN 80/13, 153/13, 78/15)

¹⁵ Tufekčić, op. cit. (bilj. 5), str. 114.

financiraju putem instrumenata drugih EU politika. Kohezijska politika omogućuje realizaciju ciljeva u zaštiti okoliša koji uključuju provedbu EU regulative po pitanju zaštite okoliša (voda, otpad, otpadne vode, more, nitrati, kvaliteta zraka, regulativa u području hrane), financiranje infrastrukture u području zaštite okoliša, ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, zaštitu i obnovu biološke raznolikosti i ekosustava te razvoj zelene infrastrukture.

Posljedice onečišćenja okoliša i klimatskih promjena sve su vidljivije. Slijedom toga, zaštita okoliša postaje sve aktualnija tema. Zbog značajnog doprinosa cilju održivosti, posebno je prisutna u europskim strateškim dokumentima za programsko razdoblje 2014. – 2020. Zaštita okoliša je, uz inovacije, razvoj malog i srednjeg poduzetništva te energetske učinkovitost integrirana u sve sektorske politike. Svako ulaganje u bilo kojem sektoru mora poštivati okoliš i mora se jasno procijeniti utjecaj takvog ulaganja na okoliš. Osim toga, zaštita okoliša može predstavljati i područje novih poslovnih mogućnosti za poduzetnike. Riječ je o sektoru koji obiluje ulaganjima u istraživanje i razvoj, inovacije, razvoj novih proizvoda i usluga. Europska unija je zaštitu okoliša i prirode prepoznala kao prostor jačanja europske globalne konkurentnosti.

Pravo EU-a u području okoliša razvija se od 70-ih godina dvadesetog stoljeća, a danas je na snazi nekoliko stotina direktiva, uredbi i odluka iz tog područja. Međutim, učinkovitost politike EU-a u području okoliša u velikoj mjeri ovisi o njezinoj provedbi na nacionalnim, regionalnim i lokalnim razinama, a manjkava primjena i provedba i dalje predstavljaju znatan problem.

2.5. Akcijski programi zaštite okoliša

Europska komisija od 1973. godine objavljuje višegodišnje akcijske programe zaštite okoliša u kojima određuje buduće zakonodavne prijedloge, prioritete i ciljeve politike EU-a u području zaštite okoliša, nakon čega se konkretne mjere usvajaju zasebno.

Prvim akcijskim programom zaštite okoliša usvojenim za razdoblje od 1973. do 1976. godine postavljena su osnovna načela zaštite okoliša Europske zajednice. Po prvi put uvedeno je načelo „onečišćivač plaća“, a ostala su načela podrazumijevala sprječavanje onečišćenja na izvoru,

potrebu uključivanja okoliša u sve faze odlučivanja, potrebu očuvanja ekološke ravnoteže te izbjegavanje iskorištavanja resursa koje nanosi štetu okolišu.¹⁶

Drugim programom proširen je prethodni, ponajprije stavljanjem naglaska na teme poput onečišćenja zraka, vode i buku. Program je bio na snazi od 1976. do 1981. godine.

Treći program uvodi postupak procjene utjecaja na okoliš i nalaže usklađivanje politika zaštite okoliša s ostalim politikama Zajednice. Program uvodi načelo otklanjanja onečišćenja na izvoru i potiče uvođenje čistih tehnologija. Ovaj program definirao je načela i ciljeve politike zaštite okoliša za razdoblje od 1982. do 1986. godine.

Četvrti program regulirao je razdoblje od 1987. do 1992. godine. Program je bio prekretnica za poimanje zaštite okoliša kao osnovnog preduvjeta rasta i razvoja. Spajanje sektorskih politika (turizam, energetika, promet, industrija i sl.) s politikom zaštite okoliša postaje jedan od glavnih ciljeva Europske unije. Predloženo je osnivanje Europske agencije za okoliš koja je s radom započela 1994. godine. Ovaj program ističe važnost informiranja i pristupa informacijama radi poboljšanja stanja okoliša i provedbe politike zaštite okoliša.

Peti program nazvan je „Prema održivosti“ i odnosi se na razdoblje od 1992. do 2000. godine. Vodeći se načelom održivog razvoja, program naglašava potrebu integriranja socijalnih, ekonomskih i ekoloških pitanja na svim razinama odlučivanja. U sve većem fokusu su učinkovitiji obrasci proizvodnje i potrošnje te bolje upravljanje ekološkim sustavima. Program je usmjeren na teme poput klimatskih promjena, kakvoće zraka, urbanog okoliša, gospodarenja otpadom, upravljanja vodnim resursima, zaštite prirode i biološke raznolikosti. Za provedbu programa potreban je širok raspon instrumenata: legislativa kako bi se uspostavili ekološki standardi, ekonomski instrumenti kako bi se potaknula proizvodnja i korištenje proizvoda i procesa koji su bolji za okoliš, vodoravne mjere pomoći (informiranje, obrazovanje, istraživanje) i financijske mjere pomoći (fondovi).¹⁷

¹⁶ Črnjar, M., Črnjar K. (2009), *Menadžment održivog razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Glosa, Rijeka, str. 426.

¹⁷ Črnjar, M., Črnjar K., op. cit. (bilj. 16), str. 427.

U Šestom akcijskom programu za okoliš, u kojemu je utvrđena politika zaštite okoliša za razdoblje od 2002. do 2012., naglasak je stavljen na četiri prioritetna područja: klimatske promjene, biološku raznolikost, okoliš i zdravlje te prirodne resurse i otpad. Mjere za ta prioritetna područja detaljno su pojašnjene kroz sedam tematskih strategija koje se odnose na onečišćenje zraka, morski okoliš, održivo korištenje resursa, prevenciju i recikliranje otpada, održivu uporabu pesticida, zaštitu tla i urbani okoliš. Te su strategije usmjerene na horizontalne teme o okolišu, a ne na pojedinačne onečišćujuće tvari ili gospodarske aktivnosti, kao što je to bio slučaj u prethodnim akcijskim programima. One postavljaju dugoročne ciljeve utemeljene na procjenama ekoloških problema i nastojanjima da se ostvari sinergija s ciljevima rasta i zapošljavanja utvrđenima Lisabonskom strategijom.

Šesti akcijski program nazvan je „Okoliš 2010: Naša budućnost, naš izbor“ i njime je predloženo pet glavnih ciljeva strateškog djelovanja: poboljšanje provedbe postojećeg zakonodavstva, integriranje zaštite okoliša u druge politike EU-a, suradnja svih društvenih subjekata, osnaživanje građana i mijenjanje njihovog ponašanja, promicanje najbolje prakse na području urbanističkog i prostornog planiranja te korištenja zemljišta.¹⁸ Integracija okolišnih pitanja u sve aspekte vanjske politike EU bila je jedna od ključnih namjera Šestog akcijskog programa. Okoliš ne prestaje na granicama Unije. Zrak, voda, more, biljni i životinjski svijet ne poznaju granice. Što više EU potiče susjedne zemlje i cijeli svijet na prihvaćanje visokih standarda, to je kvaliteta okoliša veća. Unija naročito inzistira na tome da zemlje koje žele postati članicama EU-a usklade svoje zakonodavstvo o zaštiti okoliša s tim zahtjevima. EU blisko surađuje sa susjednim zemljama potičući ih na poduzimanje mjera za poboljšanje okoliša te preuzima aktivnu ulogu u međunarodnim pregovorima o održivom razvoju, bioraznolikosti i klimatskim promjenama. Već je uobičajeno da EU za vrijeme međunarodnih pregovora o klimi u sklopu Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime postavlja standarde poput jednostranih obveza smanjenja emisija stakleničkih plinova.

Šestim je programom predložen novi pristup razvoju mjera za okoliš na način koji bi sve zainteresirane aktere i širu javnost uključio u njihovu provedbu. Takav pristup podrazumijeva širi dijalog i aktivnu participaciju industrije, nevladinih udruga i tijela javne vlasti. Za suočavanje

¹⁸ Korošec, L., Smolčić Jurdana, D., (2013), *Politika zaštite okoliša - integralni dio koncepcije održivog razvoja Europske unije*, Ekonomski pregled, 64 (6) str. 611

s najvećim ekološkim izazovima potrebno je zajedničko djelovanje EU-a, nacionalnih, regionalnih i lokalnih vlasti, poslovnog sektora, nevladinih organizacija i pojedinaca. Partnerstvo s poslovnim sektorom nužno je u cilju postizanja sklada okoliša i gospodarstva. Ekologizacijom gospodarstva smanjuju se ekološki troškovi tako što se učinkovitije iskorištavaju resursi, a novim ekološki prihvatljivijim tehnologijama i tehnikama otvaraju se radna mjesta, potiče razvoj gospodarstva i jača konkurentnost europske industrije.

Šesti je program najrelevantniji za razdoblje proučavano ovim radom, međutim važno je sagledati i aktualnu legislativu, odnosno program koji trenutno usmjerava politiku zaštite okoliša EU-a. Sedmi akcijski program usvojen je 2013. godine, stupio je na snagu u siječnju 2014., a njime će se politika zaštite okoliša EU voditi sve do 2020. godine. Cilj sedmog programa sumiran je u nazivu „Živjeti dobro unutar granica našeg planeta“. Putem ovog programa Unija se usuglasila da će, uz istovremeno poštivanje prirodnih granica Zemlje, povećati svoj trud u zaštiti prirodnog kapitala, potaknuti resursno učinkoviti rast s niskom razinom emisije CO₂ i inovacije te zaštititi zdravlje i blagostanje svojih građana. Program je vođen sljedećom dugoročnom vizijom: „Godine 2050. živimo dobro, unutar ekoloških ograničenja planeta. Naše blagostanje i zdrav okoliš proizlaze iz inovativnog, kružnog gospodarstva u kojem se ništa ne gubi i u kojem se prirodnim resursima upravlja na održiv način, a bioraznolikost se štiti, vrednuje i održava tako da se pojačava otpornost našeg društva. Naš rast s niskom razinom emisije CO₂, već je dugo odvojen od korištenja resursa, što određuje tempo za sigurno i održivo globalno društvo.“¹⁹

Za realizaciju takve vizije, prioritetni ciljevi koje valja postići do 2020. prepoznati su kroz devet područja. Tri su sektorska:

- štiti, očuvati i poboljšati prirodni kapital Unije;
- Uniju pretvoriti u resursno učinkovito, zeleno, konkurentno i nisko-ugljično gospodarstvo;
- građane zaštititi od pritiska povezanih s okolišem i od rizika za zdravlje i blagostanje;

¹⁹ Europska komisija, URL: ec.europa.eu (pristupljeno 1. listopada 2016.)

četiri su horizontalne mjere kojima će se postići navedeni ciljevi:

- bolja implementacija legislative;
- bolja informiranost temeljem povećanja znanja;
- veća i razborita ulaganja u okoliš i klimu;
- potpuna integracija okolišnih pitanja u ostale javne politike;

dvije dodatne horizontalne mjere uključuju dimenziju prostornog planiranja:

- gradove EU-a učiniti održivima;
- pomoći Uniji u snažnijoj borbi s međunarodnim izazovima na području zaštite okoliša i klimatskih promjena.

3. STRATEŠKI OKVIR PROVEDBE PROJEKATA EUROPSKE UNIJE

3.1. Strategije i prioriteti na razini EU

3.1.1. Lisabonska strategija

Lisabonska strategija, poznata i pod nazivom Lisabonska agenda, dogovorena je na Europskom vijeću u Lisabonu 2000. godine. Desetogodišnjim strateškim okvirom za razvoj EU-a postavljen je cilj kojim bi Unija do 2010. trebala postati najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo svijeta utemeljeno na znanju, sposobno postići održivi gospodarski rast s većim brojem i kvalitetnijim radnim mjestima te većom socijalnom kohezijom.

Strategija je obuhvaćala opsežan program reformi i inicijativa za rješavanje problema stagnirajućeg rasta EU-a. Bio je to i pokušaj adresiranja globalnih izazova, posebno superironosti SAD-a u novom gospodarstvu znanja i dominaciji u informacijskim i komunikacijskim tehnologijama s obzirom na pojedinačna europska gospodarstva.²⁰ Ostvarivanje zacrtanog cilja zahtijevalo je pripremu za prelazak na gospodarstvo i društvo utemeljeno na znanju, uz pomoć boljih politika, dovršavanje unutarnjeg tržišta te modernizaciju europskog socijalnog modela i stvaranje uvjeta za rast, uz primjerenu makroekonomsku politiku.

Na sastanku Europskog vijeća u Göteborgu 15. i 16. lipnja 2001. godine dogovorena je strategija za održivi razvoj EU, a time je Lisabonskoj strategiji pridodana dimenzija zaštite okoliša. Postavljanjem jasnih ciljeva održivog razvoja željelo se ponajprije omogućiti dodatne gospodarske prilike, osloboditi potencijal novog vala tehnoloških inovacija i investicija, potaknuti rast i zapošljavanje. Strategija je od nadopune dimenzijom okoliša i održivog razvoja predstavljala opredjeljenje svih članica EU-a za koncentriranjem svojih napora prema ostvarivanju zajedničkog krovnog cilja, a to je gospodarska, društvena i ekološka obnova

²⁰ Boromisa, A., Samardžija, V. (2006), Hrvatska i Lisabonska strategija: približavanje ciljevima?, u: K. Ott, ur., Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji – izazovi sudjelovanja, Institut za javne financije, Zagreb, str. 200.

Unije.²¹ Lisabonska strategija podrazumijevala je rast utemeljen na ekološki, ekonomski i socijalno održivim temeljima.

3.1.2. Strategija održivog razvoja EU

Europsko je vijeće u Göteborgu usvojilo Strategiju održivog razvoja s namjerom određivanja političkog okvira unutar kojega bi se aktivnosti Unije ubuduće trebale odvijati. U cilju ostvarivanja dugoročne vizije održivosti, valjalo je u jednakoj mjeri podupirati gospodarski rast, socijalnu koheziju i zaštitu okoliša. U tom je smislu Strategija održivog razvoja oblikovana na način da podupire cjelokupnu Lisabonsku strategiju i dodaje joj okolišnu komponentu. Većina okolišno neodrživih trendova prepoznatih u Strategiji održivog razvoja pretočena je u specifične ciljeve i uvedena među ključne ambicije Lisabonske strategije.

Specifični prioriteti utvrđeni u Göteborgu pretočeni su u sljedeće ciljeve:

- Napredak prema indikativnom cilju za 2010. godinu od 22% električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora;
- Prelazak s cestovnog na druge, ekološki prihvatljivije načine prijevoza;
- Rješavanje problema rastuće količine prometa i zagušenja, buke i zagađenja;
- Snažan ekonomski rast usklađen s održivim korištenjem prirodnih resursa, količinama otpada, očuvanjem bioraznolikosti i ekosustava;
- Odgovoriti na zabrinutost građana o sigurnosti i kakvoći hrane, korištenju kemikalija, zaraznim bolestima, otpornosti na antibiotike, itd.²²

U svibnju 2004., kako se trajanje Lisabonske strategije približavalo polovici svoga puta, Europska je komisija imenovala skupinu vanjskih stručnjaka za neovisnu procjenu njezina napretka. Skupina se sastala šest puta i svoje je završno izvješće pod nazivom „Suočavanje s izazovom“ Komisiji i Vijeću podnijela u studenom 2004. Izvješćem je zaključeno da su

²¹ Ivan-Ungureanu, C., Marcu, M. (2006), *The Lisbon Strategy*, Romanian Journal of Economic Forecasting 1/2006, Institute for Economic Forecasting, Bucharest, str. 74.

²² Ibid., str. 78.

dosadašnji rezultati poražavajući te postizanje zacrtanih ciljeva do 2010. nije izgledno. Istaknut je problem preopterećene agende, slabe koordinacije i suprotstavljenih prioriteta. U domeni zaštite okoliša izvješćem je preporučeno poduzimanje većih napora u promicanju i razvoju eko-inovacija. Od nacionalnih i lokalnih vlasti zatraženo je donošenje akcijskih planova za podupiranje zelene javne nabave, posebno u području tehnologije s obnovljivim izvorom energije i novim vrstama goriva.

U veljači 2005. Komisija je predložila novi početak Lisabonske strategije usmjerene ponajprije na napore EU u pogledu postizanja snažnijeg, održivog rasta te većeg broja boljih radnih mjesta. Na proljetnom sastanku u ožujku 2005. godine Europsko vijeće je potvrdilo prijedlog reforme Lisabonske strategije. Jedan od najvažnijih ciljeva revidirane Lisabonske strategije i dalje je ostao rast i zapošljavanje, no osim toga, nastavilo se inzistirati na sva tri aspekta Strategije – gospodarskom, društvenom i ekološkom.

U sklopu reforme Lisabonske strategije usvojena je i revidirana Strategija održivog razvoja EU, s većim naglaskom na klimatskim promjenama, održivom prometu, očuvanju i upravljanju prirodnim resursima. Obnovljena Strategija održivog razvoja EU (2006.) postala je ključni strateški dokument EU na području održivog razvoja. U njemu se ističe da su ulaganje u ljudski, društveni i ekološki kapital, kao i tehnološka inovacija, preduvjeti za dugoročnu konkurentnost, kao i za gospodarsko blagostanje, socijalnu koheziju, kvalitetno zapošljavanje i bolju zaštitu okoliša.²³

3.1.3. Strategija Europa 2020

Lisabonsku strategiju, kao temeljni strateški dokument Europske unije, naslijedila je strategija Europa 2020. Strategijom su utvrđeni prioriteti i ciljevi razvoja Europske unije u programskom razdoblju 2014.-2020. U tom kontekstu, pametan, održiv i uključiv rast predstavlja ključni koncept strategije koji sažima tri osnovna prioriteta Unije:

- Pametan rast – rast i razvoj gospodarstva zasnovanog na znanju i inovacijama.

²³ Korošec, L., Smolčić Jurdana, D., op.cit. (bilj. 14), str. 613.

- Održiv rast – rast koji uključuje efikasnu upotrebu resursa i energije, te ekološki prihvatljivo i konkurentno gospodarstvo.
- Uključiv rast – razvoj ekonomije s visokom stopom zaposlenosti koja donosi društvenu i teritorijalnu povezanost.²⁴

Zemlje članice dužne su ove prioritete ugraditi u nacionalne i regionalne programske dokumente čiji primarni fokus mora biti na ostvarivanju ciljeva i prioriteta EU. Fondovima Europske unije sufinancirat će se isključivo projekti koji nedvojbeno doprinose tim ciljevima i prioritetima. Prioritet održivog rasta odabran je zbog imperativa maksimalnog smanjenja negativnih učinaka društva i gospodarstva na okoliš i klimatske promjene. Rast je potrebno prilagoditi uvjetima ograničenih prirodnih resursa i sirovina u kojima su klasični izvori energije sve rjeđi, skuplji te s ekološkog aspekta upitni.²⁵

3.2. Strategije i prioritete na nacionalnoj i županijskoj razini

3.2.1. Politika zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj

Očuvanje okoliša i prirode jedne su od najviših vrednota svrstane u ustavni poredak Republike Hrvatske. Hrvatski sabor još je 1992. godine izglasao Deklaraciju o zaštiti okoliša i time hrvatsko zakonodavstvo usmjerio ka ciljevima održivog razvoja. Zakonodavstvo zaštite okoliša u Hrvatskoj čine međunarodni ugovori te zakoni i njihovi provedbeni propisi. Takav zakonodavni sustav počeo se formirati 1994. godine donošenjem Zakona o zaštiti okoliša kao krovnog zakona općeg područja zaštite okoliša. Danas ekološko zakonodavstvo obuhvaća čitav niz regulatornih pitanja: zaštitu voda, mora, zraka, šuma, poljoprivrednog zemljišta, tla, iskorištavanje prirodnih sirovina, lov i ribolov, zaštitu od buke, vibracija i ionizirajućeg zračenja, zaštitu od požara, način postupanja s otrovnim i eksplozivnim tvarima, način postupanja s otpadom, zaštitu biološke i krajobrazne raznolikosti, itd. Posljednjih desetak godina zakonodavni akti neprestano su se mijenjali i usavršavali u cilju usklađivanja nacionalnog zakonodavnog sustava RH sa zakonodavstvom EU-a.

²⁴ Maletić, I. et al., op.cit. (bilj. 4), str. 13.

²⁵ Tufekčić, op. cit. (bilj. 5), str. 13.

Upravni i stručni sustav zaštite okoliša ponikao je u Hrvatskoj iz djelatnosti prostornog uređenja jer je djelatnost prostornog planiranja i uređivanja prostora bila već sedamdesetih godina institucionalno, pravno i metodološki visoko razvijena. Institucionalni ustroj zaštite okoliša u Hrvatskoj započeo je 1980. godine uspostavljanjem Zavoda za prostorno uređenje i zaštitu okoliša pri Ministarstvu graditeljstva. Od tada, pa sve do 1994. godine, kada se odvaja u zasebnu državnu upravnu organizaciju, zaštita okoliša je organizacijski bila vezana uz prostorno uređenje. Od 1994. godine pa do nedavno, odnosi prostornog uređenja i zaštite okoliša bili su više usmjereni na međusobno razgraničavanje djelokruga, nego na dogovaranje i održavanje suradnje. No, u traganju za najprimjerenijim modelima očuvanja okoliša i prostora, svijest o potrebi stručne i institucionalne suradnje tih dvaju djelokruga, kao bliskih, odnosno komplementarnih sektora, rezultirala je uspostavljanjem Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja 2000. godine. Ono je nastalo spajanjem Državne uprave za zaštitu prirode i okoliša i Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, tako da su neki dijelovi ovog Ministarstva, koji su se bavili poslovima vezanim uz građenje i stambeno-komunalne poslove, izdvojeni i pripojeni nekim drugim tijelima državne uprave.

Zaštita prirode, kao posebna tema, bila je u proteklih dvadesetak godina predmet raznovrsnih organizacijskih shema: od samostalnoga republičkog zavoda, preko zavoda u okviru raznih ministarstava, da bi 1997. godine postala sastavni dio Državne uprave za zaštitu prirode i okoliša i kao takva ušla u sastav Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja, a danas je izdvojena u zasebno ministarstvo, tj. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode.

Kao što je okoliš, prema definiciji, kompleksna kategorija sastavljena od više pojedinačnih tematskih područja, tako se i zaštita pojedinih sastavnih dijelova okoliša, kao što su: voda, more, šume, poljoprivredno zemljište, kulturna baština, ljudsko zdravlje, provodi putem određenih ovlaštenih sektora. U sadašnjoj institucionalnoj organizaciji, ovlast Ministarstva zaštite okoliša i prirode ne pokriva cjelovitu problematiku zaštite okoliša pa bi, za cjelovitu sliku zaštite okoliša u Hrvatskoj, dio poslova u zaštiti okoliša, koji obavljaju druge institucije i organizacije, trebalo pridodati poslovima koji se obavljaju u okviru Ministarstva.

Zaštita okoliša nesumnjivo je jedna od najzahtjevnijih i najsloženijih aktivnosti, koja zadire u sve dijelove organizacije ljudskoga društva. To se posebice odnosi na međudjelovanje zaštite okoliša

i primjerenog razvoja društva koje danas nazivamo održivi razvoj. Stoga je učinkovito institucionalno ustrojavanje sustava zaštite okoliša na razini državne uprave te lokalne samouprave i uprave od iznimne važnosti za Republiku Hrvatsku.

Tijela i ustanove u čijem su djelokrugu poslovi zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj²⁶:

Sustav zakonodavne vlasti

Sabor Republike Hrvatske

1. Odbor za zaštitu okoliša i prirode,
2. Odbor za prostorno uređenje i graditeljstvo,
3. Odbor za poljoprivredu,
4. Odbor za pomorstvo, promet i infrastrukturu,
5. Odbor za turizam.

Sustav izvršne vlasti

Vlada Republike Hrvatske

Tijela državne uprave

Ministarstva

1. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode,
2. Ministarstvo poljoprivrede,
3. Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja,
4. Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture,

²⁶ Nacionalna strategija zaštite okoliša (NN 46/02)

5. Ministarstvo zdravlja,
6. Ministarstvo kulture,
7. Ministarstvo unutarnjih poslova,
8. Ministarstvo gospodarstva (energetika, industrija, nuklearna sigurnost...).

U nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša i prirode je nadzor nad poslovanjem:

1. Hrvatske agencije za okoliš i prirodu,
2. Državnog hidrometeorološkog zavoda,
3. Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost,
4. Nacionalnih parkova i parkova prirode.

Državne upravne organizacije

1. Državna geodetska uprava,
2. Državni hidrometeorološki zavod,
3. Državna uprava za zaštitu i spašavanje,
4. Državni zavod za radiološku i nuklearnu sigurnost.

Županijski i gradski odjeli i odsjeci

1. Odjeli i odsjeci za prostorno uređenje, stambeno-komunalne poslove, graditeljstvo i zaštitu okoliša,
2. Gradske ispostave županijskih odjela i odsjeka.

Sukladno preporukama Europske komisije, Hrvatska je 2003. godine osnovala Agenciju za zaštitu okoliša i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Osnivanjem takvih ustanova ispunjen je preduvjet za uspješnu provedbu europskih standarda zaštite okoliša, kao i preduvjet

za kvalitetnu i efikasnu koordinaciju rada s institucijama EU-a nadležnim za pitanja okoliša i njegove zaštite. Uredbom Vlade RH od 30. lipnja 2015. godine osnovana je javna ustanova Hrvatska agencija za okoliš i prirodu. Danom upisa Agencije u sudski registar prestali su s radom Agencija za zaštitu okoliša i Državni zavod za zaštitu prirode, a njihove poslove, prava i obveze, je kao pravni slijednik preuzela Hrvatska agencija za okoliš i prirodu.

3.2.2. Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske

Europska unija se u svojim strateškim dokumentima opredijelila za održivi razvoj, odnosno gospodarski razvoj temeljen na socijalnoj ravnopravnosti i visokim standardima zaštite okoliša, što je ponajprije dokumentirano u Lisabonskoj strategiji i Strategiji održivog razvoja EU. Tim je strateškim dokumentima EU postavila zahtjev za integracijom održivog razvoja u sve europske i nacionalne prakse i politike na balansiran i međusobno podupirući način s ciljem postizanja ekonomskih, okolišnih i socijalnih ciljeva. To prije svega znači da je izradu strateških razvojnih dokumenata potrebno provoditi u koordinaciji i međusektorskoj suradnji kako bi se kompromisi između suprotstavljenih interesa jasno definirali na transparentan način, a da se pri tome svi dokumenti temelje na održivom razvoju.²⁷

Ključne odrednice ovih dokumenata Hrvatska je pristala transponirati u svoje strateške dokumente i pravni sustav. Slijedom toga, u veljači 2009. Sabor je usvojio nacionalnu Strategiju održivog razvitka RH. Strategija i njezino donošenje jedan su od uvjeta koje je u pretpristupnim pregovorima RH morala zadovoljiti kako bi ispunila preduvjete punopravnog članstva u EU. Strategija održivog razvitka RH gotovo je identična osnovnom tekstu Strategije održivog razvoja EU, uz određene izmjene i dopune. Naime, umjesto poglavlja „Globalno siromaštvo i izazovi održivom razvoju“ dodano je poglavlje „Zaštita Jadranskog mora i priobalja“. Takva je izmjena u skladu s nacionalnim ciljevima te omogućuje da se u provedbi nacionalne Strategije pažnja posveti ključnim izazovima RH.

Ključni izazovi u području zaštite okoliša i prirode izraženi su kroz četiri glavna cilja i 15 mjera za očuvanje prirodnih dobara te dva glavna cilja i deset mjera zaštite svih sastavnica okoliša. U sektoru zaštite okoliša, poseban je naglasak stavljen na očuvanje kvalitete vode i zaštitu od

²⁷ Matešić, M. (2009), *Principi održivog razvoja u strateškim dokumentima Republike Hrvatske*, Socijalna ekologija, Vol. 18/2009, No. 3-4, Zagreb, str. 323.

onečišćenja podzemnih voda, tj. rezervi pitke vode. Kod zaštite prirodnih dobara najviše je pažnje posvećeno smanjenju gubitka biološke i krajobrazne raznolikosti.

Integracija održivog razvoja u gospodarstvu pokrivena je poglavljem „Održiva proizvodnja i potrošnja“ čiji je glavni cilj „Ostvariti uravnotežen i stabilan rast gospodarstva koji bi imao manji utjecaj na daljnju degradaciju okoliša i stvaranje otpada nego dosada. Rast mora pratiti promjena neodrživih obrazaca ponašanja u kućanstvima te u javnom i privatnom sektoru“.²⁸ Strategija predlaže aktivnosti povećanja proizvodnje, ali uz razvoj zakonodavstva koje će poticati ekološku proizvodnju. Također se potiče promocija uvođenja znaka zaštite okoliša kao i uvođenja kriterija održivosti u Zakon o javnoj nabavi te informiranje i obrazovanje potrošača i poslovnog sektora.

Obrazovanje je prepoznato kao vrlo važan alat razvoja i prosperiteta RH. Kao takav zauzima istaknuto mjesto u Strategiji održivog razvitka, gdje se kroz pokazatelje može uočiti namjera povećanja pismenosti, veći udio visoko obrazovanog stanovništva te poticanje cjeloživotnog učenja.²⁹ Strategija nalaže da se „obrazovanje za održivi razvitak treba provoditi na tri razine: 1. putem formalnog obrazovanja u nastavnim institucijama; 2. izvan uobičajenih obrazovnih ustanova, primjerice, putem aktivnosti nevladinih organizacija (neformalno obrazovanje); 3. putem medija (novine, televizija, radio) kako bi obrazovanje za održivi razvitak bilo sastavni dio svakodnevnog života.“ Osim toga, napominje se kako je postojeće nastavne programe svih razina formalnog obrazovanja nužno mijenjati na način da u većoj mjeri uključuju načela i vrijednosti održivosti i interdisciplinarnog prožimanja njegovih triju sastavnica.

Strategija završava tablicom u kojoj su popisani tematski pokazatelji ostvarivanja održivog razvitka Republike Hrvatske, međutim izostala je razrada provedbenih planova te vremenskog plana, navođenje odgovornih institucija i proračunskih sredstava potrebnih za provedbu.

3.2.3. Nacionalna strategija zaštite okoliša

Temeljni strateški dokument zaštite okoliša na razini Republike Hrvatske je Nacionalna strategija zaštite okoliša koju je Sabor usvojio na sjednici 25. siječnja 2002. godine. Strategija je izraz nastojanja da se rastuća svijest o potrebi zaštite okoliša Republike Hrvatske pretvori u

²⁸ Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09)

²⁹ Matešić, op.cit. (bilj. 19.), str. 334.

jasan, cjelovit i dugoročan koncept. Ona polazi od nedvojbene potrebe da se stanje okoliša u Republici Hrvatskoj unaprijedi te opredjeljenja da se to može ostvariti dogradnjom postojećeg sustava zaštite okoliša.

Dvije su teme posebno utjecale na oblikovanje ove Strategije: 1. Prilagodba Republike Hrvatske konceptu održivog razvoja, 2. Približavanje i priključenje Republike Hrvatske Europskoj uniji. U samom uvodu navodi se kako „koncept održivog razvoja mora postati dominantna odrednica strategije razvoja Republike Hrvatske. S njim se na budućnost zaštite okoliša gleda drugačije i u znatno širem kontekstu nego ranije. Republika Hrvatska želi nastojanjem da se usmjeri k održivom razvoju, ciljeve zaštite okoliša uskladiti s dugoročnim nacionalnim socijalnim i ekonomskim interesima. I obrnuto: želi ostvariti gospodarski i socijalni napredak, ali uz dugoročno očuvanje stanja okoliša. Polazeći od koncepta održivog razvoja ova se Strategija zalaže za uvođenje zaštite okoliša u sve druge strateške planove Republike Hrvatske i posljedično, integraciju zaštite okoliša u sve sektorske segmente cjelovite strategije Republike Hrvatske, a kasnije u cjelokupnu politiku, programe i sve razvojne planove, te projekte“.³⁰

S obzirom na to da je Strategija usvojena uoči podnošenja zahtjeva RH za punopravnim članstvom u EU, poslužila je kao polazište za kasniju implementaciju europskih standarda i kriterija u zaštiti okoliša. Prilagodba u procesu približavanja koja završava priključenjem EU, traži detaljno uređenje svih pitanja zaštite okoliša i promjenu odnosa prema okolišu uz zakonodavne, administrativne i financijske promjene, uz istovremene značajne promjene u organizaciji ljudskih resursa. Strategija zaštite okoliša RH govori o stanju okoliša, o preuzetim međunarodnim obvezama, o preprekama i izazovima, odnosno postojećim i budućim pritiscima na okoliš te zahtjevima koje je potrebno ispuniti, i o smjeru, tj. odgovorima na pritiske koje valja izabrati, želi li se doista očuvati okoliš.

Strategijom su postavljena tri dugoročna cilja u zaštiti okoliša na nacionalnoj razini:

1. Sačuvati i unaprijediti kakvoću voda, mora, zraka i tla u Republici Hrvatskoj;
2. Održati postojeću biološku raznolikost u Republici Hrvatskoj;

³⁰ Nacionalna strategija zaštite okoliša (NN 46/02)

3. Sačuvati prirodne zalihe, a osobito integritet i značajke područja posebnih prirodnih vrijednosti (more, obala i otoci, planinski dio Republike Hrvatske, itd.),

te sljedeći kratkoročni, operativni ciljevi:

1. nametnuti striktnu i učinkovitu provedbu svih postojećih propisa zaštite okoliša, ali i žurnu izmjenu svih onih koji su stručno manjkavi,
2. integrirati zaštitu okoliša u sve sektore koji djeluju na okoliš ili žive od okoliša, na taj način da je zaštita okoliša sastavni dio svih politika, planova i programa,
3. ostvariti sve pretpostavke za inicijalizaciju procesa i sam proces europskih integracija u području zaštite okoliša,
4. oblikovati i pokrenuti sekvencijalno više akcijskih programa kojima se zaštita okoliša usmjerava k održivom razvoju, s time da se program bavi i: (1) drugim relevantnim problemima očuvanja okoliša (kakvoćom voda i mora te zraka, promjenom klime, upravljanjem otpadom itd.), te (2) uspostavljanjem novih odnosa suodgovornosti između dionika, odnosno svih zainteresiranih za zaštitu okoliša,
5. ostvariti potpunu harmonizaciju legislativnog korpusa u području zaštite okoliša s onim EU-a, i u cijelosti ga implementirati,
6. dograditi postojeći sustav zaštite okoliša tako da bude sposoban obavljati sve funkcije koje će promjena legislative staviti pred njega, a osobito:
 - motrenje, analiza i procjena stanja okoliša te izvještavanje o stanju,
 - sustav kontrole čiji su ciljevi izbjegavanje i mijenjanje tehnologija te aktivnosti koje izazivaju štetu okolišu (npr. u prometu, morskom i slatkovodnom ribarstvu i sl.),
 - potpora "čistim" tehnologijama i promjeni usmjerenoj na korištenje obnovljivih izvora energije te smanjenju potrošnje energije,
 - brzi i koordinirani odgovor na nesreće čije posljedice prijete okolišu,

- remidijacije i restoracije, tamo gdje je šteta već počinjena.³¹

Navedene ciljeve neophodno je slijediti želi li se poboljšati sustav zaštite okoliša koji obiluje nedostacima i slabostima. Kao glavne manjkavosti, Strategija ističe predetaljno i neusklađeno zakonodavstvo, regulativu oblikovanu bez sudjelovanja struke te učestalu pojavu nekažnjelog izbjegavanja zakonodavstva zbog slabosti u pravnom sustavu. Zbog nedostatnih sredstava operativni dio sustava zaštite okoliša uspijeva zbrinuti samo manji dio potreba, što se osobito vidi u nedostatku potrebne infrastrukture te u slabašnom i neodgovarajućem sustavu gospodarenja otpadom.

3.2.4. Razvojne strategije Istarske županije

3.2.4.1. Regionalni operativni program

Na tragu metodologije i dobre prakse strateškog planiranja unutar EU-a, ranih 2000.-ih osim na nacionalnoj, u Hrvatskoj je i na regionalnoj razini započelo ubrzano množenje razvojnih strategija. Regionalni operativni program Istarske županije (ROP) kao prvi strateški dokument razvoja Istarske županije izrađen je za razdoblje od 2006. do 2010. godine. Pokretač i nositelj izrade ROP-a bila je Istarska razvojna agencija (IDA).³² Inicijativa za izradu dokumenta krenula je sredinom 2004. godine, a sama izrada započela je u lipnju 2005. godine. Tijekom 2005. osnovana su tijela neophodna za provedbu plana – Županijska radna skupina i Županijski partnerski odbor. Dokument je usvojen od strane Skupštine Istarske županije 11. rujna 2006. godine s namjerom da postane sredstvo učinkovitijeg i uspješnijeg upravljanja razvojem Istre. ROP-om je započeto sustavno i integrirano planiranje razvoja u Istarskoj županiji te je po prvi put dobiven strateški dokument koji je na sustavan način artikulirao razvoj za razdoblje od pet godina.

Izrada ROP-a temeljila se na metodologiji i standardnim načelima koja se koriste pri izradi regionalnih operativnih programa u zemljama članicama EU, uključujući načela:

³¹ Ibid.

³² Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o. osnovana je 14. prosinca 1999. godine kao operativno tijelo za provedbu razvojnih programa Istarske županije. Registrirana je pri Trgovačkom sudu u Rijeci 29. svibnja 2000. godine, dok je s radom započela 1. lipnja 2000. godine. Osnivači IDA-e su Istarska županija i devet istarskih gradova: Buje, Buzet, Labin, Novigrad, Pazin, Poreč, Pula, Rovinj i Umag. *Izvor:* Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o., www.ida.hr (pristupljeno 20. srpnja 2016.)

- regionalnog (županijskog) vlasništva ROP-a;
- posvećenosti dionika pripremanju i izradi ROP-a;
- transparentnosti tijekom pripreme i izrade ROP-a;
- uključenosti svih važnijih lokalnih partnera i zainteresiranih strana, sudjelovanje javnosti (načelo participativnosti).

U izradi ROP-a glavnu ulogu imali su Radna skupina i IDA kao nositelj izrade te Partnerski odbor. Konzultantsku i stručnu pomoć dao je Institut za međunarodne odnose iz Zagreba. Radnu skupinu činila su 24 stručnjaka iz glavnih županijskih institucija. Skupina je održala 18 radionica i niz konzultacija u sklopu kojih su izrađene sve faze i dijelovi te završni dokument ROP-a. IDA je inicirala i započela rad na ROP-u, koordinirala i stručno surađivala tijekom cijelog procesa izrade: od prikupljanja materijala, razvojnih programa i dokumenata, prikupljanja projekata za bazu, preko organizacije ukupnog rada, osiguravanja uvjeta za rad te promicanja izrade i rezultata ROP-a u medijima i na internetu, do aktivnosti uključivanja šire javnosti u proces njegove pripreme i izrade. Partnerski odbor bio je sastavljen od predstavnika svih dijelova društva Istarske županije: od javnog i privatnog sektora do civilnog društva. Partnerski odbor imao je 32 člana od kojih je većina aktivno sudjelovala u radu četiriju održanih sjednica. Članovi Partnerskog odbora razmatrali su glavne rezultate svake faze izrade ROP-a i pridonijeli njihovu usuglašavanju i prihvaćanju.

Ciljevi ROP-a bili su sljedeći:

- stvoriti sveobuhvatan i konzistentan razvojni plan Istarske županije, kojim se identificiraju i utvrđuju: vizija, strateški ciljevi, prioritetna područja intervencije, mjere i razvojni projekti spremni za provedbu;
- osnažiti partnerstvo i sudjelovanje javnosti u županijskom te lokalnom razvoju;
- ojačati sposobnosti za upravljanje razvojem (identificiranje, planiranje, vrednovanje razvojnih projekata i financiranje) na županijskoj i lokalnoj razini.

Izradom i usvajanjem ROP-a želio se stvoriti instrument koji će Istarskoj županiji poslužiti kao strateški strukturiran razvojni plan za privlačenje sredstava i investicija iz nacionalnih, europskih, bilateralnih, multilateralnih te privatnih izvora. Osim toga, ROP je zamišljen i kao sredstvo učinkovitijeg i uspješnijeg korištenja vlastitih, županijskih i lokalnih financijskih sredstava za gospodarski i socijalni razvoj, zaštitu okoliša i druge ključne razvojne aktivnosti.

IDA kao nositelj izrade ROP-a i Institut za međunarodne odnose (IMO) kao konzultant cjelokupne izrade ROP-a dokument su pripremali na način da se postigne visoka razina usklađenosti između zacrtanih razvojnih vizija, ciljeva, prioriteta i mjera s ciljevima u strategijama i programima Republike Hrvatske, kao i s razvojnim ciljevima Europske unije. Usklađivanje s nacionalnim strategijama najviše se tiče trećeg i četvrtog strateškog cilja ROP-a: Uravnotežen i održiv razvoj i Prepoznatljivost istarskog identiteta. Usporedba s ciljevima i prioritetima nacionalnih strategija s ciljevima i prioritetima određenim ROP-om pokazuje visoku razinu podudarnosti. Konkretnije, nacionalna strategija zaštite okoliša prepoznaje gospodarenje otpadom i zaštitu voda kao najveće probleme i posljedično najviše prioritete u sektoru zaštite okoliša, što je u skladu s ROP-om određenim prioritetom Uspostava integriranog sustava gospodarenja okolišem. ROP-om određeni strateški ciljevi 3 – Uravnotežen i održiv razvoj i 4 – Prepoznatljivost istarskog identiteta te uz njih vezani prioriteti u skladu su s temeljnim državnim opredjeljenjem za prostorno uravnotežen i održiv razvoj, racionalno korištenje i zaštitu nacionalnih dobara te povećanje vrijednosti i kvalitete prostora i okoliša, koje je deklarirano u relevantnim nacionalnim strategijama.³³

Kao sastavni dio ROP-a uspostavljena je baza od 200 projekata koji osmišljene mjere konkretiziraju u skupove aktivnosti uobličene u projekte. Ta se baza projekata nadopunjavala javnim pozivima za iskazivanje interesa za prijavu razvojnih projekata. Svrha poziva bila je identificirati i prikupiti sve ideje, prijedloge i projekte koji su važni za razvoj Istarske županije i ostvarivanje ciljeva i prioriteta utvrđenih ROP-om. Poziv za iskazivanje interesa za prijavljivanje projekata i projektnih ideja za bazu projekata ROP-a IDA je objavljivala dva puta godišnje. Uvrštavanje pristiglih projekata u bazu ROP-a trebalo je predstavljati polazište za njihovo kandidiranje za financiranje putem:

³³ Regionalni operativni program Istarske županije, Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o., str.143.

- programa pretpristupnih fondova EU (primarno IPA);
- drugih međunarodnih institucija (Svjetska banka, Europska banka za obnovu i razvoj, i dr.);
- programa institucija RH (ministarstva, fondovi, javna poduzeća i dr.);
- županijskih programa;
- drugih izvora (banke, privatni izvori i dr.).

Takvom metodom prikupljanja ideja, prijedloga i projekata ciljalo se na kontinuirano nadograđivanje baze projekata koja je trebala predstavljati osnovu za izbor i kandidiranje za financiranje i provedbu onih projekata koji su ocijenjeni kao najvažniji i od najvećeg prioriteta za razvoj Istarske županije, a sve temeljem strateških ciljeva, prioriteta i mjera utvrđenih ROP-om. Na taj se način želio stvoriti efikasan i dinamičan alat za upravljanje lokalnim razvojem, uz kontinuirano praćenje, revidiranje i poboljšavanje ROP-a.

Prema metodologiji koju je preporučilo u to vrijeme nadležno Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka RH, sadržaj ROP-a Istarske županije obuhvaćao je:

- osnovnu analizu stanja na području Istarske županije;
- SWOT analizu (analizu razvojnih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji);
- županijsku razvojnu viziju i strateške ciljeve;
- strategiju razvoja, odnosno prioritet i mjere;
- analizu usklađenosti ROP-om određenih strateških ciljeva/prioriteta/mjera s nacionalnim razvojnim ciljevima i načelima EU-a;
- analizu razvojnih projekata i projektnih ideja prikupljenih u prvom pozivu za kandidiranje projekata za bazu ROP-a;

- plan provedbe predložene strategije s institucijama zaduženim za provedbu predloženih aktivnosti te opis provedbenih mehanizama;
- metodologiju za praćenje i vrednovanje provedbe predviđenih aktivnosti s indikatorima uspješnosti ostvarivanja ciljeva³⁴.

Zamišljena vizija Istarske županije kao moderne, otvorene i gospodarski konkurentne regije, prepoznatljive kulturne baštine, visokog društvenog standarda u okvirima uravnoteženog i održivog razvoja nastojala se realizirati putem četiri strateška cilja:

1. konkurentno gospodarstvo;
2. razvoj ljudskih resursa i visok društveni standard;
3. uravnoteženi i održivi razvoj;
4. prepoznatljivost istarskog identiteta.

Strateški cilj 3, odnosno uravnotežen i održiv razvoj protumačen je ponajprije kao nastojanje za prostornim uravnoteživanjem i smanjivanjem razvojnih pritisaka i trendova njihovim strožim usmjeravanjem i ograničavanjem u obalnom području, te s druge strane poticanjem i osmišljavanjem u prostoru unutrašnjosti poluotoka. Osim toga, očuvanje okoliša u uvjetima suvremenog potrošačkog društva obrazloženo je i kroz cilj osiguranja kvalitetne infrastrukture, prvenstveno sustava gospodarenja otpadom te sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. U kontekstu zaštite okoliša i prirode značajan je bio i strateški cilj 4, tj. prepoznatljivost istarskog identiteta. Pod time se ponajprije mislilo na dodatno osvještavanje i razvoj identiteta, prvenstveno putem istraživanja, očuvanja i održivog korištenja biološke/krajobrazne i kulturne baštine u funkciji razvoja te poticanja multikulturalizma. Njegovanje istarskog identiteta i njegove prepoznatljivosti podrazumijevalo je i poticanje kulturnih i obrazovnih aktivnosti te poticanje unutaržupanijske, međuregionalne i međunarodne suradnje.

Strateški cilj 3 podijeljen je na četiri prioriteta, a strateški cilj 4 na tri ključna prioriteta. Svaki od prioriteta dodatno je razrađen kroz popis primjerenih mjera. Svaka pojedina mjera dodatno je

³⁴ Ibid, str.5.

rašćlanjena na operativni cilj, provedbene aktivnosti, nositelje odgovorne za provedbu i indikatore uspješnosti provedbe. U nastavku slijedi tablica s prikazom prioriteta i mjera vezanih uz strateške ciljeve 3 – Uravnotežen i održiv razvoj i 4 – Prepoznatljivost istarskog identiteta.

Tablica 1: Prioriteti i mjere strateškog cilja 3 – Uravnotežen i održiv razvoj

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE
III. URAVNOTEŽEN I ODRŽIV RAZVOJ	3.1. Uspostava integriranog sustava gospodarenja okolišem	3.1.1. Unapređenje sustava praćenja kakvoće okoliša
		3.1.2. Uspostava županijskog informacijskog sustava o okolišu
	3.2. Unapređenje infrastrukturnih sustava	3.2.1. Izgradnja integriranog sustava gospodarenja otpadom
		3.2.2. Izgradnja i unapređenje sustava vodoopskrbe
		3.2.3. Izgradnja i unapređenje sustava odvodnje
		3.2.4. Plinifikacija
		3.2.5. Korištenje obnovljivih izvora energije
		3.2.6. Izgradnja i održavanje sustava prometne infrastrukture
	3.3. Ravnomjeran razvoj unutrašnjosti i priobalja	3.3.1. Poticajne mjere za razvojne projekte u unutrašnjosti
		3.3.2. Zaštita obalnog pojasa u urbanim područjima
	3.4. Razvoj sustava zaštite i spašavanja ljudstva i imovine	3.4.1. Opremanje sustava zaštite i spašavanja
		3.4.2. Edukacija stanovništva
		3.4.3. Zaštita i spašavanje na moru

Izvor: Regionalni operativni program Istarske županije, Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o.

Kao što je vidljivo u Tablici 1, prioriteti uravnoteženog i održivog razvoja postavljeni su široko i općenito, stoga gotovo svaka aktivnost u domeni zaštite okoliša ili prirode može pronaći svoju nišu u slučaju potrebe za opravdanjem usklađenosti s Regionalnim operativnim programom. Evidentna je želja za unapređenjem infrastrukture, poticanjem razvoja unutrašnjosti Istre i privlačenjem dodatnih investicija u sustav zaštite i spašavanja.

Tablica 2: Prioriteti i mjere strateškog cilja 4 – Prepoznatljivost istarskog identiteta

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE
IV. PREPOZNATLJIVOST ISTARSKOG IDENTITETA	4.1. Očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti u funkciji razvoja	4.1.1. Valorizacija i zaštita prirodnih vrijednosti
		4.1.2. Jačanje institucija u području zaštite prirode
	4.2. Očuvanje kulturne baštine u funkciji razvoja	4.2.1. Osnivanje i umrežavanje institucija važnih za kulturni razvitak i prepoznatljiv istarski identitet
		4.2.2. Očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE
		4.2.3. Obrazovanje za njegovanje istarskog identiteta i njegove prepoznatljivosti
	4.3. Razvoj multikulturalizma	4.3.1. Unapređenje rada institucija i udruga nacionalnih manjina

Izvor: Regionalni operativni program Istarske županije, Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o.

Prirodna i kulturna baština prepoznate su kao razvojni prioriteti u funkciji osnaživanja prepoznatljivosti istarskog identiteta. Iz Tablice 2 razvidno je da se nije posvećivala veća pažnja razradi mjera u domeni zaštite prirodnih vrijednosti, već su kao jedine mjere predviđena valorizacija i zaštita prirodnih vrijednosti te jačanje institucija u području zaštite prirode.

U zaključnom dijelu ROP-a, tj. Planu njegove provedbe, detaljno je opisana procedura redovitog ažuriranja ROP-a. ROP je predstavljen kao opći okvir razvoja kojim se procjenjuju razvojni projekti i prioriteti. Županija je zadužena za upravljanje ROP-om i razmatranje potreba promjene kako bi ROP kroz cijelo razdoblje provedbe ostao relevantan i usklađen sa stajalištima i stručnim mišljenjima ključnih dionika. U tu svrhu predloženo je:

- Godišnje praćenje napretka – zamišljeno provesti u vrijeme utvrđivanja županijskog proračuna za narednu godinu. Ističe se nužnost ispitivanja svakog segmenta koji se odnosi na ciljeve i prioritete ROP-a kako bi se ocijenio postignut napredak i utvrdila uspješnost projekata.
- Dvogodišnje vrednovanje – fokusiranje na ostvarene rezultate projekata s obzirom na korištena sredstva. Bio bi to formalni proces koji bi obavljala IDA na način da njezini djelatnici utvrđuju uspješnost projekata, njihovu učinkovitost i relevantnost. IDA-in izvještaj bio bi dostupan javnosti.

O predloženim izmjenama odlučivala bi Skupština Istarske županije. Na taj način ROP bi se konstantno razmatrao, ažurirao i poboljšavao, rezultati bi bili dostupni javnosti, a odlučivanje službeno evidentirano. U praksi ova ideja nije zaživjela. Naime, analiza učinka ROP-a, za koji je javnim pozivima prikupljeno više od 400 projekata nije nikada predstavljena javnosti.

3.2.4.2. Županijska razvojna strategija

Županijska razvojna strategija (ŽRS) temeljni je planski dokument za održivi društveno-gospodarski razvoj svake županije. Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09), takve strategije zamijenile su Regionalne operativne programe (ROP-ove). Navedeni zakon ŽRS definira kao dokument jedinice područne (regionalne) samouprave u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja jedinice područne (regionalne) samouprave. ŽRS donosi jedinica područne (regionalne) samouprave u skladu s načelom partnerstva i suradnje. Plan razvojnih programa koji jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju obvezu donijeti sukladno Zakonu o proračunu mora biti u suglasju sa ŽRS.

Županijsku razvojnu strategiju Istarske županije 2011. – 2013. izradila je Istarska razvojna agencija u suradnji s Istarskom županijom, Radnom skupinom i Partnerskim vijećem, a prema metodologiji preporučenoj od tada nadležnog Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva. Skupština Istarske županije na sjednici održanoj 30. svibnja 2011. godine usvojila je ŽRS za razdoblje od 2011. do 2013. godine.

Sukladno zaključcima analize stanja i SWOT analize, Radna skupina i Partnersko vijeće definirali su razvojnu viziju Županije, kojom se ona opredjeljuje za načela održivog razvoja, odnosno postizanje sinergije gospodarske, ekološke i društveno-socijalne razvojne dimenzije. Razvojna vizija nije se mijenjala u odnosu na ROP. Sudionici izrade ŽRS i dalje su vođeni vizijom Istarske županije kao moderne, otvorene i gospodarski konkurentne regije, prepoznatljive kulturne i prirodne baštine, visoke kvalitete života u okvirima uravnoteženog i održivog razvoja. Iz definirane vizije razvoja proizašli su sljedeći strateški razvojni ciljevi:

1. Konkurentno gospodarstvo
2. Razvoj ljudskih resursa
3. Zaštita prirodnih resursa i upravljanje prostorom
4. Visoka kvaliteta života
5. Prepoznatljivost istarskog identiteta

Iz navedenih ciljeva proizašla su 24 prioriteta i 100 mjera koje su u razdoblju 2011. – 2013. trebale poslužiti kao vodič aktivnosti usmjerenih jačanju socio-ekonomske situacije u Županiji. Jednako kao i u ROP-u, baza razvojnih projekata uvrštena je u provedbeni dio dokumenta. Smatralo se kako će kvaliteta projekata iz Baze razvojnih projekata uvelike doprinijeti realizaciji mjera, ostvarenju prioriteta i strateških ciljeva te uspješnosti provedbe Strategije u cjelini. U financijskom planu provedbe istaknuta je pretpostavka da će ŽRS pridonijeti uspješnijem natjecanju za financijska sredstva iz raznih potencijalnih izvora (uključujući Vladu Republike Hrvatske, Europsku komisiju i brojne bilateralne i multilateralne izvore financiranja te privatna sredstva) jer Županija s takvom strategijom dobiva dobro strukturiran razvojni plan, primjeren predstavljanju potencijalnim financijerima.

Jedan od sastavnih dijelova ŽRS je i rezultat provedbe ROP-a, odnosno poglavlje koje sadrži opis i ocjenu ostvarenja ciljeva, prioriteta i mjera utvrđenih u prethodnoj generaciji razvojnih strategija. Zanimljivo je primijetiti kako je za većinu mjera u strateškim ciljevima 1 – Konkurentno gospodarstvo i 2 – Razvoj ljudskih resursa i visok društveni standard pod ocjenom izvršenosti mjere navedeno kako se mjera provodi kontinuirano, dok je za 12 od ukupno 19 mjera strateških ciljeva 3 – Uravnotežen i održivi razvoj te 4 – Prepoznatljivost istarskog identiteta ocijenjeno da su mjere samo djelomično izvršene ili je izvršenost veoma mala. Tako se na primjer za mjeru 3.3.2. – Izgradnja i unapređenje sustava vodoopskrbe napominje kako Program mjera zaštite izvorišta pitke vode, kojega treba izraditi županijska tvrtka IVS-Istarski vodozaštitni sustav d.o.o. u suradnji s Hrvatskim vodama i nadležnim tijelima u Istarskoj županiji još nije izrađen.

U sklopu ŽRS kao novog strateškog dokumenta razvoja Istarske županije sektor zaštite okoliša i prirode zastupljen je kroz strateške ciljeve 3 – Zaštita prirodnih resursa i upravljanje prostorom te 5 – Prepoznatljivost istarskog identiteta. Prioriteti i mjere prepoznate u takvom strateškom okviru artikulirane su na sljedeći način:

Tablica 3: Prikaz prioriteta i mjera u okviru strateškog cilja 3 – Zaštita prirodnih resursa i upravljanje prostorom

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE
III. ZAŠTITA PRIRODNIH	3.1. Uspostava integriranog sustava	3.1.1. Unapređenje sustava praćenja kakvoće okoliša
		3.1.2. Uspostava županijskog informacijskog sustava o okolišu

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE
RESURSA I UPRAVLJANJE PROSTOROM	gospodarenja okolišem i prostorom	3.1.3. Uspostava integriranog prostorno-planskog i informacijskog sustava prostornog uređenja
	3.2. Unapređenje infrastrukturnih sustava	3.2.1. Izgradnja integriranog sustava gospodarenja otpadom
		3.2.2. Izgradnja i unapređenje sustava vodoopskrbe
		3.2.3. Izgradnja i unapređenje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
		3.2.4. Plinifikacija
		3.2.5. razvoj prijenosnog i distribucijskog elektro-energetskog sustava
		3.2.6. Izgradnja i održavanje sustava prometne infrastrukture
		3.2.7. Izgradnja i održavanje sustava sportske infrastrukture
	3.3. Razvoj sustava zaštite i spašavanja ljudstva i imovine	3.3.1. Unapređenje sustava upravljanja velikim nesrećama i katastrofama
		3.3.2. Povećanje tehničke opremljenosti i osiguranje prostornih uvjeta za skladištenje i smještaj opreme
		3.3.3. Povećanje i unapređenje ljudskih potencijala operativnih snaga zaštite i spašavanja
		3.3.4. Edukacija stanovništva o prevenciji i provedbi mjera zaštite i spašavanja
		3.3.5. Uspostava i opremanje sustava za zaštitu i spašavanje na moru
		3.3.6. Jačanje kapaciteta i interventnosti HGSS-a u Istarskoj županiji
	3.4. Unapređenje upravljanja regionalnim razvojem	3.4.1. Osnaživanje kapaciteta područne i lokane samouprave
		3.4.2. Uskladiavanje programa i aktivnosti između institucija na regionalnoj razini
		3.4.3. Jačanje međunarodne suradnje i suradnje s institucijama EU
3.4.4. Unapređenje i racionalizacija upravljanja imovinom i prihodima		

Izvor: Županijska razvojna strategija Istarske županije 2011. – 2013., Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o.

Iz Tablice 3 vidljivo je da je zaštita prirodnih resursa u novom dokumentu razvoja zauzela mjesto strateškog cilja, dok je prethodno u ROP-u zauzimala skromno mjesto pojedinačne mjere u okviru strateškog cilja prepoznatljivosti istarskog identiteta.

Tablica 4: Prikaz prioriteta i mjera u okviru strateškog cilja 5 – Prepoznatljivost istarskog identiteta

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE
V. PREPOZNATLJIVOST ISTARSKOG	5.1. Očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti u funkciji	5.1.1. Valorizacija i zaštita prirodnih vrijednosti
		5.1.2. Jačanje institucija u području zaštite prirode

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE
IDENTITETA	razvoja	5.1.3. Racionalno upravljanje i zaštita obalnog pojasa
	5.2. Valorizacija i očuvanje višekulturalne (plurikulturalne) baštine u funkciji razvoja	5.2.1. Osnivanje i umrežavanje institucija važnih za kulturni razvitak i prepoznatljiv istarski identitet
		5.2.2. Očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine
		5.2.3. Podrška umjetničkoj produkciji i edukacija za njegovanje istarskog identiteta i njegove prepoznatljivosti
		5.2.4. Zaštita ugroženih jezika u Istarskoj županiji
	5.3. Razvoj višekulturalizma (plurikulturalizma) i multikulturalizma	5.3.1. Uspostava zavičajne nastave
5.3.2. Promocija multikulturalnosti kroz unapređenje rada institucija, udruga nacionalnih zajednica i drugih etničkih skupina		

Izvor: Županijska razvojna strategija Istarske županije 2011. – 2013., Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o.

Tablica 4 govori nam da je jednako kao i u ROP-u, ŽRS pitanja zaštite prirode i okoliša usmjerila ponajprije ka prostornom uravnoteživanju i smanjivanju razvojnih pritisaka njihovim strožim ograničavanjem u obalnom području, a poticanjem i osmišljavanjem u prostoru unutrašnjosti poluotoka. Cilj očuvanja okoliša potkrijepljen je i mjerama osiguranja kvalitetne infrastrukture, primarno sustava gospodarenja otpadom te sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. Očuvanje biološke raznolikosti ponovo je smješteno među mjere strateškog cilja „Prepoznatljivost istarskog identiteta“, iako je mjera zaštite prirodnih vrijednosti tematski vrlo bliska strateškom cilju 3, odnosno zaštiti prirodnih resursa.

Odredbe o praćenju i vrednovanju ŽRS-a osmišljene su sukladno Pravilniku o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja Županijskih razvojnih strategija (NN 53/10). Temeljem tog podzakonskog propisa predviđeno je praćenje sljedećih skupina pokazatelja:

- stupnja ostvarenja utvrđenih ciljeva, prioriteta i mjera;
- ostvarenih rezultata i učinaka na razvoj, učinkovitost i uspješnost u korištenju financijskih sredstava,
- ostvarenja prema utvrđenom financijskom okviru,
- sudjelovanja i doprinosa partnerstva,

- učinkovitosti rukovođenja i organizacije provedbe,
- vidljivosti ŽRS-a u javnosti županije i jedinica lokalne samouprave s područja županije.

Pravilnikom je također propisano podnošenje godišnjih izvješća Ministarstvu regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu. U samoj je Strategiji predviđeno kontinuirano praćenje njezine provedbe tijekom cijelog implementacijskog razdoblja, a o rezultatima provedbe trebalo se najmanje jednom godišnje izvještavati Županijsko partnersko vijeće. Usprkos neuspjeloj realizaciji zamišljenog mehanizma praćenja i ažuriranja ROP-a, ponovo je predložen sličan sustav praćenja i vrednovanja kao ključni jamac efikasnosti i trajne prilagođenosti ŽRS-a u okruženju koje se stalno mijenja.

Pristupanjem Republike Hrvatske članstvu u Europskoj uniji Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU) započelo je prilagodbu zakonskog okvira vezano uz razdoblje trajanja planskih dokumenata kako bi oni ubuduće pratili financijsku perspektivu EU-a i uskladili se s trajanjem strateških dokumenata na razini EU-a. Sukladno naputku MRRFEU-a od 18. rujna 2014. godine i s obzirom na kašnjenje do kojega je došlo u izradi krovnih strateških akata na nacionalnoj razini, Istarska je županija donijela odluku o produljenju primjene postojeće ŽRS te je trenutno ona još uvijek na snazi.

Župan Istarske županije još je 2014. godine donio zaključak o pristupanju izradi ŽRS-a Istarske županije za razdoblje do 2020. godine te je imenovao Županijsko partnersko vijeće (ŽPV) za pripremu i provedbu strategije te ostala tijela nužna za njezinu izradu. Tijekom 2014. i 2015. godine radna skupina, glavni tim i ŽPV održali su niz sastanak i radionica na kojima se pripremala, analizirala i usavršavala radna verzija novog dokumenta. Nacrt nove ŽRS za razdoblje do 2020. godine trenutno je u finalnoj fazi pripreme. Mjere su usklađene na radionicama radne skupine, a strateški je okvir odredilo ŽPV. Očekuje se da će ŽRS Istarske županije za razdoblje do 2020. godine biti usvojena od strane Županijske skupštine do kraja 2016. godine.

4. PRETPRISTUPNA FINANCIJSKA POMOĆ ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I PRIRODE KORIŠTENA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI OD 2007. DO 2013. GODINE

4.1. Instrument pretpristupne pomoći (IPA)

Republika Hrvatska je prije pristupanja EU-u, na raspolaganju imala niz pretpristupnih instrumenata koji su služili kao priprema za ulazak u članstvo i prelazak na strukturne fondove. Riječ je o dvije generacije fondova EU-a, od kojih u prvu generaciju ubrajamo PHARE, ISPA i SAPARD, a u drugoj generaciji Instrument pretpristupne pomoći (Instrument for the Pre-Accession Assistance) - IPA. Od 1. siječnja 2007. godine IPA je zamijenila i ujedinila prijašnju generaciju financijskih instrumenata. Pravni okvir za novi instrument uspostavljen je Uredbom Vijeća br. 1085/2006 koja određuje cjelokupni okvir pomoći i opća načela pomoći. Implementacija instrumenta uspostavljena je Uredbama Vijeća br. 718/2007, 80/2010 i 1292/2011.³⁵

Financijski okvir instrumenta određen je Višegodišnjim indikativnim financijskim okvirom Europske komisije (VIFO) s podacima financijske raspodjele po zemljama korisnicama i komponentama IPA-e i Višegodišnjim indikativnim planskim dokumentom (VIPD) koji navodi prioritete za svaku zemlju po raznim sektorima.

IPA osigurava usmjerenu pretpristupnu financijsku pomoć zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama za pristup EU-u, kao zemljama članicama koje dijele prekogranični program s navedenim zemljama. Svrha ove financijske pomoći jest da pomogne tim zemljama da provedu potrebne političke, gospodarske i institucionalne reforme u skladu sa standardima EU-a. Po svojoj prirodi program IPA je višegodišnji instrument, ali se revidira na godišnjoj osnovi, a iznosi po prioritetnim sektorima također se planiraju na godišnjoj osnovi.

IPA predstavlja “strukturne fondove malog kapaciteta“, te je stoga pripremi instrument za uporabu fondova Europske unije kao što su kohezijski i strukturni fondovi. IPA u velikoj mjeri odražava uredbe o strukturnim instrumentima.

³⁵ Europska komisija; Regionalna politika; How IPA works. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/ipa/how/ (pristupljeno 18. kolovoza 2016.)

Sredstva IPA-e usmjerena su kroz pet linija koji se nazivaju komponentama. Svaka komponenta pokriva jedno ili više područja politike:

1. Komponenta I - Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija - IPA TAIB

Ova komponenta nastavak je aktivnosti koje u se provodile u okviru programa PHARE, osim njegova gospodarskog dijela i dijela koji se odnosi na socijalnu koheziju. Komponenta I podupire aktivnosti usmjerene na izgradnju i jačanje institucionalnog okvira vezanog uz usvajanje i provedbu pravne stečevine EU-a. Potencijalni korisnici ove komponente su tijela državne uprave, tijela u javnom vlasništvu, nevladine udruge, poslovna zajednica te ostala neprofitna tijela. Ovom komponentom upravlja Opća uprava Europske komisije za susjedsku politiku i pregovore o proširenju.

2. Komponenta II - Prekogranična suradnja - IPA CBC

Podupire aktivnosti vezane uz prekograničnu suradnju sa zemljama članicama te zemljama korisnicama programa IPA, a temelji se na višegodišnjem programu prekogranične suradnje. Potencijalni korisnici ove komponente su pogranične regije, tj. županije uz kopnene i pomorske granice RH. Ovom komponentom upravlja Opća uprava Europske komisije za regionalnu i urbanu politiku.

3. Komponenta III - Regionalni razvoj - IPA-RD

IPA-Regionalni razvoj nastavak je programa ISPA i dijela programa PHARE koji se odnosi na gospodarsku i socijalnu koheziju. Financijska sredstva osigurana su za velike infrastrukturne projekte iz područja prometa i zaštite okoliša, te za projekte koji promoviraju regionalnu konkurentnost i ujednačeni regionalni razvoj. Ova komponenta IPA-e prethodi uporabi Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda koji zemljama kandidatkinjama postaju dostupni nakon pristupanja EU. Korištenje sredstava unutar komponente temelji se na višegodišnjim programskim dokumentima tzv. operativnim programima za sektore prometa, okoliša i regionalne konkurentnosti. Sukladno sektorskim prioritetima u okviru operativnih programa potrebno je identificirati prioritete i specifične mjere te financijska sredstva namijenjena za njihovu provedbu. Potencijalni korisnici su tijela državne uprave, javne i

znanstvene ustanove te poslovna zajednica. Ovom komponentom upravlja Opća uprava Europske komisije za regionalnu i urbanu politiku.

4. Komponenta IV - Razvoj ljudskih potencijala - IPA HRD

IPA-HRD, preteča Europskog socijalnog fonda, financira projekte iz područja obrazovanja, zapošljavanja i socijalne kohezije u svrhu ostvarivanja ciljeva Europske strategije za zapošljavanje. Operativni program za razvoj ljudskih potencijala identificira mjere sukladno sektorskim prioritetima. Potencijalni korisnici su tijela državne uprave, javne ustanove, socijalni partneri i nevladine udruge. Ovom komponentom upravlja Opća uprava Europske komisije za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje.

5. Komponenta V - Ruralni razvoj - IPA - Rural Development

Ova komponenta oslanja se na program SAPARD i osigurava financijska sredstva za projekte koji se bave provedbom pravne stečevine EU-a iz područja poljoprivrede kao i projekata koji potiču razvoj u ruralnim područjima. Ova sastavnica prethodnik je poljoprivrednih fondova koji su na raspolaganju nakon pristupanja Uniji. Potencijalni korisnici su jedinice lokalne samouprave, poljoprivredna gospodarstva te druge fizičke/pravne osobe ovisno o prioritarnim mjerama. Ovom komponentom upravlja Opća uprava Europske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj.

U skladu s načelom diferenciranog pristupa državama potencijalnim kandidatima za članstvo u Uniji, i onima koje imaju status kandidata, komponente I. i II. otvorene su svim zemljama dok pravo na korištenje komponenata III., IV. i V. imaju samo zemlje kandidatkinje za pristup EU.

Republika Hrvatska bila je korisnica IPA programa od 2007. godine do trenutka stupanja u članstvo EU. Za sveukupnu koordinaciju programa IPA u RH bio je nadležan Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije (SDURF), a za sveukupno financijsko upravljanje Ministarstvo financija.^{36, 37}

³⁶ Novota, S., Vlašić, I., Velinova, R., Geratliev, K., Borissova, O. (2009.), *Europski fondovi za hrvatske projekte; Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, str. 39-42.

4.2. IPA II – Prekogranična suradnja

Cilj komponente “Prekogranična suradnja” je poticanje suradnje među europskim regijama i smanjivanje neujednačenosti njihovog razvoja, kroz jačanje prekogranične suradnje i kvalitete života u graničnim područjima Europske unije.³⁸

U okviru programa IPA 2007. – 2013. Hrvatska je sudjelovala u sljedećih šest programa prekogranične suradnje:

- Prekogranični program Mađarska – Hrvatska;
- Prekogranični program Slovenija – Hrvatska;
- Jadranska prekogranična suradnja;
- Prekogranični program Hrvatska – Bosna i Hercegovina;
- Prekogranični program Hrvatska – Crna Gora;
- Prekogranični program Hrvatska – Srbija.

Također, Hrvatska je sudjelovala i u dva programa transnacionalne suradnje:

- Jugoistočna Europa;
- Mediteran.

4.2.1. Program prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2007.-2013.

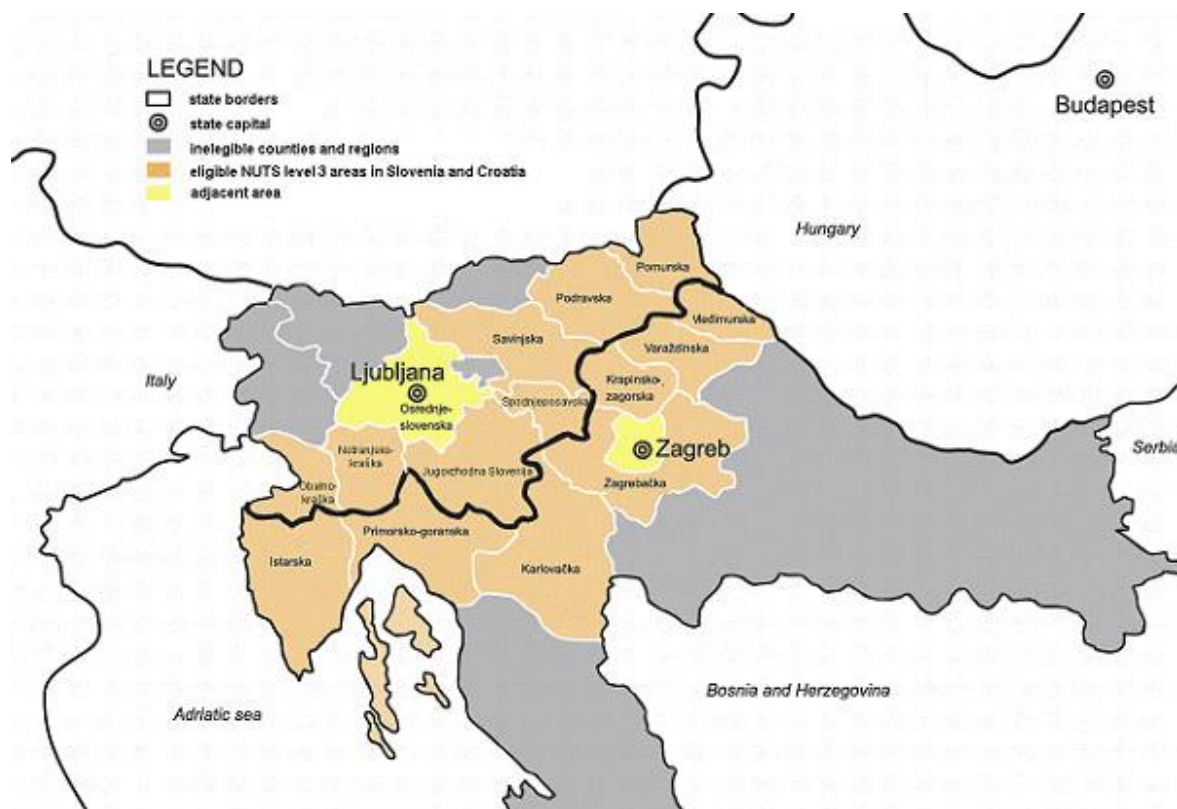
U nastavku slijedi prikaz prekograničnih i transnacionalnih programa suradnje u okviru kojih je Istarska županija aplicirala i implementirala projekte usmjerene na ciljeve zaštite okoliša. Operativni program prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2007. – 2013. program je razvoja kojeg su zajednički osmislile Slovenija i Hrvatska u cilju rješavanja zajedničkih problema i iskorištavanja dijeljenih potencijala u sedmogodišnjem razdoblju. Iz navedenog

³⁷ Upravni odjel za međunarodnu suradnju Istarske županije; Instrument prepristupne pomoći URL: http://www.istra-europa.eu/pages/instrument_prepristupne_pomoci_instrument_for_pre-accession_assistance_ipa (pristupljeno 18. kolovoza 2016.)

³⁸ EU projekti info; EU fondovi – IPA. URL: <http://www.eu-projekti.info/komponenta-ii> (pristupljeno 18. kolovoza 2016.)

programa je za razdoblje od 2007. do 2013. predviđeno 44.774.910,00 EUR iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) za potrebe sufinanciranja prekograničnih projekata.³⁹ Operativni program (OP) je dokument koji sadrži programsku strategiju i implementacijske mjere za prihvatljivo područje koje obuhvaća NUTS 3 regije (županije) duž slovensko – hrvatske granice: Pomurska, Podravska, Savinjska, Spodnjeposavska, Jugovzhodna Slovenija, Notranjsko-kraška, Obalno-kraška i Osrednjeslovenska regije u Sloveniji te Međimurska, Varaždinska, Krapinsko-zagorska, Zagrebačka, Karlovačka, Primorsko-goranska, Istarska županija i Grad Zagreb u Hrvatskoj.⁴⁰

Slika 1: Programsko područje prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2007.-2013.



Izvor: Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko; Skupni tehnični sekretariat Slovenija-Hrvaška 2007-2013. <http://84.39.218.255/hr/>

³⁹ Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko; Skupni tehnični sekretariat Slovenija-Hrvaška 2007-2013. URL: <http://84.39.218.255/hr/projekti/sufinancirani-projekti/> (pristupljeno 18. kolovoza 2016.)

⁴⁰ Slovenija-Hrvatska Operativni program 2007.-2013. URL: http://84.39.218.255/wp-content/uploads/2015/09/OP%20IPA%20SI-HR%20hr_clean_14.9.2010.pdf (pristupljeno 18. kolovoza 2016.)

Program prekogranične suradnje financira prekogranične projekte koji se biraju temeljem njihove kvalitete i pripadnosti barem jednom od prioriteta i mjera programa. Prioritet 1 - Ekonomski i društveni razvoj, usredotočen je na potporu poduzetništvu, te unapređenje turizma, ruralnog razvoja, te kulturne i društvene razmjene. Prioritet 2 - Održivo upravljanje prirodnim resursima, usredotočen je na pružanje potpore suradnji na području zaštite okoliša, zaštite prirodnih resursa i održivog razvoja, a posebno zaštite okoliša i očuvanja i revitalizacije prirodnih dobara u pograničnom području. Cilj trećeg prioriteta - Tehnička pomoć, potpora je brzom i glatkoj provedbi programa. Horizontalne teme ovog programa, Razvoj ljudskih potencijala i Informacijsko društvo, potrebno je integrirati u svaku vrstu aktivnosti ukoliko je moguće. Navedene horizontalne teme predstavljaju horizontalne alate za pomoć u ostvarenju ciljeva izabranih prioriteta. Razvoj ljudskih potencijala povezan je s formalnim i neformalnim obrazovanjem ili obukom onih koji su uključeni u projekt (partneri, ciljne skupine). Program potiče uporabu informacijskih tehnologija u svrhu upravljanja i zaštite okoliša, očuvanja i revitalizacije prirode i kulture, te za uspostavljanje i provođenje mehanizama koordinacije.⁴¹

Vizija je programa učiniti prekogranično područje između Hrvatske i Slovenije konkurentnim područjem s održivim životnim uvjetima i područjem dobrobiti za njegove stanovnike korištenjem razvojnih mogućnosti koje proizlaze iz prekogranične suradnje. Strategija za postizanje cilja programa uključuje:

- omogućavanje stanovništvu i gospodarstvu prekograničnog područja iskorištavanje mogućnosti tržišta EU-a;
- omogućiti lokalnim i regionalnim čimbenicima da prekogranične izazove rješavaju zajednički s njihovim prekograničnim kolegama;
- zajedničkim prekograničnim djelovanjem prevladati nedostatke u regionalnom razvoju uzrokovane državnim granicama;
- podržati razvoj i promicanje prekograničnog područja i zajedničkog identiteta;

⁴¹ Novota et al., op.cit. (bilj. 27), str. 48.

- ulagati u ljude, boriti se protiv socijalne isključenosti i stvoriti povoljne životne uvjete.⁴²

Provedba prekograničnog programa funkcionira kroz bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom postupku izbora koji se odnosi na područja s obiju strana granice. Postupci dodjeljivanja potpora moraju biti u skladu s odredbama Uredbe o provedbi IPA-e. Korisnici prioriteta 1 i 2 - Gospodarski i društveni razvoj i održivo upravljanje okolišem – mogu biti isključivo neprofitne organizacije i institucije koje žele raditi na prekograničnom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom, a pripadaju u jednu od sljedećih skupina:

- Jedinice regionalne i lokalne vlasti;
- Javna tijela i tijela ekvivalentna javnim tijelima kao što su: fondovi, ustanove, agencije koje je osnovala država ili općina, istraživačke ili razvojne ustanove, obrazovne ustanove i ustanove za obuku, zdravstvene ustanove, ustanove za zaštitu prirodne i kulturne baštine, agencije za lokalni i regionalni razvoj itd.;
- Nevladine organizacije kao što su udruge, zaklade;
- Slobodni djelatnici u umjetnosti/slobodni umjetnici;
- Gospodarske komore, poljoprivredna udruženja, obrtnička komora, udruženja u industriji, klasteri registrirani kao neprofitne pravne osobe;
- Pravni entiteti osnovani privatnim pravom (društva) neprofitnog statusa i svrhe djelovanja, kao što su agencije za lokalni i regionalni razvoj registrirane kao tvrtke, lokalne turističke organizacije, organizacije za obuku itd.

Korisnici prioriteta Tehnička pomoć prvenstveno su institucije koje upravljaju programom.⁴³

⁴² Slovenija-Hrvatska Operativni program 2007.-2013. – Brošura. URL: <http://84.39.218.255/wp-content/uploads/2015/09/CRO.pdf> (pristupljeno 18. kolovoza 2016.)

⁴³ Novota et al., op.cit. (bilj. 27), str. 48.-49.

Istarska županija i njezini gradovi i općine sudjelovali su u nekoliko projekata sufinanciranih od strane IPA prekograničnog programa SI-HR 2007-2013. Popis projekata odobrenih temeljem sva tri poziva za dostavu projekatnih prijedloga u kojima je sudjelovala Istarska županija, njezini gradovi i općine te druga javna tijela u Istri prikazuje Tablica 5.

Tablica 5: Projekti sufinancirani unutar IPA prekograničnog programa Slovenija-Hrvatska 2007.-2013. u kojima je sudjelovala Istarska županija, njezini gradovi i općine te druga javna tijela u Istri

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Iznos dodijeljenih IPA sredstava (€)	Razdoblje implementacije
PARENZANA II	Ponovno oživljavanje puta zdravlja i prijateljstva	Istarska županija Grad Poreč Općina Vižinada Općina Oprtalj Grad Buje	520.612,05	1.9.2009. – 30.9.2011.
REVITAS	Revitalizacija istarskog zaleđa i turizma u istarskom zaleđu	Istarska županija Grad Buzet Grad Poreč Turistička zajednica Istarske županije Općina Svetvinčenat Grad Vodnjan	1.564.308,49	1.9.2009. – 28.2.2012.
HERITAGE LIVE	Heritage live - oživjeti i doživjeti živu kulturnu baštinu - projekt osposobljavanja na području prepoznavanja, održavanja i predstavljanja kulturne baštine slovensko-hrvatskog prekograničnog područja	Grad Umag Grad Buje Općina Lanišće	298.062,04	1.10.2009. – 30.3.2012.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Iznos dodijeljenih IPA sredstava (€)	Razdoblje implementacije
WELNESS ISTRA	Integracija vrhunskih tipičnih proizvoda poljoprivrede, kulinarstva, prirodne i kulturne baštine te SPA središta u turističkoj ponudi održive wellness destinacije Istra	Grad Poreč Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč	298.464,11	1.11.2009. – 30.11.2011.
KUP	Karst Underground Protection	Istarska županija Javna ustanova Natura Histrica	554.577,61	1.12.2009. – 30.12.2012.
ZOOB	Smanjenje zagađenja i očuvanje biološke raznolikosti u poljoprivredi s naglaskom na maslinarstvo	Grad Vodnjan Udruga Agroturist Vodnjan	840.427,09	1.1.2009. – 30.3.2012.
MLADIEKOIN	Slohra e-mladi zajedno u eko inovacijama	Istarska razvojna agencija d.o.o.	484.563,07	1.4.2011. – 30.3.2013.
SLOHRA GLOBALNET	Promicanje globalne konkurentnosti poduzetnika početnika	Istarska razvojna agencija d.o.o.	364.901,26	1.4.2011. – 30.9.2012.
INTERINO	Prekogranična integracija znanja, kompetencija i inovacija	Istarska razvojna agencija d.o.o.	677.570,06	1.4.2011. – 31.3.2013.
PTO	Plivanje kao terapija i integracija za osobe s posebnim potrebama	Centar za inkluziju i podršku u zajednici	161.867,88	1.5.2011. – 30.12.2012.
DIVA	Sanacija ilegalnih odlagališta otpada i podizanje svijesti o njihovoj štetnosti	Istarska županija Grad Pula Grad Umag Grad Buzet	547.630,15	1.4.2011. – 30.3.2013.
APRO	Prekogranična inicijativa za zaštitu i revitalizaciju biološke raznolikosti okoliša korištenjem autohtonih pasmina	Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o., Pazin Istarska županija	803.094,99	1.4.2011. – 30.3.2013.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Iznos dodijeljenih IPA sredstava (€)	Razdoblje implementacije
PARENZANA MAGIC	Put zdravlja i prijateljstva	Istarska županija Grad Buje Grad Poreč Općina Motovun	433.796,61	23.1.2014. – 30.10.2015.
RAST ISTRE	Očuvanje prirodne baštine – revitalizacija sadnih vrsta karakterističnih za područje Istre	Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč Općina Vižinada Udruga za promicanje i zaštitu kulturnih programa Triada Sveti Lovreč	183.044,00	18.12.2013. – 17.9.2015.
KAMEN-MOST	Kamen Krasa, Istre i Kvarnera – očuvanje baštine i osvještavanje o tradicionalnim tehnikama, eksploataciji i upotrebi kamena	Javna ustanova Nacionalni park Brijuni	277.518,61	1.12.2013. – 19.7.2015.
MALVASIA TOURISTRA	Putevi istarske malvazije	Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč Vinistra - udruga vinogradara i vinara Istre	393.073,14	17.1.2014. – 17.6.2015.
OSIPPPIT	Organizacija sustava izravne prodaje poljoprivrednih proizvoda korištenjem internet tehnologije	Grad Vodnjan	185.577,82	15.1.2014. – 15.6.2015.
ŽIVO!	Život = voda	Istarska županija Javna ustanova Natura Histrica	474.000,35	1.1.2014. – 17.9.2015.
INKUB	Očuvanjem kulturne baštine do integracije osoba u nepovoljnom položaju	Centar za inkluziju i podršku u zajednici	150.604,87	31.1.2015. – 30.1.2016.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Iznos dodijeljenih IPA sredstava (€)	Razdoblje implementacije
RURAL DESIGN	Kreativna industrija za dizajniranje prostora	Grad Vodnjan Općina Svetvinčenat Općina Sveti Lovreč	333.975,20	1.2.2015. – 29.4.2016.
SLOHRA SOCIONET	Udruženi u razvoju novih mogućnosti zapošljavanja uz pomoć socijalnog poduzetništva	Istarska razvojna agencija d.o.o.	438.461,66	1.2.2015. – 29.4.2016.
PUT-UP ISTRE	Prostorno uređenje teritorija - unutrašnjost i priobalje Istre	Zavod za prostorno uređenje Istarske županije Grad Pula Grad Buzet	577.343,00	2.2.2015. – 1.5.2016.
IRIS	Sport kao mehanizam rane integracije i rehabilitacije	Centar za inkluziju i podršku u zajednici	189.026,82	1.3.2014. – 17.6.2015.
GREEN4GREY	Šume za gradove – zajednička revitalizacija za održivo korišćenje urbanih šuma	Grad Rovinj Javna Ustanova Natura Histrica Istarska županija	315.403,41	1.1.2014. – 31.8.2015.
REVITAS II	Nadogradnja revitalizacije istarskog zaleđa i turizma u istarskom zaleđu	Istarska županija Grad Buzet Turistička zajednica Istarske županije Grad Vodnjan	716.599,73	18.12.2013. – 15.11.2015.

Izvor: Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko; Skupni tehnični sekretariat Slovenija-Hrvaška 2007-2013. <http://84.39.218.255/hr/projekti/sufinancirani-projekti/>

Iz Tablice 5 vidljivo je da su institucije s područja Istre bile iznimno aktivne u prijavljivanju i provedbi projekata u zdravstvu, kulturi, poduzetništvu, poljoprivredi, zaštiti prirode i okoliša, prostornom uređenju i turizmu. Spremnost na suradnju sa slovenskim partnerima iskazala su upravna tijela Istarske županije, ali i mnogobrojni gradovi i općine te županijske agencije, ponajprije Istarska razvojna agencija d.o.o.

4.2.2. Program Jadranske prekogranične suradnje 2007.-2013.

IPA Program Jadranske prekogranične suradnje rezultat je zajedničkog rada programiranja kojega provode povezane države sudionice i dio je procesa suradnje na jadranskom području. Države koje su sudjelovale u programu su tadašnje države članice EU - Italija, Grčka i Slovenija, tadašnja država kandidatkinja za ulazak u EU - Hrvatska te države potencijalne kandidatkinje za članstvo u EU - Bosna i Hercegovina, Srbija, Albanija i Crna Gora.

Program ispunjava ciljeve IPA programa dopuštajući državama sudionicama poduzimanje zajedničkih aktivnosti u svrhu razvoja njihovih teritorija, prema pravilima i propisima Europske Unije, te razvojem institucionalnog kapaciteta država kandidatkinja. Opći cilj programa je jačanje mogućnosti održivog razvoja jadranske regije usklađenom strategijom djelovanja među partnerima iz programski prihvatljivih područja.⁴⁴

Prioritete i mjere programa na temu kojih je moguće prijaviti projekt prikazuje Tablica 6.

Tablica 6: Prioriteti i mjere Operativnog programa jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.

Prioritet 1 – Gospodarska, socijalna i institucionalna suradnja	Mjera 1.1. Istraživanje i inovacije
	Mjera 1.2. Financijska podrška za malo i srednje poduzetništvo
	Mjera 1.3. Socijalna, radno i zdravstveno umrežavanje
	Mjera 1.4. Institucionalna suradnja
Prioritet 2 – Upravljanje prirodnim i kulturnim resursima i sustav upravljanja rizicima	Mjera 2.1. Zaštita i poboljšavanje pomorskog i obalnog okoliša
	Mjera 2.2. Upravljanje prirodnim i kulturnim resursima i sprečavanje prirodnih i tehnoloških rizika
	Mjera 2.3. Štednja energije i obnovljivi izvori energije
	Mjera 2.4. Održivi turizam
Prioritet 3 – Dostupnost i mreže	Mjera 3.1. Fizička infrastruktura
	Mjera 3.2. Održivi sustavi mobilnosti
	Mjera 3.3. Komunikacijske mreže

⁴⁴ Javna Ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske Županije; IPA komponenta II – Prekogranična suradnja; Program Jadranske prekogranične suradnje. URL: <http://www.rera.hr/IZBORNIKLJEVO/EUPROGRAMIIINFOEU/IPA/Prekograni%C4%8Dnasuradnja/tabid/88/Default.aspx> (pristupljeno 19. kolovoza 2016.)

Prioritet 4 – Tehnička pomoć	Mjera 4.1. Upravljanje i provedba
	Mjera 4.2. Informiranje, promidžba i evaluacija

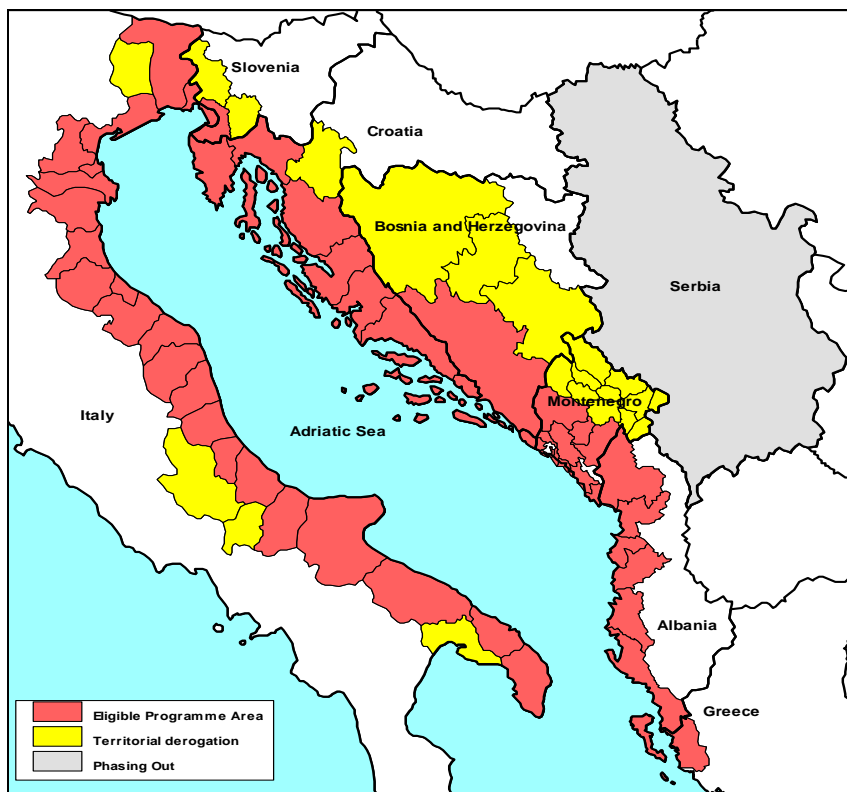
Izvor: Novota et al., Europski fondovi za hrvatske projekte; Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija

Tablica 6 ukazuje na usmjerenost Programa jadranske prekogranične suradnje ka financiranju projekata s ciljem jačanja gospodarske konkurentnosti, unapređenja suradnje uključenih zemalja na području socijalne skrbi i zdravstva te boljeg upravljanja prirodnim i kulturnim resursima. Opći cilj prioriteta 1 - Gospodarska, socijalna i institucionalna suradnja jest jačanje istraživačke i inovacijske djelatnosti kako bi se pridonijelo konkurentnosti i unaprijedio razvoj jadranskog područja kroz gospodarsku, socijalnu i institucionalnu suradnju. Cilj prioriteta 2 - Prirodni i kulturni resursi i sprečavanje rizika je promicanje, unapređenje i zaštita prirodnih i kulturnih resursa putem zajedničkog upravljanja tehnološkim i prirodnim rizicima. Cilj prioriteta 3 - Dostupnost i mreže je jačanje i integriranje postojećih infrastrukturnih mreža, promicanje i razvoj prometa, informacijskih i komunikacijskih usluga. Prioritet 4 - Tehnička pomoć - osmišljen je kao potpora uspješnoj provedbi cjelokupnog programa. Prioritet Tehničke pomoći namijenjen je aktivnostima pripreme, upravljanja, praćenja, vrednovanja, informiranja i kontrole Programa od strane nadležnih programskih tijela.⁴⁵

Program je namijenjen neprofitnim organizacijama i institucijama koje žele raditi na zajedničkom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom. Projektne aktivnosti moraju doprinositi ciljevima programa i njihovim prioritetima te se moraju odvijati u programski prihvatljivim područjima.

⁴⁵ Novota et al., op.cit. (bilj. 27), str. 50.-51.

Slika 2: Prikaz područja programa Jadranske prekogranične suradnje



Izvor: Javna Ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske Županije;
<http://www.rera.hr/IZBORNIKLIJEVO/EUPROGRAMIINFOEU/IPA/Prekograni%C4%8Dnasuradnja/tabid/88/Default.aspx>

Programski prihvatljivo područje Hrvatske sastoji se od sedam prihvatljivih regija (županija) na razini NUTS 3: Dubrovačko-neretvanska županija; Istarska županija; Ličko-senjska županija; Primorsko-goranska županija; Šibensko-kninska županija; Splitsko-dalmatinska županija i Zadarska županija. Teritorijalno se odstupanje u Hrvatskoj primjenjuje na Karlovačku županiju.

Tablica 7 pruža pregled projekata u sklopu programa Jadranske prekogranične suradnje 2007.-2013. u kojima su sudjelovali ili još uvijek sudjeluju korisnici iz Istarske županije.

Tablica 7: Projekti programa Jadranske prekogranične suradnje 2007.-2013.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Ukupna vrijednost projekta (€)	Razdoblje implementacije
ADRIAMUSE	AdriaMuse	Istarska županija	1.817.200,00	1.3.2011. – 30.10.2013.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Ukupna vrijednost projekta (€)	Razdoblje implementacije
CLUSTER CLUB	Adriatic Economic Cluster Club	Hrvatska gospodarska komora – županijska komora Pula Istarska razvojna agencija d.o.o.	2.436.344,71	1.3.2011. – 30.8.2013.
ADRIGOV	Adriatic Governance Operational Plan	Istarska županija	3.176.678,09	1.10.2015. – 31.5.2016.
AHVN	Adriatic Health and Vitality Network	Grad Buzet	1.101.476,05	1.5.2011. – 30.4.2014.
DRINKADRIA	DRINKADRIA - umrežavanje radi opskrbe pitkom vodom i zaštite vodnih izvora u jadranskoj regiji	Istarska županija, Istarski vodovod d.o.o., za proizvodnju i distribuciju vode	6.643.648,36	1.11.2013. – 30.9.2016.
NEXT	Efikasna platforma za uspostavu suradnje u istraživanju i transferu tehnologije	Istarska razvojna agencija d.o.o.	2.846.802,88	1.9.2012. – 31.8.2015.
ALTERENERGY	Energetska održivost za male zajednice Jadrana	Istarska županija	11.999.600,00	1.9.2011. – 30.9.2016.
EA SEA-WAY	Europe-Adriatic SEA-WAY	Istarska županija	6.657.204,68	1.11.2013. – 30.6.2016.
ADRI-SEAPLANES	Implementiranje sustava hidroaviona u jadranskom bazenu	Lučka uprava Pula	2.319.000,00	1.3.2011. – 28.2.2013.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Ukupna vrijednost projekta (€)	Razdoblje implementacije
PITAGORA	Informacijska tehnološka platforma s ciljem stvaranja preduvjeta za smanjenje razlika u informacijskoj komunikacijskoj tehnologiji na području jadranskih regija	San Polo d.o.o., Rovinj	2.074.548,50	1.12.2010. – 30.11.2013.
S.I.M.P.L.E.	Jačanje identiteta pripadnika manjina vodi ravnopravnosti	Istarska županija	1.061.078,00	1.3.2011. – 28.2.2014.
METRIS PLUS	Jačanje istraživačkog-inovacijskog potencijala jadranskog prekograničnog područja putem zajedničkih istraživanja pod vodstvom centra za istraživanje metala – Metris	Istarska razvojna agencija d.o.o. Istarska županija	1.446.438,33	1.3.2011. – 28.2.2014.
HAZADR	Jačanje zajedničkog kapaciteta za borbu protiv onečišćenja jadranskog mora uljima te ostalim otrovnim i štetnim tvarima	Istarska županija	3.291.127,99	1.10.2012. – 30.9.2015.
HOLISTIC	Jadranska holistička zaštita šuma od požara	Istarska županija	9.363.801,29	1.10.2013. – 30.9.2016.
AMF	Jadranska modelna šuma	Hrvatski šumarski institut - centar "Josip Ressel", Pazin	1.675.220,00	1.10.2012. – 31.3.2015.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Ukupna vrijednost projekta (€)	Razdoblje implementacije
LOVE YOUR HEART	Jadranska mreža prevencije kardiovaskularnih bolesti	Istarska županija Istarski domovi zdravlja Opća bolnica Pula	1.360.469,91	1.10.2012. – 29.2.2016.
ADRIFORT	Jadranske utvrde i vojne zone	Grad Pula Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	2.169.621,48	1.10.2012. – 31.5.2016.
KEY Q	Ključ za kvalitetu u razvoju i valorizacija poljoprivredno-prehrambenih resursa na jadranskom prostoru	Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o., Pazin	677.695,00	1.3.2011. – 30.9.2013.
NETCET	Mreža za očuvanje kitova i morskih kornjača u Jadranu	Morski obrazovni centar Pula	2.732.541,41	1.10.2012. – 31.1.2016.
HERA	Održivo turističko upravljanje jadranskom baštinom	Istarska županija	9.449.999,83	1.11.2013. – 31.3.2016.
ADRI MOB	Održivost obalne povezanosti u jadranskoj regiji	Grad Rovinj	2.458.903,76	1.2.2011. – 30.1.2014.
SHAPE	Osmišljavanje holističkog pristupa zaštite jadranskog okoliša: između mora i obale	Zavod za prostorno uređenje Istarske županije	3.792.180,52	1.3.2011. – 28.2.2014.
ADRIA.MOVE IT!	Podrška održivim oblicima mobilnosti u obalnim gradovima	Grad Umag Grad Novigrad	1.725.378,27	30.3.2011. – 28.2.2014.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Ukupna vrijednost projekta (€)	Razdoblje implementacije
LEGEND	Pokazni primjeri energetski učinkovitih zgrada koje koriste geotermalnu energiju niske entalpije u jadranskom području	Istarska regionalna energetska agencija d.o.o.	3.085.540,00	1.10.2012. – 31.3.2015.
KEPASS	Program razmjene znanja u školskom sistemu jadranske regije	Istarska županija	2.200.852,00	1.10.2012. – 31.10.2015.
SEA-R	Sustainable energy in the Adriatic regions: knowledge to invest	Istarska regionalna energetska agencija d.o.o.	1.960.338,00	1.3.2011. – 30.4.2014.
YOUTH ADRINET	Sharing experiences and developing joint tools in order to increase the participation of the youth Adriatic population in the civil society and create a network	Grad Pula	3.227.287,48	1.3.2011. – 30.1.2014.
ADRIAIR	Sigurnost zračnih luka i zračne taxi mreže na Jadranu	Zračna luka Pula d.o.o.	1.514.012,43	1.9.2012. – 28.2.2015.
SMART INNO	Smart Network and Sustainable Innovation Cluster to increase RDI Competitiveness of SMEs in the Adriatic	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Istarska razvojna agencija d.o.o.	5.046.560,64	1.11.2013. – 30.9.2016.
ARCHEO.S.	Sustav arheoloških znamenitosti na jadranskom moru	Grad Pazin	2.995.000,00	1.3.2011. – 31.8.2013.
EX.PO AUS	Širenje potencijala UNESCO područja na Jadranu	Istarska županija	3.324.700,40	1.9.2012. – 30.8.2015.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Ukupna vrijednost projekta (€)	Razdoblje implementacije
IPATECH	Tehnologija minaturizacije: sinergija istraživanja i inovacija u cilju ekonomskog razvoja Jadrana	Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o.	1.748.550,00	1.10.2012. – 30.6.2015.
ROOFOFROCK	Vapnenac kao zajednički nazivnik prirodne i kulturne baštine duž jadranske obale	Istarska razvojna agencija d.o.o.	2.162.389,89	1.10.2012. – 31.12.2015.
ZOONE	Zootehničko umrežavanje radi održive inovativnosti u jadranskoj Euroregiji	Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o.	1.884.386,85	1.3.2011. – 1.8.2014.

Izvor: Istarska Županija – Regione Istriana; Pretraživanje baze projekata: <http://euprojekti.istra-istria.hr/>

Iz Tablice 7 razvidno je da su projekti sufinancirani sredstvima Programa Jadranske prekogranične suradnje financijski mnogo izdašniji od onih prethodno prikazanih u sklopu Operativnog programa Slovenija-Hrvatska 2007-2013. Razlog tome leži u većem broju uključenih zemalja, zbog čega su i projekti redovito obuhvaćali veći broj partnerskih organizacija.

4.2.3. Program transnacionalne suradnje Mediteran

Kroz jačanje transnacionalne i međuregionalne suradnje pridonosi se sveukupnom razvoju teritorijalne suradnje, povećanju međunarodne konkurentnosti hrvatskih regija, smanjenju društvene i gospodarske nejednakosti među hrvatskim regijama i ujednačavanju njihova razvoja. U financijskom razdoblju 2007.- 2013. Republika Hrvatska je sudjelovala u dva transnacionalna programa - Jugoistočna Europa i Mediteran.⁴⁶

Operativni program transnacionalne suradnje Mediteran za razdoblje 2007. - 2013. obuhvaća sljedeće zemlje i regije članice Europske unije:

⁴⁶ Europski strukturni i investicijski fondovi; Transnacionalna suradnja. URL: <http://www.strukturnifondovi.hr/transnacionalna-suradnja> (pristupljeno 19. kolovoza 2016.)

- Cipar: cijela zemlja;
- Francuska: četiri regije - Korzika, Languedoc-Roussillon, Provansa-Alpe-Azurna obala, Rhône-Alpes;
- Grčka: cijela zemlja;
- Hrvatska: cijela zemlja (prije ulaska u EU kao zemlja kandidatkinja, a potom kao punopravna članica EU);
- Italija: 18 regija - Abruzzo, Apulija, Basilicata, Kalabrija, Kampanija, Emilia-Romagna, Furlanija-Julijska krajina, Lacij, Ligurija, Lombardija, Marke, Molise, Umbrija, Pijemont, Sardinija, Sicilija, Toskana, Veneto;
- Malta: cijela zemlja;
- Portugal: dvije regije - Algarve, Alentejo;
- Slovenija: cijela zemlja;
- Španjolska: šest autonomnih regija i dva autonomna grada - Andaluzija, Aragon, Katalonija, Balearski otoci, Murcia, Valencija, Ceuta i Melilla;
- Ujedinjeno Kraljevstvo: jedna regija gospodarskog programiranja - Gibraltar.

Osim ovih regija, prihvatljivo je sudjelovanje zemalja kandidata i zemalja potencijalnih kandidata, ali s njihovim vlastitim sredstvima iz instrumenta za pretprijetnu pomoć.⁴⁷ Tako je prije 1. srpnja 2013. godine Hrvatska sudjelovala u programu kao zemlja kandidatkinja za ulazak u Europsku uniju, dok su trenutno zemlje kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje koje sudjeluju u programu Albanija, Bosna i Hercegovina te Crna Gora.

Cilj Transnacionalnog programa Mediteran jest učiniti cijelo područje Mediterana mjerljivim s međunarodnom konkurencijom u cilju osiguranja rasta i zaposlenosti za sljedeće generacije te podržati teritorijalnu povezanost i aktivno intervenirati u korist zaštite okoliša u logici održivog

⁴⁷ Novota et al., op.cit. (bilj. 27), str. 60.

razvoja. Program je namijenjen odabranim lokalnim i regionalnim tijelima pozvanima da odigraju ključnu ulogu s obzirom na njihovu izravnu uključenost u problematiku specifičnu za mediteransko područje; gradovima i metropolitanskim područjima; državnim tijelima; gospodarskim subjektima i istraživačkim institucijama; suradničkim strukturama malih i srednjih poduzeća i neprofitnim organizacijama.⁴⁸

Slika 3 prikazuje prioritete i mjere unutar Operativnog programa Mediteran, 2007. - 2013.

Slika 3: Prioriteti i mjere strukture Operativnoga programa Mediteran, 2007. - 2013.

Opća orijentacija programa Med Jačanje konkurentnosti sredozemnoga prostora (Med) radi poticanja rasta i zapošljavanja za buduće generacije Poticanje teritorijalne povezanosti i zaštite okoliša, uz održiv razvoj				
Prioriteti	Prioritet 1	Prioritet 2	Prioritet 3	Prioritet 4
	Jačanje kapaciteta za inovativnost	Zaštita okoliša i poticanje održivog teritorijalnog razvoja	Unapređivanje pokretljivosti i teritorijalne dostupnosti	Poticanje policentričnog i integriranog razvoja prostora Mediterana
Mjere	Cilj 1.1 Širenje inovativne tehnologije i znanja	Cilj 2.1. Zaštita i poboljšanje prirodnih resursa i baštine	Cilj 3.1. Poboljšanje pomorske dostupnosti i tranzitnih kapaciteta kroz multimodalnost i intermodalnost	Cilj 4.1. Kordinacija razvojne politike i unapređenje teritorijalnog upravljanja
		Cilj 2.2. Zagovaranje obnovljive energije i unapređenje energetske učinkovitosti		
	Cilj 1.2. Jačanje strateške suradnje između činilaca gospodarskog razvoja i državnih vlasti	Cilj 2.3. Prevenција pomorskih rizika i jačanje pomorske sigurnosti	Cilj 3.2 Potpora upotrebi informacijske tehnologije radi bolje dostupnosti i teritorijalne suradnje	Cilj 4.2. Jačanje identiteta i unapređivanje kulturnih bogatstava radi bolje integracije prostora Mediterana
		Cilj 2.4. Sprečavanje i borba protiv prirodnih rizika		

Izvor: Novota et al., Europski fondovi za hrvatske projekte; Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija

⁴⁸ Javna Ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske Županije; Teritorijalna suradnja, URL: <http://www.rera.hr/stranice/teritorijalna-suradnja/73.html> (pristupljeno 19. kolovoza 2016.)

Slika 3 prikazuje prioritete koje je Program Med prepoznao kao ključne segmente u koje je potrebno dodatno investirati kako bi se postigao opći cilj jačanja konkurentnosti sredozemnog prostora radi poticanja rasta i zapošljavanja za buduće generacije. Poseban naglasak stavljen je na prioritet zaštite okoliša i poticanja održivog teritorijalnog razvoja koji je razrađen kroz četiri cilja usmjerena na zaštitu prirodnih resursa, unapređenje energetske učinkovitosti, prevenciju pomorskih rizika i borbu protiv prirodnih rizika.

Tablica 8 pruža pregled projekata u sklopu programa transnacionalne suradnje Mediteran 2007.-2013. u kojima su sudjelovali korisnici iz Istarske županije.

Tablica 8: Projekti programa transnacionalne suradnje Mediteran 2007.-2013.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Ukupna vrijednost projekta u EUR	Razdoblje implementacije
PROTECT	Integrirani europski model zaštite mediteranskih šuma od požara - PROTECT	Istarska županija	1.876.533,00	1.1.2009. – 30.12.2011.
MEDLAND 2020	MEDLAND 2020, model promicanja zajedničkih integriranih programa upravljanja zemljištem radi zaštite prirodnih resursa sa socijalnom i gospodarskom valorizacijom	Istarska županija	1.082.592,00	1.7.2013. – 31.12.2014.
FORET MODELE	MODELNA ŠUMA, koordinacija regionalnih politika šuma uz pomoć novog instrumenta teritorijalnog gospodarenja.	Istarska županija	1.356.000,00	13.4.2010. – 13.4.2012.

Akronim	Naziv projekta	Partner(i) iz Istre	Ukupna vrijednost projekta u EUR	Razdoblje implementacije
SINERGIA	SINERGIA - povećanje energetske učinkovitosti transferom inovacija poljoprivredno-prehrambenim tvrtkama Mediterana	Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o.	2.078.039,28	1.6.2013. – 30.6.2015.

Izvor: Istarska Županija – Regione Istriana; Pretraživanje baze projekata: <http://euprojekti.istra-istria.hr/>

Dok su sa zemljama u bližem susjedstvu Istarska županija i ostala javna tijela s područja Istre ostvarila mnogobrojne projekte u nizu različitih sektora, Tablica 8 ukazuje na oskudnu suradnju sa zemljama sredozemnog prostora. Može se pretpostaviti kako je razlog tome slabije umrežavanje s udaljenijim zemljama te posljedično i rjeđe uspostavljanje kontakta radi osmišljavanja projekata u cilju rješavanja zajedničkih problema.

4.3. IPA III – Regionalni razvoj

Komponenta III - Regionalni razvoj (IPA-RD) priprema zemlje kandidatkinje za ulaz u Europsku Uniju za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj, jednog od strukturnih fondova koji postaju dostupni nakon ulaska u punopravno članstvo Europske unije. Program IPA „Regionalni razvoj“ (IPA-RD) obuhvaća tri Operativna programa: OP “Regionalna konkurentnost”, OP “Promet” i OP “Zaštita okoliša”.⁴⁹

4.3.1. Operativni program zaštite okoliša 2007.-2013.

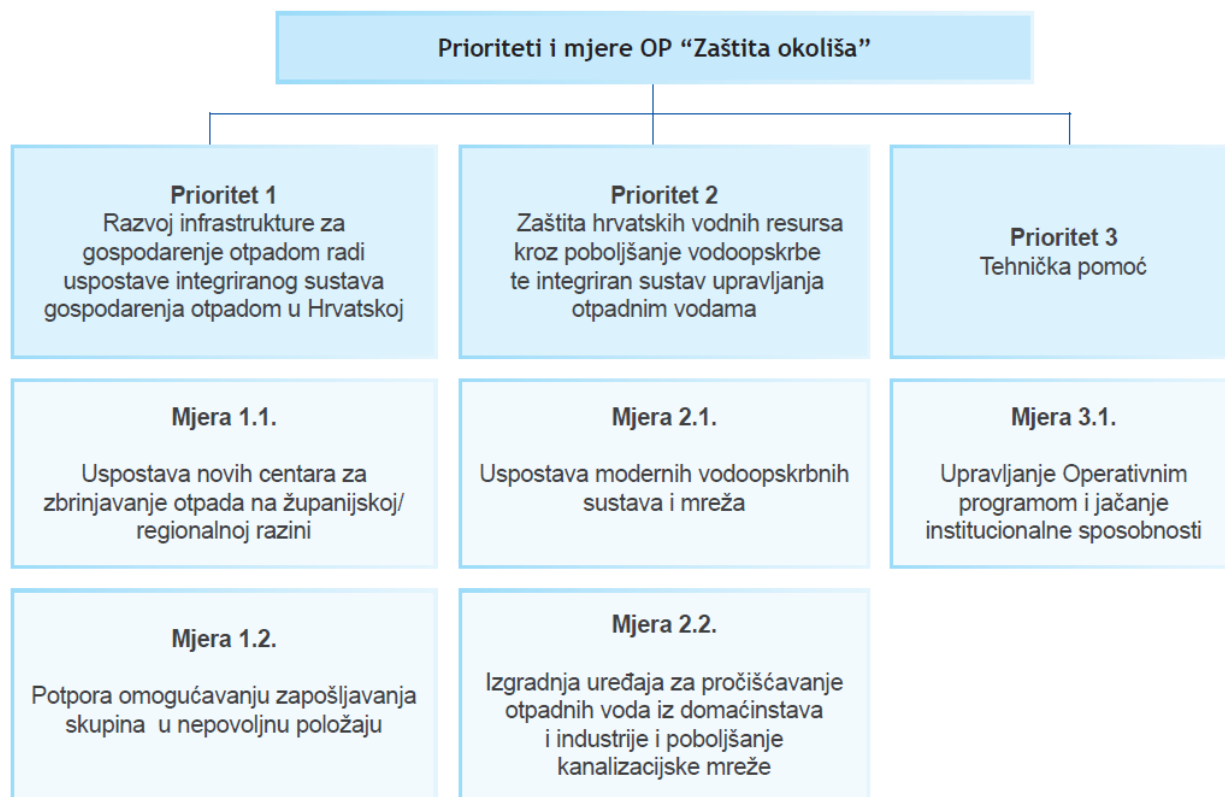
Opći cilj Operativnog programa zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj jest ulaganje u projekte koji će s ograničenim resursima na raspolaganju imati najveći utjecaj u podsektorima otpada i voda. Cilj Operativnog programa je da Hrvatska ispuni svoje obveze za provedbu pravne stečevine EU-a vezanu uz obradu i odlaganje otpada, opskrbu pitkom vodom, prikupljanje, te obradu i ispuštanje otpadnih voda. Cilj je također razviti administrativne i upravljačke kapacitete institucija koje provode Operativni program. Prema tome, Operativni program omogućava

⁴⁹ Novota et al., op.cit. (bilj. 27), str. 60.

poboljšani pristup i učinkovito pružanje usluga u podsektorima otpada i voda. U cilju Operativnog programa jesu i druge, neizravne koristi poput podizanja kvalitete života stanovnika, privlačenja novih ulaganja i otvaranja novih radnih mjesta.⁵⁰

Financiranje u sklopu Operativnog programa zaštite okoliša usmjerava se prema trima prioritetima koje prikazuje Slika 4.

Slika 4: Prioriteti i mjere Operativnog programa zaštite okoliša



Izvor: Novota et al., Europski fondovi za hrvatske projekte; Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija

Prioritet 1 uključuje uspostavu centara za upravljanje otpadom - izgradnju novih općinskih odlagališta, objekata za odvajanje otpada po kategorijama i obradu otpada s ciljem smanjivanja biološke komponente otpada. Ovakvi centri zamišljeni su kao glavni element novog integriranog sustava upravljanja otpadom koji je u skladu s hrvatskim i EU zakonodavstvom o okolišu koje se odnosi na obradu i zbrinjavanje otpada. Ovaj se prioritet odnosi i na sanaciju lokacija veoma zagađenih otpadom.

⁵⁰ Europska komisija; Regionalna politika; IPA Environmental Operational Programme in Croatia. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/ipa/croatia/environment/ (pristupljeno 22. kolovoza 2016.)

Pomoć za prioritet 2 uključuje uspostavu modernih sustava vodoopskrbe i mreža koje pridonose zaštiti vodnih resursa i snabdijevanje dovoljnom količinom vode dobre kvalitete poboljšanjem postojećeg sustava vodoopskrbe, zaštitom izvora pitke vode i racionalnim korištenjem vodnih resursa, uključujući smanjenje gubitaka i poboljšanja vodoopskrbne mreže. Obuhvaća i ulaganja u skupljanje i obradu otpadnih voda, npr. u izgradnju stanica za pročišćavanje otpadnih voda, izgradnju novih kanalizacijskih mreža i modernizaciju postojećih kako bi se smanjila istjecanja.

Cilj prioriteta 3 jest osigurati učinkovito upravljanje operativnim programom i razviti potrebne institucionalne kapacitete za upravljanje programom IPA i budućim strukturnim fondovima te njihovo učinkovito korištenje. Mjera predviđa nekoliko vrsta tehničke pomoći i obuke za relevantne institucije na nacionalnoj i regionalnoj razini.⁵¹

Strategija Operativnog programa zaštite okoliša nastala je kao odgovor na stvarne izazove zaštite okoliša, uzimajući u obzir druge sektorske politike, inicijative, strategije i smjernice, kako Republike Hrvatske, tako i EU-a. Poblize, strategija je nastala kao odgovor na sljedeće elemente:

1. Socio-ekonomske, sektorske i usporedne analize;

Analize ukazuju na činjenicu da je loša kvaliteta i nedovršenost infrastrukture jedna od glavnih neuravnoteženosti koja rezultira nedovoljnom zaštitom okoliša i smanjenom atraktivnosti regija, što zahtjeva dodatne investicije ili mjere države u tim regijama kako bi se privukle / razvile poslovne aktivnosti i osigurala potrebna kvaliteta životnog okoliša i zadovoljenje društvenih potreba. Socio-ekonomska analiza, statistički i činjenični podaci analizirani su i interpretirani kako bi se detektirali glavni problemi i izazovi. Dodatno, usporedne analize su pokazale da je infrastruktura zaštite okoliša i kvaliteta zaštite u Hrvatskoj na razini koja je niža u usporedbi s razvijenim zemljama EU-a u većini podsektora (npr. gospodarenje otpadom i vodama). To je usmjerilo strategiju programa prema dovršenju i unaprjeđenju infrastrukture za upravljanje otpadom (uključujući odvajanje, recikliranje i uporabu, zbrinjavanje i obradu otpada), te infrastrukture za vodoopskrbu i odvodnju (uključujući sprječavanje onečišćenja površinskih i podzemnih voda i racionalno korištenje i zaštitu izvorišta), prepoznajući ih kao dva ključna područja koja zahtijevaju najznačajnija ulaganja i mjere sanacije i razvitka.

⁵¹ Novota et al., op.cit. (bilj. 27), str. 66.

2. Zahtjevi proizašli iz pregovaračkog procesa, odnosno pravne stečevine Europske unije u području okoliša;

Strategija OP-a za programsko razdoblje 2007.-2013. izrađena je kao odgovor na identificirane potrebe istovremeno osiguravajući ispunjenje zahtjeva koji proizlaze iz pravne stečevine EU-a, dajući prednost onim zahtjevima koji sa sobom povlače značajna ulaganja i tehnički složenu provedbu. U tom smislu OP doprinosi provedbi direktiva u prioritetnim sektorima otpada i voda, poštujući dogovorena prijelazna razdoblja i osiguravajući kontinuitet ulaganja u spomenutim područjima.

3. Dosadašnje iskustvo s provedbom pomoći EU u relevantnim podsektorima (ISPA / IPA);

Iskustvo i lekcije naučene tijekom korištenja ISPA i IPA pretprijetnih programa ugrađeni su u strategiju OP-a i od njih se očekivalo da osiguraju adekvatnu apsorpciju dostupnih sredstava u vremenski vrlo ograničenom programskom razdoblju; prvenstveno, se fokusiranjem na sektore za koje je pomoć EU-a već prethodno bila namijenjena, tj. na područja u kojima je već stečeno iskustvo i uspostavljena struktura za provedbu i upravljanje EU programima - gospodarenje otpadom i vodama.

Opći cilj Operativnog programa izveden je na temelju analize stanja (uključujući prioritete koje definiraju nacionalni strateški dokumenti), procesa pristupanja i pregovora o pravnoj stečevini EU-a, te iskustva u provedbi EU programa kao poboljšanje okolišne infrastrukture i kvalitete povezanih usluga.⁵²

Za Operativni program Zaštita okoliša za razdoblje 2007. – 2013. predviđeno je ukupno 330.704.726 EUR, od čega je 281.099.011 EUR financirano iz Kohezijskog fonda. Tablica 9 prikazuje financijski plan OP-a dajući za čitavo razdoblje programiranja, iznos ukupne financijske alokacije iz Kohezijskog fonda u operativnom programu, nacionalni udio i stopu naknade po prioritetnoj osi.

⁵² Republika Hrvatska, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode; Operativni program „Okoliš“ 2007.-2013. URL: <http://opzo.hr/o-opzo-u/> (pristupljeno 22. kolovoza 2016.)

Tablica 9: Financiranje Operativnog programa zaštite okoliša za razdoblje 2007.-2013. u EUR

Prioritet	IPA sufinanciranje	Nacionalno sufinanciranje	Ukupno	Postotak sufinanciranja
Prioritet 1	73.944.906	13.049.105	86.994.011	85%
Prioritet 2	199.094.853	35.134.386	234.229.239	
Prioritet 3	8.059.252	242.252	9.481.476	
Ukupno	281.099.011	1.422.224	330.704.726	

Izvor: Operativni program „Okoliš“ 2007.-2013. <http://opzo.hr/o-opzo-u/>

Iz Tablice 9 vidljivo je da su daleko najveća sredstva alocirana za financiranje projekata uspostave modernih sustava vodoopskrbe i mreža koje doprinose zaštiti vodnih resursa.

Tablica 10 prikazuje projekte financirane u okviru Operativnog programa čiji su korisnici iz Istarske županije.

Tablica 10: Popis projekata i korisnika bespovratnih sredstava operativni program "Zaštita okoliša" za razdoblje 2007.-2013.

Prioritetna os /Mjera	Naziv projekta	Korisnik	EU financiranje	Ukupan iznos
Prioritetna os 1 Mjera 1.1: Uspostava novih centara za gospodarenje otpadom na županijskoj/regionalnoj razini	Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun	Kaštijun d.o.o., Pula	25.045.994 €	35.070.895 €
Prioritetna os 2	Priprema projekata za sufinanciranje sredstvima Strukturnih fondova EU u svrhu zaštite vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe i integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama u Istri i kontinentalnoj Hrvatskoj (Priprema projekata na području sjeverne i središnje Dalmacije, Priprema	Hrvatske Vode; javni isporučitelji vodnih usluga: Novigrad istarski, Pula-sjever, Savudrija	6.290.000 €	7.400.000 €

Prioritetna os /Mjera	Naziv projekta	Korisnik	EU financiranje	Ukupan iznos
	projekata na području Istre i kontinentalne Hrvatske)			
	Sustav odvodnje s uređajima za pročišćavanje otpadnih vode Grada Poreča	Odvodnja Poreč d.o.o., Poreč	49.723.623 €	67.187.400 €
	Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama	6. MAJ ODVODNJA d.o.o., za projekt „Priprema projektno-studijske dokumentacije i aplikacijskog paketa za sufinanciranje od strane EU za aglomeracije Grad Umag, Savudriju i Grad Novigrad“	4.880.700 kn	5.742.000 kn
		Pragrande, Pula, za projekt „Aglomeracija Pula Sjever“	1.998.176 kn	2.350.796 kn
		Park odvodnja d.o.o., Buzet, za projekt „Priprema studijsko - projektne dokumentacije i aplikacijskog paketa za sufinanciranje od strane EU za aglomeraciju Buzet“	3.060.000 kn	3.600.000 kn
	Manji dijelovi sustava javne vodoopskrbe/odvodnje	Vodovod Pula d.o.o., Općina Medulin, za projekt „Rekonstrukcija postojeće vodovodne mreže u naselju	6.277.250 kn	7.385.000 kn

Prioritetna os /Mjera	Naziv projekta	Korisnik	EU financiranje	Ukupan iznos
		Banjole sjever“		
		Albanež d.o.o., Općina Medulin, za projekt „Fekalna kanalizacija dijela naselja Medulin“	5.068.959 kn	5.632.176 kn
		Vodovod Labin d.o.o., za projekt „Modernizacija sustava javne vodoopskrbe: Zamjena postojećeg tradicionalnog načina dezinfekcije vode za ljudsku potrošnju sa novom ekološki certificiranom tehnologijom“	2.381.473 kn	2.801.733 kn
		Odvodnja Rovinj-Rovigno d.o.o., za projekt „Projekt izgradnje dijela sustava javne odvodnje na području aglomeracije Rovinj“	6.250.097 kn	7.353.055 kn
		Istarski vodovod d.o.o., za projekt „Rekonstrukcija i izgradnja dijela vodoopskrbnog područja Istra“	19.865.015 kn	23.370.606 kn

Izvor: Lista operacija Operativnog programa "Zaštita okoliša" za razdoblje 2007.-2013. <http://opzo.hr/programski-dokumenti/>

Iz Tablice 10 razvidno je da su korisnici Operativnog programa „Zaštita okoliša“ uglavnom bile komunalne tvrtke ili drugi isporučitelji usluga na lokalnoj i regionalnoj razini, međutim važno je napomenuti da su projektnu dokumentaciju pripremala državna poduzeća, u većini slučajeva Hrvatske vode.

4.3.1.1. Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun

Prema Strategiji gospodarenja otpadom Republike Hrvatske (Narodne novine br. 130/05) i Planu gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2007.-2015. godine (Narodne novine br. 85/07) za uspostavu sustava gospodarenja otpadom predviđena je izgradnja županijskih centara za gospodarenje otpadom (ŽCGO). Županije i Grad Zagreb dužne su izraditi planove gospodarenja otpadom u kojima moraju definirati sustav gospodarenja otpadom na način da predvide najviše jedan centar za gospodarenje otpadom u županiji odnosno Gradu Zagrebu. Istarska županija je svojim Planom gospodarenja otpadom za Istarsku županiju do 2015. godine definirala županijski koncept - jedan županijski centar za gospodarenje otpadom na lokaciji Kaštijun, gdje će se obrađivati i zbrinjavati otpad s područja županije.⁵³

Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun predviđen je kao suvremeni centar za obradu i sigurno odlaganje otpada te energetske uporabu otpada. Sva postojeća i neodgovarajuća odlagališta otpada u županiji planira se sanirati i zatvoriti, te otvoriti jedinstveno i uređeno odlagalište otpada s potrebnom infrastrukturom za prvih pet godina rada za županijske potrebe. Istovremeno će se intenzivno razvijati sustav odvojenog prikupljanja otpada. Ovakav novi, integrirani model gospodarenja otpadom, u potpunosti je usklađen sa standardima Europske unije i omogućuje bolju kontrolu nad otpadom od trenutka njegovog nastajanja do konačnog zbrinjavanja u ŽCGO Kaštijun.⁵⁴

Ciljevi projekta izgradnje ŽCGO Kaštijun su uvođenje održivog cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Istarskoj županiji, smanjenje količine odloženog komunalnog otpada te smanjenje udjela biorazgradivog otpada u komunalnom otpadu odloženom na odlagalište. Glavne aktivnosti

⁵³ Kaštijun d.o.o. za gospodarenje otpadom; Opis projekta. URL: http://www.kastijun.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=4&lang=hr (pristupljeno 23. kolovoza 2016.)

⁵⁴ Operativni program za zaštitu okoliša; Publikacije-Letak: Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun u Istarskoj županiji. URL: <http://opzo.demode.ninja/publikacije/> (pristupljeno 23. kolovoza 2016.)

projekta su izgradnja postrojenja za mehaničko-biološku obradu otpada, odlagališnih ploha, uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, reciklažnog dvorišta, upravne zgrade, centra za prijevoz i održavanje, sustava za sakupljanje procjedne vode i sustava otplinjavanja, uređaja za obradu odlagališnog plina, te nabava različite opreme. Ukupna vrijednost projekta iznosi 35.070.895 EUR od čega su 25.045.994 EUR sredstva iz Operativnog programa zaštite okoliša. Projekt je započet 2011. godine, a puštanje pogona u funkciju očekuje se u drugoj polovici 2016. godine.⁵⁵

Četvrto poglavlje pokazalo je da su subjekti iz Istarske županije u pretpristupnom razdoblju u najvećoj mjeri koristili financijska sredstva IPA II – prekogranična suradnja, dok je za pojedine komunalne tvrtke ugovorena financijska pomoć IPA III – regionalni razvoj, točnije Operativnog programa zaštite okoliša 2007.-2013. Mnogobrojni projekti prekogranične suradnje ukazuju na vrlo blisku i uspješnu suradnju Istarske županije i organizacija u susjednim zemljama. Takvom suradnjom, popraćenom izdašnom financijskom pomoći fondova EU-a, moguće je rješavati probleme koje središnja država ne prepoznaje ili za njih ne može izdvojiti proračunska sredstva. U svakom opisanom programu predviđen je poseban cilj, mjera ili prioritetna os usmjerena financiranju projekata u domeni zaštite prirode ili okoliša, stoga su programi prekogranične suradnje predstavljali značajnu priliku financiranja aktivnosti nužnih za realizaciju razvojnih ciljeva Istarske županije u toj domeni.

⁵⁵ Operativni program za zaštitu okoliša; Projekti- Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun. URL: http://opzo.demode.ninja/projekti_post/zupanijski-centar-za-gospodarenje-otpadom-kastijun/?preview=true (pristupljeno 23. kolovoza 2016.)

5. PROJEKTNI CIKLUS

U ovom poglavlju prikazat će se obilježja projektnog ciklusa kod prepristupnog instrumenta IPA-e.

5.1. Operativni programi

Postupak programiranja početni je korak prije nego što neki program EU-a postane operativan. Općenito, svaki financijski instrument EU-a, uključujući programe vanjske pomoći kao što je IPA, prolazi kroz navedeni postupak. Za razliku od prijašnjih prepristupnih programa, od 2007. godine IPA-om se uvodi pristup programiranja kojim se izrađuju višegodišnji programi - tzv. operativni programi, na isti način kao za financijske instrumente koji će se koristiti nakon pristupanja.⁵⁶

Postupak programiranja IPA-e započinje formuliranjem strateškog okvira. Izradom strateških dokumenata utvrđuju se i razrađuju nacionalni prioriteti te aktivnosti koje iziskuju programiranje financijskih sredstava. Financijska pomoć IPA predstavljala je pomoć Hrvatskoj u razdoblju njezina pripremanja za članstvo u EU-u, stoga su i predviđene aktivnosti proizlazile iz prioriteta utvrđenih u dokumentu „Pristupno partnerstvo“, odnosno strateškom dokumentu kojim su definirani kratkoročni i srednjoročni prioriteti u cilju ispunjavanja kriterija za članstvo RH u Europskoj uniji. Osim toga, pripremljen je i Strateški razvojni okvir za Hrvatsku za razdoblje 2006. – 2013. te niz sektorskih strategija na nacionalnoj razini, što sve zajedno čini strateški okvir koji stoji u temeljima IPA-e. Takav strateški okvir u potpunosti je usklađen sa strateškim prioritetima javnih politika EU.

Strateški dokumenti EU-a i RH potom su korišteni prilikom izrade konkretnih programsko-planskih dokumenata za praktičnu provedbu IPA-e, a to su:

- Godišnji program za komponentu I i višegodišnji program za ostale komponente;

⁵⁶ Novota, S. et al., op.cit. (bilj. 27), str. 43.

- Okvir za usklađenost strategija za razdoblje od 2007. do 2013. Tim je dokumentom definirana provedba komponenti III i IV kao pripreme RH za upravljanje i korištenje strukturnih fondova nakon pristupanja;
- Aktivnosti u okviru sektora ruralnog razvoja (komponenta V) regulirane su posebnim dokumentom pod nazivom „IPARD program: Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj od 2007. do 2013.“;
- Dodatni programski dokumenti izrađeni su za programe prekogranične suradnje IPA-e u sklopu komponente II.

Po završetku faze strateškog planiranja, za komponentu I nadležne državne institucije započinju pripremu projektnih ideja tzv. projektnih sažetaka. Projektnim sažetkom utvrđuju se projektni parametri poput ciljeva, očekivanih rezultata i učinaka, planiranih aktivnosti, potrebnih sredstava, uključenih aktera i sl. Za sve ostale komponente faza koja slijedi jest razrada operativnih programa na razini individualnih mjera. U kontekstu IPA-e, operativni program je višegodišnji dokument kojim su definirana prioritetna područja, mjere i predviđeni resursi za provedbu određenog programa. Operativne programe izrađuju mjerodavna državna tijela zemlje korisnice, a odobrava ih Europska komisija. Svaki operativni program mora se temeljiti na odgovarajućem dokumentu politike EU-a, zatim nacionalnim strateškim dokumentima, provedenim socio-ekonomskim analizama i izvršenom postupku partnerskih konzultacija. Po njegovom konačnom odobrenju, operativni program postaje pravno obvezujući dokument usvojen odlukom Europske komisije.

Nakon pristupanja EU-u, za izradu operativnih programa više nisu relevantni prioriteti „Pristupnog partnerstva“, već zaključci „Partnerskog sporazuma“. Jednako kao i pretpristupni fondovi, strukturni i investicijski fondovi zahtijevaju formuliranje operativnih programa kao programskih dokumenata kojima se za specifičan sektor određuju mjere ključne za ostvarivanje prioriteta utvrđenih u Partnerskom sporazumu.

Svaki operativni program sadrži sljedeće elemente:

- Načine postizanja ciljeva zacrtanih aktualnom strategijom razvoja EU;

- Mehanizme kojima se osigurava djelotvorno i učinkovito korištenje fondova;
- Prioritete u okviru kojih se utvrđuju specifični ciljevi, financijska sredstva EU potpore, odgovarajuće nacionalno sufinanciranje i sl.;
- Pokazatelje procjene napretka;
- Opis prihvatljivih aktivnosti;
- Listu velikih, strateških, najčešće unaprijed ispregovanih projekata;
- Financijske planove po godinama i fondovima;
- Popis institucija nadležnih za provedbu operativnog programa (upravljačko tijelo, tijelo nadležno za ovjeravanje, tijelo nadležno za plaćanje, tijelo nadležno za reviziju).⁵⁷

5.2. Pozivi za dostavu projektnih prijava

Mogućnosti apliciranja na natječaje otvorene su raznim zainteresiranim organizacijama, od jedinica regionalne i lokalne samouprave, nevladinih udruga, obrazovnih ustanova pa sve do privatnih tvrtki ukoliko je to predviđeno operativnim programom. U pojedinim slučajevima pozivi za dostavu projektnih prijava namijenjeni su samo organizacijama iz Republike Hrvatske, dok je u drugim slučajevima prihvatljivo ili čak obvezno sudjelovanje organizacija iz drugih europskih država, naročito ako je riječ o pozivima u okviru programa prekogranične suradnje ili natječaja koji se odnose na tehničku pomoć, odnosno učenje ili prijenos dobre prakse od kolega iz inozemstva.

Operativnim programima upravljaju sektorska ministarstva, ali pojedini se zadatci mogu delegirati provedbenim agencijama. Takvi zadatci obično podrazumijevaju raspisivanje javnih natječaja te ugovaranje projekata za pojedine mjere u okviru operativnih programa. Pozivi za dodjelu bespovratnih sredstava najpoznatiji su u široj javnosti jer dodijeljeni novac nije potrebno

⁵⁷ Maletić, I. et al., op.cit. (bilj. 4), str. 21.

vraćati ako je potrošen u skladu s pravilima natječaja i uvjetima ugovora.⁵⁸ Bespovratna sredstva dodjeljuju se na temelju otvorenih ili ograničenih poziva. U slučaju otvorenih poziva na natječaj se može javiti svaka organizacija koja zadovoljava utvrđene kriterije prihvatljivosti, dok se kod ograničenih poziva radi o izravnoj dodjeli sredstava unaprijed definiranom korisniku ili skupini korisnika.

Svaki javni poziv sastoji se od referentnog broja, naziva, teksta poziva, uputa za prijavitelje, prijavnih obrazaca te obrasca proračuna. U pojedinim slučajevima, objavljuju se i opći i posebni uvjeti ugovora koji se potpisuje po odobrenju projektne prijave.

Postupak prijave projektnog prijedloga odvija se u sljedećim fazama:

- Ovlašteno tijelo objavljuje javni ili ograničeni poziv;
- Prijavitelj priprema projektnu prijavu i dostavlja ju tijelu naznačenom u natječajnoj dokumentaciji;
- Izvršava se administrativna provjera prijave (je li prijava dostavljena u zadanom roku, sadrži li sve propisane obrasce, je li potpisana i ovjerena od strane ovlaštenog predstavnika ustanove ili konzorcija, je li napisana na propisanom jeziku, odgovaraju li prijavitelji kriterijima prihvatljivosti, jesu li uz prijavu dostavljeni nužni prilozi i sl.);
- Sadržaj prijave se kvalitativno ocjenjuje;
- Provjerava se prihvatljivost troškova;
- Donosi se Odluka o odabiru i financiranju projekata;
- S prijaviteljima odobrenih projekata potpisuje se ugovor o dodjeli sredstava.

⁵⁸ Vela, A. (2015), *Menadžment ESI fondova 2014. – 2020.*, Školska knjiga, Zagreb, str. 48.

5.3. Osmišljavanje i priprema projekta

Početak svakog projekta je dobra projektna ideja temeljena na uočenim, realnim potrebama šire društvene zajednice ili vlastite ustanove, udruge, škole, poduzeća i sl. Takva je situacija idealtipska jer je riječ o pristupu koji je vođen potražnjom, a ne ponudom. U praksi postoje dva načina osmišljavanja projektnih ideja:

1. Identifikacija problema i stvarnih potreba → analiza prepoznatih problema → donošenje zaključaka temeljem prikupljenih podataka → postavljanje željenih ciljeva → planiranje projektnih aktivnosti u skladu s ciljevima → potraga ili čekanje prikladnog natječaja za financiranje razrađenog projektnog prijedloga (ovo je preporučeni pristup kojim se dolazi do kvalitetnih, dugoročnih rezultata);
2. Praćenje objavljivanih natječaja → proučavanje sadržaja natječajne dokumentacije → formuliranje projektne ideje sukladno odredbama natječaja (ovo je pristup vođen ponudom, često vodi do rezultata koji nisu nužno potrebni, planiranje se odvija u skladu sa željenim aktivnostima, a ne ciljevima).

Bez obzira kojim je putem nastala projektna ideja, razrađeni prijedlog mora savršeno odgovarati odredbama natječaja, u suprotnom će biti odbijen. Nakon pronalaska adekvatnog izvora financiranja i razmatranja uvjeta natječaja, svaki bi prijavitelj trebao procijeniti vlastite kapacitete nužne za provedbu projekta. Ukoliko prijavitelj ne može dokazati posjedovanje potrebnih kapaciteta, tada neće moći udovoljiti kriterijima natječaja, a prijava će u postupku ocjenjivanja biti odbijena zbog nedovoljnih kapaciteta. Čak i u situaciji kada prijavitelj može dokazati kapacitete, ali zapravo nije operativno spreman preuzeti upravljanje projektom, može doći do internih upravljačkih problema s negativnim reperkusijama na funkcioniranje ustanove prijavitelja ili cijelog partnerstva, ukoliko je u provedbu projekta uključeno više institucija.

Isto se odnosi i na financijske kapacitete i spremnost na sufinanciranje provedbe projekta u određenom postotku, ovisno o vrsti inicijative, fonda ili programa iz kojeg će se projekt financirati. U većini slučajeva sufinanciranje je nužno jer dokazuje određeni stupanj predanosti prijavitelja kvalitetnoj i pravilnoj provedbi projekta. Analize su pokazale da upravo nedostatak

administrativnih i finansijskih kapaciteta novih zemalja članica EU-a predstavlja najveće ograničenje u značajnijem povlačenju sredstava iz fondova EU u tim zemljama.⁵⁹

Ukoliko je prijavitelj procijenio da ima dovoljne administrativne i finansijske kapacitete za pripremu i provedbu projekta, tada sve svoje napore treba usmjeriti ka pisanju projektnog prijedloga koji se uklapa u ciljeve raspisanog natječaja i strogo prati sve propisane uvjete, smjernice i kriterije. Kriteriji svakog natječaja sadržani su u Pozivu na dostavu projektnih prijedloga koji je obično praćen Uputama za prijavitelje. Takve dokumente potrebno je detaljno proučiti, a posebnu pozornost obratiti na:

- ciljeve i prioritete programa kojima projekt mora doprinijeti;
- prihvatljivost prijavitelja i potencijalnih partnera;
- prihvatljive aktivnosti,
- minimalne i maksimalne iznose bespovratne pomoći;
- traženi postotak sufinansiranja;
- opće kriterije natječaja;
- lokaciju provedbe aktivnosti, duljinu trajanja projekta, prihvatljiv period nastanka troškova;
- broj mogućih prijava po prijavitelju i broj mogućih odobrenih projekata;
- prihvatljive i neprihvatljive troškove;
- rok, adresu i način podnošenja prijave;
- vremenski okvir evaluacijskog postupka projektnih prijedloga i pitanja ocjenjivačkog obrasca.

⁵⁹ Tufekčić, M., Tufekčić, Ž., op.cit. (bilj. 5), str. 204.

Početak 90-ih godina Europska komisija usvojila je metodologiju upravljanja projektom ciklusom i ona se otad primjenjuje u pripremi projekata koji se financiraju sredstvima iz fondova EU-a.⁶⁰ Metodologija je utemeljena na načelu logičke matrice, a prije Europske komisije koristile su ju razne međunarodne organizacije, poput Ujedinjenih naroda, Europske banke za obnovu i razvoj te Svjetske banke. Upravljanje projektom ciklusom podrazumijeva procedure donošenja odluka tijekom ključnih faza životnog vijeka projekta, a sve u cilju postizanja kvalitetnih, relevantnih i održivih rezultata i učinaka.

Metodologija upravljanja projektom ciklusom ima sljedeća obilježja:

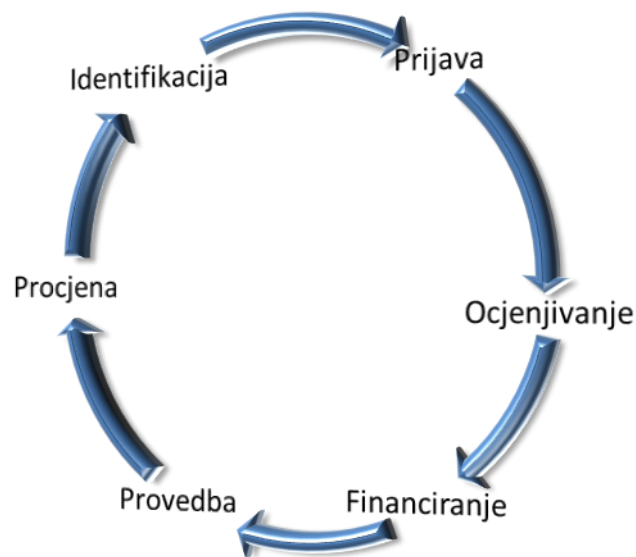
- projekt je povezan sa strateškim ciljevima države korisnika i EU-a;
- korisnici su izravno uključeni u proces planiranja;
- problemi koji se projektom rješavaju moraju biti temeljito analizirani;
- aktivnosti se planiraju u skladu s unaprijed postavljenim ciljevima;
- realno se procjenjuju pretpostavke i rizici koji mogu pomoći ili odmoći projektu;
- unaprijed se utvrđuju kapaciteti provedbenih institucija;
- aktivnosti praćenja provedbe koncentrirane su na ostvarene rezultate i učinke;
- osiguravaju se uvjeti za postizanje financijske i institucionalne održivosti u cilju nastavka i multiplikacije projektom rezultata nakon završetka formalnog financiranja sredstvima EU-a.

Projektom ciklus započinje programiranjem na strateškoj razini, što podrazumijeva osmišljavanje i usvajanje strategija pomoći EU-a za pojedinu državu. Potencijalni prijavitelji identificiraju svoje potrebe i probleme te njihove uzroke i posljedice. Prijavitelji pripremaju projektom prijedlog s jasno određenom svrhom koja reflektira identificirane potrebe i podržava programske ciljeve. Nakon podnošenja projektne prijave, Europska komisija ili drugo tijelo akreditirano za

⁶⁰ Vela, A., op.cit. (bilj. 43), str. 52.

provedbu natječaja vrši evaluaciju pristiglih prijava i za odabrane projekte sklapa ugovor o dodjeli financijskih sredstava. Potom započinje provedba projekta sukladno odobrenom prijedlogu i potpisanom ugovoru, uz obvezno izvještavanje o pojedinim fazama provedbe. Završna faza je procjena implementacije, odnosno utvrđivanje održivosti i učinkovitosti projekta, analiza projektnih postignuća, rezultata i ciljeva prema unaprijed utvrđenim pokazateljima. Evaluacija projektnih rezultata može pomoći u identifikaciji problema za idući projekt.

Slika 5: Prikaz projektnog ciklusa



Izvor: Vlastita obrada autora

Svaka pojedina faza projektnog ciklusa mora biti dovršena prije početka nove faze. Isto tako, svaki se projektni ciklus temelji na iskustvima, zaključcima i preporukama prethodnog ciklusa. Iako svaki projektni ciklus slijedi identične faze, postoje razlike u projektnom ciklusu koji provode državna ili druga tijela akreditirana za provedbu natječaja od projektnog ciklusa koji provode korisnici sredstava. Sukladno tome, razlikuje se i dokumentacija potrebna za pripremu i provedbu projekata. Tako će na primjer u fazi identifikacije državna tijela koristiti studije izvodivosti ili akcijske planove, a korisnici vjerojatno SWOT analize ili druge alate.

Za metodologiju upravljanja projektnim ciklusom karakterističan alat izrade projekta je logička matrica. Ona omogućuje prezentaciju rezultata analize projektne problematike na sistematičan i logičan način. Uporabom interventne logike razvija se alat koji reflektira kauzalne odnose

između ciljeva, aktivnosti, rezultata, dokaza postignutog te rizika i pretpostavki izvan kontrole projekta.

Tablica 11: Prikaz logičke matrice projekta

Opis projekta	Pokazatelji	Izvori provjere	Pretpostavke
opći cilj	Kako mjerimo ostvarenje općeg cilja?	Kako će se prikupljati informacije? Iz kojih izvora?	
posebni cilj (svrha)	Kako mjerimo postignuće posebnih ciljeva?	Kako će se prikupljati informacije? Iz kojih izvora?	Ako su ispunjeni posebni ciljevi, koje pretpostavke moraju biti ostvarene da se pridonese postizanju općeg cilja?
rezultati	Kako mjerimo postignuće rezultata?	Kako će se prikupljati informacije? Iz kojih izvora?	Ako su ispunjeni rezultati, koje pretpostavke moraju biti ostvarene da se pridonese postizanju posebnih ciljeva?
aktivnosti	sredstva potrebna za provedbu projekta	troškovi	Ako su provedene aktivnosti, koje pretpostavke moraju biti zadovoljene da se postignu rezultati?

Izvor: Vela, A. (2015), Menadžment ESI fondova 2014. – 2020., Školska knjiga, Zagreb, str. 57.

U Tablici 11 prikazana su pitanja na koja je potrebno odgovoriti prilikom ispunjavanja svake logičke matrice.

5.4. Provedba

Temelj uspješne provedbe svakog projekta je dobra priprema te uključenost svih relevantnih dionika kroz cijelo razdoblje planiranja, a kasnije i same provedbe projekta. Uspješnoj provedbi značajno doprinose i dobra koordinacija te komunikacija među svim projektnim partnerima. Potpora menadžmenta može biti od presudne važnosti s obzirom na to da pravni predstavnik ustanove korisnika potpisuje sve relevantne dokumente, od projektne prijave do završnog izvješća.

U provedbi projekta mogu se pojaviti različiti sudionici, a najvažniji su:

- Nositelj projekta (korisnik sredstava koji u slučaju partnerstva preuzima ulogu vodećeg partnera ili koordinatora partnerstva) je odgovoran za cjelokupnu provedbu projekta, čak i za aktivnosti koje provode ostali partneri, ukoliko ih ima. Nositelj projekta poduzima sve potrebne radnje kako bi osigurao poštivanje ugovorenih obveza, od provedbe aktivnosti i realizacije planiranih rezultata, do financijskog upravljanja, provedbe postupaka nabave, informiranja i podizanja vidljivosti, i dr. Kao potpisnik ugovora o dodjeli sredstava odgovoran je za regularnost trošenja financijskih sredstava, pravovremeno izvještavanje o napretku projekta i za sve ostvarene ili neostvarene rezultate i učinke projekta. Između ostalog, njegova uloga podrazumijeva i sljedeće zadatke⁶¹:
 - priprema partnerski sporazum i potpisuje ga sa svim sudionicima na projektu u cilju definiranja obveza, prava i odgovornosti svih partnera;
 - nadzire provedbu projekta;
 - u ime svih partnera dostavlja tražene dokumente nadležnim tijelima u slučaju revizije, kontrole, praćenja ili evaluacije;
 - preuzima financijsku odgovornost za provedbu ugovora o dodjeli sredstava;
 - zaprimljena sredstva EU prenosi ostalim projektnim partnerima.
- Projektni partneri zaduženi su za provedbu aktivnosti pojedinih radnih paketa sukladno planu i dinamici definiranoj u ugovoru i partnerskom sporazumu. Aktivno sudjeluju u provedbi i podnose parcijalna izvješća o napretku aktivnosti koje provode.
- Nadležno tijelo je nacionalno tijelo akreditirano za provedbu natječaja u okviru pojedinog operativnog programa. Nositelj projekta dužan je nadležno tijelo obavijestiti o svakoj eventualnoj promjeni ugovora. Izmjene proračuna vrše se u obliku realokacija, a izmjene ugovora putem dodatka ugovoru.

⁶¹ Maletić, I. et al., op.cit. (bilj. 4), str. 348.

- Pridruženi partneri predstavljaju vanjske suradnike na projektu. Oni nisu direktni korisnici sredstava EU, ali im se iz projekta mogu nadoknaditi putni troškovi ili dnevnice za sudjelovanje na projektnim sastancima, radionicama i slično. Pridruženi partneri najčešće imaju interes za sudjelovanjem u projektnim aktivnostima i doprinose ostvarenju projektnih rezultata.
- Podgovarači su dobavljači opreme, vršitelji usluga ili radova koji se odabiru u skladu s pravilima podugovaranja. Oni ne mogu biti poznati prilikom prijave projekta, već se za njihov odabir provode postupci javne nabave.

Nakon potpisivanja ugovora o dodjeli sredstava, obično se sukladno podnesenoj projektnoj prijavi uspostavlja upravljačka struktura projekta. Projektom upravlja projektni tim sastavljen od predstavnika svih projektnih i pridruženih partnera. Procedura zapošljavanja novih članova projektnog tima provodi se prema nacionalnom zakonodavstvu zemlje korisnika sredstava i prema internim pravilima ustanove partnera.

Na samom početku provedbe uobičajeno je organizirati sastanak svih projektnih partnera (tzv. kick-off sastanak) i jasno raspodijeliti uloge i odgovornosti za svaku projektnu aktivnost. Dobra praksa uključuje pripremu niza relevantnih dokumenata poput partnerskog sporazuma, plana aktivnosti, plana nabave i plana izvještavanja. Obveze koje dolaze s implementacijom projektnih aktivnosti jednako se primjenjuju na sve projektne partnere, a primarno su to: podnošenje izvještaja, omogućavanje „provjera na terenu“, ostvarenje rezultata, ekonomičnost trošenja sredstava, regularnost trošenja sukladno pravilima, i dr.

Prilikom nabave robe, usluga ili radova u svrhu provedbe projekta, partneri su dužni tražiti konkurentne ponude potencijalnih dobavljača i dodijeliti ugovor ponudi s najboljim omjerom cijene i kvalitete, poštujući pritom načela transparentnosti, jednakog postupanja i nediskriminacije te osiguravajući uvjete koji neće dovesti do sukoba interesa. Postupak nabave ovisi o predmetu nabave (roba, usluge ili radovi) i veličini ugovora, odnosno raspoloživom iznosu pojedine nabave. Postupci nabave provode se prema priručniku PRAG (engl. PRAG – Procurement And Grants for European Union external actions) ili drugom programskom dokumentu kojim su utvrđena pravila provedbe postupaka nabave. PRAG objašnjava procedure za sve projekte koji se financiraju iz sredstava IPA-e i drugih financijskih instrumenata vanjske

pomoći EU-a. Za sve projekte odobrene nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju, u postupcima javne nabave hrvatski korisnici dužni su primjenjivati nacionalno zakonodavstvo, odnosno Zakon o javnoj nabavi.

6. PRIMJERI PROJEKATA IZ PODRUČJA ZAŠTITE OKOLIŠA PROVEDENIH U ISTARSKOJ ŽUPANIJI U RAZDOBLJU 2007.-2016.

Primjeri projekata provedenih u Istarskoj županiji u razdoblju od 2007. do 2016. godine prikazani su sukladno redosljedu predstavljanja programa prekogranične suradnje u okviru četvrtog poglavlja. Prvo su kronološkim redom implementacije od 2009. do 2015. godine prikazani projekti provedeni uz financijsku potporu Programa prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2007.-2013. Riječ je o projektima KUP, DIVA i ŽIVO. Potom slijedi analiza projekta DRINKADRIA sufinanciranog sredstvima Programa Jadranske prekogranične suradnje 2007. – 2013. Na kraju se pruža uvid u projekt PROTECT, čiji je izvor financiranja bio Program transnacionalne suradnje Mediteran.

6.1. Projekt KUP - „Karst Underground Protection“

6.1.1. Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga

Krški reljef karakterističan je za veći dio područja Istarske županije, ali i susjednih regija u Sloveniji i Italiji. Gotovo 70% površine istarskog poluotoka nalazi upravo na takvoj vapnenačkoj podlozi koja se, iako naizgled čvrsta i postojana, mijenja tijekom dugog niza godina pod utjecajem vode koja kemijski reagira s vapnencem čineći u takvoj stijeni brojne rupe i pukotine kroz koje voda slobodno teče.

Posljedica tih procesa su i brojni speleološki objekti - jame, kaverne, špilje i ponori koji se pod utjecajem vode polako, ali neprestano, mijenjaju, proširuju i produbljuju. Takvih je objekata na području Istarske županije oko 2000, dok se u Sloveniji pretpostavlja da ih ima oko 9000. To predstavlja značajan broj s obzirom na to da je u svijetu registrirano oko 155000 takvih objekata.

Veći dio speleoloških objekata direktna je veza površinskih i podzemnih voda, te je njihova zaštita od šireg društvenog značaja. Speleološki objekti, posebno na kršu, staništa su mnogih endemičnih, rijetkih, ugroženih i zaštićenih životinjskih vrsta. Unatoč zabrani, mnogi speleološki objekti služe kao odlagališta otpada. U cilju sprječavanja takve prakse, nužna je njihova aktivnija zaštita i osmišljeno, kontrolirano korištenje uz poštivanje svih mjera zaštite. Nekontrolirano posjećivanje speleoloških objekata dovodi često do njihove devastacije, a sve veća popularnost

slobodnog penjanja i jamarenja dodatno upućuju na potrebu osmišljavanja adekvatnih planova upravljanja.

Održivost krša moguća je isključivo kontinuiranim provođenjem znanstvenih istraživanja uz stalan nadzor i praćenje njihovog stanja. S obzirom na to da se područje krša proteže preko državnih granica, nužna je povezanost rada institucija koje se bave zaštitom okoliša i krša s obje strane granice. Nužno je uspostaviti i pozitivnu suradnju s nevladinim udrugama, pogotovo speleološkim društvima i klubovima koji čestim boravkom na terenu mogu znatno doprinijeti praćenju stanja speleoloških objekata. Isto tako, za očuvanje krša iznimno je bitno podizanje razine osviještenosti stanovništva o potrebi njegove zaštite.

Projekt KUP nastavak je projekta Istarske županije pod nazivom "Underground Istria", također financiranog sredstvima EU. Projekt "Underground Istria" provodio se isključivo na području Istarske županije, ali se tijekom implementacije projekta pokazala mogućnost suradnje s institucijama koje se bave kršem i speleologijom na državnoj razini u Republici Hrvatskoj (Hrvatsko biospeleološko društvo) i istim institucijama u Republici Sloveniji (Institut za istraživanje krša iz Postojne i Speleološki savez Republike Slovenije). Novim je projektom bilo potrebno nadovezati se na sve ostvarene rezultate projekta "Underground Istria" te uspostaviti mrežu svih institucija u domeni zaštite okoliša i istraživanja krša na nacionalnoj i regionalnoj razini, uz usku suradnju s nevladinim udrugama.

6.1.2. Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta

Cilj projekta bila je zaštita i unaprjeđenje stanja krša i speleoloških objekata kao krških pojava, na pograničnom području Istre i Slovenije. Projektne aktivnosti osmišljene su s ciljem osiguravanja bolje suradnje i zajedničkog djelovanja regionalnih i državnih institucija u domeni zaštite okoliša u Hrvatskoj i Sloveniji, ali i osiguravanja prepoznatljivosti područja krajobraznih i prirodnih posebnosti krškog geografskog područja Istre. Projektom su planirane brojne aktivnosti kojima se utjecalo na sprječavanje onečišćenja/zagađenja krških vodonosnika. Inventarizacija i planirano upravljanje speleološkim objektima projektnog područja bila je usmjerena na povećanje njihove održivosti, a uspostavom "speleo kuće", kao centra djelovanja međunarodne mreže institucija i udruga civilnog društva koje se bave speleologijom, zaštitom okoliša i krškim fenomenima, Istarska županija je željela osigurati temelj za daljnji razvoj speleologije na

području Istre. Projektne aktivnosti usmjeravane su i na podizanje razine osviještenosti lokalnog stanovništva o biološkoj i krajobraznoj vrijednosti krškog područja s ciljem povećanja kvalitete života.

Vodeći partner projekta KUP - Karst Underground Protection bila je Istarska županija, koja je u suradnji s Javnom ustanovom Natura Histrica te slovenskim partnerom, Institutom za krš iz Postojne, prijavila ovaj projekt na natječaj prekogranične suradnje IPA II Slovenija - Hrvatska 2007. - 2013. Ukupna financijska vrijednost ovog projekta iznosila je 652.444,24 EUR, od čega se iz sredstava EU osiguralo 554.577,61 EUR. Razdoblje implementacije trajalo je od 1. prosinca 2009. do 30. prosinca 2012. godine.

Tablica 12: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta KUP „Karst Underground Protection“

Cilj 1.	Zaštita i unaprjeđenje stanja krša i speleoloških objekata kao krških pojava na pograničnom području Istre i Slovenije
1.1.	Zaštita i sprječavanje onečišćenja/zagađenja krških vodonosnika;
1.2.	Inventarizacija i planirano upravljanje speleološkim objektima projektnog područja u cilju osiguranja njihove održivosti;
Cilj 2.	Prepoznatljivost područja krajobraznih i prirodnih posebnosti krškog geografskog područja Istre
2.1.	Podizanje razine osviještenosti lokalnog stanovništva o biološkoj i krajobraznoj vrijednosti krškog područja s ciljem povećanja kvalitete života.
Cilj 3.	Jačanje suradnje i zajedničko djelovanje regionalnih i državnih institucija u domeni zaštite okoliša u Hrvatskoj i Sloveniji
3.1.	Uspostava "speleo kuće" kao centra djelovanja međunarodne mreže institucija i udruga civilnog društva koje se bave speleologijom, zaštitom okoliša i krškim fenomenima

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Tablica 12 prikazuje opće i specifične ciljeve koje je provedbom projektnih aktivnosti Istarska županija u suradnji s partnerima željela postići. U postavljanju takvih ciljeva valjalo je ponajprije paziti na usklađenost s prioritetima i mjerama programa, ali i ciljevima europskih javnih politika. Posebno je značajan prvi opći cilj zaštite i unaprjeđenja stanja krša i speleoloških objekata kao krških pojava na pograničnom području Istre i Slovenije. Taj je cilj izravno povezan s kvalitetom i zalihama pitke vode, što predstavlja permanentni prioritet na regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

6.1.3. Ostvareni rezultati

Tablica 13: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta KUP „Karst Underground Protection“

Cilj 1.	Zaštita i unaprjeđenje stanja krša i speleoloških objekata kao krških pojava na pograničnom području Istre i Slovenije
Polazište projektnog prijedloga	Projektno područje je geografsko područje istarskog poluotoka koji se nalazi na pograničnom području Republike Slovenije i Republike Hrvatske. Prirodne vrijednosti ne poznaju administrativne granice te je za njihovu adekvatnu zaštitu i unaprjeđenje potrebno provoditi koordinirane akcije stručnjaka s obje strane granica vođene relevantnim nacionalnim i regionalnim institucijama.
Ostvareni rezultati	<p>Međunarodni projektni tim uključenih institucija iskoristio je priliku zajedničkog djelovanja na ovom projektu te je u konzultacijskom procesu, koji je uključivao sve prepoznate dionike na pograničnom području (nacionalne i regionalne institucije, speleološka društva i klubove, stručne organizacije i institucije), izradio katastar speleoloških objekata Istarske županije. Katastar je izrađen s mogućnošću daljnjeg korištenja putem izradene WebGIS (GIS – geografski informacijski sustav) aplikacije. Arhitektura baze podataka u sklopu katastra izrađena je na temelju provedenih konzultacija sa svim uključenim dionicima, kao i na temelju iskustva već postojećeg nacionalnog katastra u Republici Sloveniji te razmatranja ingerencija i ovlasti za uspostavu nacionalnog katastra u Republici Hrvatskoj prema nacionalnom zakonodavstvu.</p> <p>Projektom je oformljen međunarodni tim od četiri stručnjaka biospeleologije (dva hrvatska i dva slovenska predstavnika) u svrhu provedbe znanstvenih istraživanja trenutnog stanja šest biološki najznačajnijih objekata u svakoj državi. Provedeno je čišćenje ukupno 12 najugroženijih speleo objekata. Projekt je s obje strane granice angažirao slovenske i hrvatske speleologe koji su od otpada očistili šest objekata s hrvatske, te isto toliko sa slovenske strane.</p> <p>Izrađen je Plan zaštite i upravljanja za speleološke objekte u Istarskoj županiji. Projektni partner Javna ustanova Natura Histrica iskoristio je rezultate projekta za izvršavanje svoje obveze po nacionalnom zakonodavstvu, tj. izradu Planova upravljanja za speleo objekte na području svog djelovanja.</p>
Cilj 2.	Prepoznatljivost područja krajobraznih i prirodnih posebnosti krškog geografskog područja Istre
Polazište projektnog prijedloga	Činjenica da je naziv „krš“ kao skup reljefnih oblika, potekao upravo od naziva slovenske pokrajine dovoljno govori o povezanosti krša i geografskog područja istarskog poluotoka na kojemu se ovaj projekt provodio. Hrvatski dio stanovništva ne prepoznaje u podjednakoj mjeri prirodne vrijednosti područja na kojemu živi te potrebu zaštite tih vrijednosti. Iskustvo iz projekta Underground Istra ukazalo je na činjenicu da se akcijama čišćenja speleoloških objekata osigurava najbolji medijski odaziv te time i stalna prisutnost projekta u medijima, što znatno utječe na podizanje svijesti stanovništva.
Ostvareni rezultati	<p>Nositelj edukativnog dijela projekta bio je slovenski partner – Institut za krš iz Postojne koji je organizirao i proveo dvije Međunarodne krasoslovne škole. Škole je ukupno pohodilo 418 polaznika, a održane su i dvije cjelodnevne te tri poludnevne ekskurzije.</p> <p>Projektom su provedene brojne stručne radionice, seminari i predavanja za širu javnost. Planskim korištenjem medija utjecalo se na stvaranje prepoznatljive slike ovih prostora kao područja krša, koje krasi očuvanost prirodnih i krajobraznih vrijednosti.</p> <p>Istarska županija projektom je izradila 30-minutni dokumentarni film na temu krša</p>

	<p>prekograničnog područja. Film prati implementaciju projekta, usmjeren je široj publici i ukazuje na prirodna bogatstva našeg kraja i potrebu njegove zaštite.</p> <p>Projektini tim osigurao je kontinuirano medijsko praćenje projekta tako da je održano pet prijavnica predviđenih tiskovnih konferencija, objavljeno 25 članaka u novinama, realizirana su dva gostovanja na TV i radio emisijama, tiskano je 3000 letaka i 2000 brošura, 100 plakata, putem javnog natječaja kupljene su 54 profesionalne fotografije, izrađena je mrežna stranica i postavljeno je 12 info tabela na sve očišćene speleo objekte.</p>
Cilj 3.	Jačanje suradnje i zajedničko djelovanje regionalnih i državnih institucija u domeni zaštite okoliša u Hrvatskoj i Sloveniji
Polazište projektnog prijedloga	Postoji potreba povezivanja i uspostave bliske suradnje svih regionalnih institucija koje se bave zaštitom okoliša s nevladinim sektorom, ali i državnim institucijama koje se bave kršom i speleologijom u Hrvatskoj i Sloveniji poput Hrvatskog biospeleološkog društva, Speleološkog saveza Republike Slovenije i Notranjskog muzeja iz Postojene.
Ostvareni rezultati	<p>Projektno područje iznimno je prirodno vrijedno, međutim i socio-ekonomski nerazvijeno te se na području Istarske županije proteže većim dijelom na teritoriju Općine Lanišće. Iako je površinom najveća istarska općina, u njoj živi najmanji broj stanovnika i upravo je u periodu implementacije projekta proglašena područjem posebne državne skrbi. Istarska županija je projektom KUP revitalizirala, odnosno građevinski uredila dva kata stare škole u mjestu Vodice na području Općine Lanišće. Kao buduću namjenu škole Županija je zamislila osnivanje znanstveno-edukacijskog centra kao središta okupljanja znanstvenika i odgojno-obrazovnih djelatnika pograničnog područja.</p> <p>Kako bi se uspostavljena mreža institucija projektnih partnera i suradnika na projektu formalizirala radi budućih aktivnosti nakon završetka projekta, izrađeno je Pismo namjere koje je potpisalo 18 speleoloških udruga i institucija koje se bave speleologijom, a navedenim dokumentom opisana je uloga svih potpisnika u daljnjem radu na unaprjeđenju krša projektnog područja.</p>

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Predmet projekta je krš koji se proteže s obje strane granice, a projektini tim je osmislio većinu aktivnosti na način da se provode od strane međunarodno oformljenih timova u obje države. Kao što je vidljivo iz Tablice 13, takav način rada osigurao je prekogranični efekt i zajedničko rješavanje problema. Postavljene su dobre osnove za daljnji rad na projektnoj problematici i širenje strukture projektnih partnera s obje strane granice.

6.1.4. Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka

Katastar speleoloških objekata Istarske županije i dalje je aktivan i dostupan putem mrežne stranice projekta www.project-kup.org. Katastar trenutno broji lokacije 1300 speleoloških objekata u Istarskoj županiji, a to je rezultat nadogradnje na prethodno proveden projekt Underground Istria u kojemu je JU Natura Histrica locirala 700 objekata, a projektom KUP nadopunila bazu s dodatnih 600 objekata. Značaj katastra izrađenog u sklopu projekta je i jasno propisan način njegovog vođenja i nadopunjavanja izrađenim Planom upravljanja za speleološke

objekte u Istarskoj županiji. Projektom je izrađena detaljna klasifikacija ingerencija i odgovornosti nacionalnih i regionalnih institucija te udruženja civilnog društva i znanstvenih institucija u domeni speleologije i biospeleologije na projektnom području.

Izostanak financijske potpore nakon završetka implementacije projekta rezultirao je smanjenom aktivnošću nadogradnje podataka u bazi u narednim godinama. Isto tako, nedostatak financijskih sredstava utjecao je na nemogućnost potpunog praćenja i provedbe svih mjera zaštite iznesenih u Planu upravljanja speleološkim objektima u Istarskoj županiji. Istarska županija je to kao vodeći partner projekta prepoznala te je odmah po završetku implementacije projekta započela s osmišljavanjem novog projekta prekogranične suradnje s partnerima iz Slovenije.

Prepoznatljivost područja krajobraznih i prirodnih posebnosti krškog geografskog područja Istre predstavlja cilj koji je teško mjerljiv, pogotovo u kraćem vremenskom periodu. Ipak, nakon provedene implementacije projekta Underground Istria tijekom 2008. i 2009. godine, te projekta KUP od 2010. do 2012. godine, moguće je utvrditi pomake. Naime, kontinuirana prisutnost u medijima rezultirala je većom prepoznatljivošću Istre kao vrijednog krškog područja. Projekt je tijekom 2010. i 2011. godine financijski i logistički podržao najveći stručni skup na temu biospeleologije i geologije u regiji na kojemu su međunarodnoj stručnoj javnosti prikazani rezultati projekta.

Revitalizacija stare škole u Vodicama održiv je rezultat projekta prvenstveno radi spremnosti Istarske županije da u daljnjim projektnim nastojanjima dodatno sadržajno i funkcionalno opremi unutrašnjost objekta. Istarska županija je oformila Upravljačko tijelo objekta i izradila Pravilnik o unutarnjem redu kao dokumente koji jasno definiraju ingerencije i obveze svih dionika i način korištenja objekta u budućnosti. Kapitalizacija projektnih rezultata osigurana je izradom projektnog prijedloga pod nazivom Život – Voda! (akronim ŽIVO!) koji predstavlja nastavak projekta KUP, a kandidiran je na treći javni poziv Programa prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2007. – 2013.

Čišćenje speleoloških objekata umanjuje opasnost od zagađenja podzemnih voda otpadom odbačenim u spilje i jame. Podzemne vode povezane su s izvorima voda za piće, a veći je dio speleoloških objekata direktna veza između površinskih i podzemnih voda, te je time i njihova zaštita od šireg društvenog značenja. Projektni rezultati i neposredni učinci u velikom se dijelu

odnose upravo na povećanu zaštitu speleoloških objekata. Od lokalnog se stanovništva očekuje smanjeno odlaganje otpada u te objekte što će indirektno utjecati i na zaštitu visoke kvalitete podzemnih voda kao izvora voda za piće u Istri.

6.2. Projekt DIVA - Sanacija divljih odlagališta i podizanje svijesti o njihovoj štetnosti

6.2.1. Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga

Budući da Istra nije bogata vodom, dostupnost i kvaliteta pitke vode u Istri ovisi isključivo o podzemnim vodama, dok nekontrolirano odlaganje otpada u okoliš predstavlja direktnu opasnost zagađenja podzemnih voda. Na divljim odlagalištima često se može naći opasan otpad, kao što su kantice s ostacima pesticida i drugih opasnih kemikalija, akumulatori, motorna ulja i boje, ali i lešine uginulih životinja i ostatan otpad od klanja.

Otpad nastaje kao posljedica svih ljudskih aktivnosti i u svim gospodarskim djelatnostima, a predstavlja materijalni i energetska gubitak i donosi troškove društvu koje treba osigurati njegovo skupljanje, transport i odgovarajuće zbrinjavanje s najmanjim mogućim negativnim utjecajem na okoliš. Jedna od negativnih strana sve bržeg tehnološkog razvoja društva nesumnjivo je stvaranje sve većih količina otpada koje zbog neadekvatnog sustava gospodarenja i relativno niskog postotka iskorištenosti imaju značajan negativan utjecaj na sastavnice okoliša. Nedvojbena je utjecaj otpada, a posebice neadekvatnog gospodarenja otpadom na kakvoću nadzemnih i podzemnih vodotoka, kakvoću zraka, kemijski sastav tla, biljni i životinjski svijet, pojavu požara, eksplozija, zaraznih bolesti te u konačnici zdravlje i kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Sav proizvedeni otpad ne biva uvijek propisno oporabljen, odnosno zbrinut. Određeni dio otpada građani i tvrtke odlažu izvan u tu svrhu predviđenih lokacija. U ranijim godinama ovakvi su se postupci mogli objasniti nedovoljnom komunalnom opremom, međutim osnovni je razlog ovakvom ponašanju nedovoljna osviještenost lokalnog stanovništva o štetnom utjecaju ilegalnog odlaganja otpada na stanje okoliša, a time i na zdravlje ljudi.

Postojanje ilegalnih odlagališta, osim što ukazuje na još nedovoljno razvijenu ekološku svijest ljudi, predstavlja i iznimno veliku opasnost od zagađenja okoliša i to prvenstveno tla i

podzemnih voda. Otpad iz domaćinstva odbačen u okoliš pogoduje razmnožavanju glodavca i drugih štetočina koji šire zaraze i bolesti.

6.2.2. Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta

Projekt „DIVA - Sanacija divljih odlagališta i podizanje svijesti o njihovoj štetnosti“ također je proveden u sklopu IPA Programa prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2007.-2013. Projekt se provodio od 1. travnja 2011. do 31. ožujka 2013. godine.

Problem ilegalnog odlaganja otpada u prirodi zajednički je za područje Republike Slovenije i Republike Hrvatske, a nadležnost u rješavanju problema je u obje države uglavnom svedena na lokalnu i regionalnu razinu. Zbog toga je i sastavljena struktura projektnih partnera koju čini Općina Kopar sa slovenske strane i ima ulogu vodećeg partnera, dok su s hrvatske strane, pored Istarske županije, kao partneri uključeni gradovi Umag, Pula i Buzet.

Hrvatski partneri su ovim projektom odlučili sustavno rješavati problem ilegalnog odlaganja otpada na svom području. Ukupna vrijednost projekta iznosila je 644.270,89 EUR od čega je Istarskoj županiji kao partneru u projektu dodijeljeno 113.592,48 EUR. Po završetku provedenih aktivnosti Istarska županija je od tijela EU-a ostvarila povrat sredstava u iznosu od 96.553,61 EUR što iznosi 85% utrošenog iznosa.

Projektni partner Znanstveno-istraživački centar Sveučilišta „Primorska“ (*Univerza na Primorskem*) provodio je znanstvena istraživanja i pripremao Studiju o utjecaju ilegalno odloženog otpada na širenje bolesti kod ljudi. Jedinice lokalne samouprave svojim su aktivnostima doprinijele rješavanju problema ilegalnog odlaganja na svom području, dok je Istarska županija prepoznala potrebu osmišljavanja i provedbe zajedničkog pristupa javnosti o problemu ilegalnog odlaganja otpada, koristeći razne oblike medijske komunikacije. Tako je provedena medijska kampanja usmjerena na podizanje svijesti stanovništva o negativnim utjecajima divljih odlagališta na kvalitetu njihovog životnog prostora, pri čemu se osim na činjenicu vizualnog ugroza, javnost educirala o štetnom utjecaju divljih odlagališta na zdravstvenu ispravnost pitkih voda i mogućnost prijenosa raznih bolesti.

Tablica 14: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta DIVA - Sanacija divljih odlagališta i podizanje svijesti o njihovoj štetnosti

Cilj 1.	Revidiranje postojećeg Popisa i plana sanacije ilegalnih odlagališta na području Istarske županije
1.1.	Sustavno rješavanje problema štetnog utjecaja ilegalno odbačenog otpada u prirodu na zdravlje ljudi i okoliša.
1.2.	Podizanje osviještenosti stanovništva kroz brojna predavanja, radionice, izradom promotivnih materijala i dr.
Cilj 2.	Izrada WebGIS aplikacije ilegalnih odlagališta kao dio Integriranog informacijskog sustava zaštite okoliša i prirode u IŽ
2.1.	Korištenje novih tehnologija za upravljanje prostorom.
2.2.	Početak uspostave objedinjenog informacijskog sustava zaštite okoliša i prirode kao alata za uspostavu „stvarne“ zaštite prirodnih vrijednosti Istre.
2.3.	Povezivanje s ostalim županijskim projektima u zaštiti okoliša i prirode.
Cilj 3.	Provođenje medijske kampanje o odvojenom sakupljanja otpada na području cijele Istre
3.1.	Koordinacija sa svim komunalnim tvrtkama na području Istarske županije.
3.2.	Zajednički pristup u promociji i edukaciji planiranih sustava odvojenog sakupljanja korisnog otpada iz kućanstava na cijelom području Istarske županije.
3.3.	Izrada video filma, videospota i TV reportaže u cilju senzibiliziranja javnosti, prijenosa poruke i podizanje svijesti.
3.4.	Organizacija i provođenje radionica za djecu i odrasle kao sredstvo podizanja svijesti i povećanja znanja.

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Iz Tablice 14 može se zaključiti da je većina ciljeva usmjerena na osvještavanje šire javnosti o prepoznatom problemu, a projektnim aktivnostima partneri su željeli potaknuti pozitivnu promjenu u navikama i ponašanju građana.

6.2.3. Ostvareni rezultati

Tablica 15: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta DIVA - Sanacija divljih odlagališta i podizanje svijesti o njihovoj štetnosti

Cilj 1.	Revidiranje postojećeg Popisa i plana sanacije ilegalnih odlagališta na području Istarske županije
Polazište projektnog prijedloga	Odjel za održivi razvoj Istarske županije je 2004. godine započeo s izradom Popisa i plana sanacije ilegalnih odlagališta na području Istarske županije (u daljnjem tekstu Popis). Popis je izrađen u suradnji s gradovima i općinama Istarske županije. Popis je doživio nekoliko revizija, te je tako 2010. godine izrađen popis s registriranih 266 ilegalnih odlagališta, čija ukupna površina odgovara ukupnoj površini svih sedam službenih odlagališta u Istri. Elaboratom je zaključeno da broj registriranih odlagališta predstavlja tek 40% stvarnog broja ilegalnih odlagališta, a procijenjen trošak sanacije svih lokacija iznosio je

	<p>6.183.230,00 HRK.</p> <p>Svrha Popisa bila je omogućiti općinama i gradovima da se dijelom elaborata koji se odnosi na njihovo područje kandidiraju Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (FZOEU) za sufinanciranje sanacije navedenih lokacija te time ispune svoju zakonsku obvezu prema kojoj su općine i gradovi obvezni osigurati uklanjanje i zbrinjavanje otpada odbačenog u prirodu na svome području.</p>
Ostvareni rezultati	<p>Prethodni popisi revidirani su izrađenom WebGIS aplikacijom. Rezultat analize je Popis od 254 lokacije, što je manje od inicijalno utvrđenih 266 lokacija iz Popisa 2010. godine, te 329 iz Popisa iz 2006. godine. Razlog tome je povećana osviještenost građana i provedene brojne akcije čišćenja okoliša. Isto tako, konstantan razvoj sustava prikupljanja otpada i činjenica da je trenutno 100% stanovništva Istarske županije pokriveno organiziranim sakupljanjem otpada, utječe na broj ilegalnih odlagališta. Popisom je utvrđen zabrinjavajući podatak o 12 lokacija koje se nalaze na području zaštićenih područja prirode, šest na području Nacionalne ekološke mreže (NEM) te čak 119 unutar jedne od zona sanitarne zaštite.</p>
Cilj 2.	Izrada WebGIS aplikacije ilegalnih odlagališta kao dio Integriranog informacijskog sustava zaštite okoliša i prirode u IŽ
Polazište projektnog prijedloga	<p>Svjesni činjenice da se situacija na terenu u pogledu vrsta i količina odloženog otpada kao i broja ilegalnih odlagališta stalno mijenja te da je gotovo nemoguće običi čitavo područje Županije počelo se razmišljati o rješenjima koja bi omogućila konstantan uvid u pravo, ažurno stanje na terenu. Ubrzani razvoj informatičke tehnologije, a time i informacijskih sustava te osigurana sredstva stvorila su preduvjete za izradu puno kvalitetnijeg tehnološkog rješenja koje sadrži geografsku komponentu podataka te svim korisnicima omogućuje i vizualizaciju podataka.</p> <p>U sklopu projekta "Underground Istria" (PHARE CBC/INTERREG IIIA 2004. – 2006.), kojeg je Istarska županija uspješno završila 2008. godine, educirana su dva djelatnika Odsjeka za zaštitu prirode i okoliša Istarske županije za korištenje GIS alata, dok je za rad na projektu KUP, zaposlena nova osoba sa znanjem i iskustvom u radu sa GIS alatima i bazama podataka. Sva potrebna hardwareska i softwareska oprema nabavljena je također u sklopu projekta KUP, a ista se može koristiti i za izradu WebGIS aplikacije i baze podataka ilegalnih odlagališta otpada za područje cijele Županije. Navedene baze činit će okosnicu Informacijskog sustava zaštite prirode i okoliša Istarske županije.</p>
Ostvareni rezultati	<p>Osmišljena je i izrađena GIS baza podataka te WebGIS aplikacija za pristup podacima o ilegalnim odlagalištima otpada. Izrađen model podataka usuglašen je sa zakonskom regulativom u Republici Hrvatskoj u dijelu obveza i odgovornosti pri evidentiranju ilegalnih odlagališta i njihovoj sanaciji, pa stoga uključuje i mogućnost korištenja aplikacije od strane građanstva i svih nadležnih službi na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, prema njihovim obvezama i potrebama. Ova aplikacija omogućuje brži protok informacija i kontinuirani prikaz trenutnog stanja prijavljenih, evidentiranih i saniranih lokacija. Aplikacija omogućuje jednostavno i kvalitetno definiranje prioriteta sanacije korištenjem svih raspoloživih podataka o prostoru.</p> <p>Novi, inovativni element je i mogućnost utvrđivanja vlasništva nad lokacijom na kojoj je otpad odložen, što je također važno u postupku saniranja ilegalno odloženog otpada u prirodi prema zakonskim propisima.</p> <p>Pristup podacima organiziran je kroz WebGIS aplikaciju u dvije osnovne razine, tzv. javni portal (putem interneta dostupan svim građanima), te tzv. interni portal, namijenjen službenim osobama, kojem se pristupa uz korisničko ime i lozinku.</p>

	<p>Javni portal omogućuje pregled svih podataka unesenih u bazu (uključujući katastarske čestice), kreiranje dinamičke karte izborom uključenih slojeva prostornih podataka, ispis tako kreirane dinamičke karte te najvažnije, unos novog podatka o ilegalnom odlagalištu tj. prijavu ilegalnog odlagališta.</p> <p>Najveća tehnička inovacija je izrada mobilne GIS aplikacije koja omogućuje komunalnim službama i odgovornim osobama jedinica lokalne samouprave prijavu ilegalnog odlagališta putem mobilnog uređaja tijekom terenskog obilaska. Ovakav način upravljanja prostorom predstavlja model koji se kasnije može primijeniti i na ostale segmente djelovanja poput prostornog planiranja, upravljanja infrastrukturom i sl.</p>
Cilj 3.	Provođenje medijske kampanje o odvojenom sakupljanja otpada na području cijele Istre
Polazište projektnog prijedloga	<p>Sanaciju ilegalnih odlagališta potrebno je provesti zbog iznimno negativnog utjecaja na okoliš, međutim rješavanje problema divljih odlagališta nije moguće bez snažne medijske kampanje koja podrazumijeva stalnu prisutnost u svim medijima (televizija, radio stanice, mjesečna, tjedna i dnevna glasila - tisak, izrada internet portala, jumbo plakata, fotografija i vizualnog identiteta, letaka i dr.). Kampanju je potrebno usmjeriti na podizanje osviještenosti stanovništva o negativnim utjecajima divljih odlagališta na kvalitetu njihovog životnog prostora, pri čemu se javnost mora educirati o štetnom utjecaju divljih odlagališta na zdravstvenu ispravnost pitkih voda i mogućnost prijenosa raznih bolesti. Medijsku kampanju potrebno je popratiti brojnim edukacijama i predavanjima koje će ostali projektni partneri (gradovi Pula, Umag, Buzet) provesti na svom području tijekom implementacijskog razdoblja projekta.</p>
Ostvareni rezultati	<p>Kampanja je započela 15.11.2012. i trajala je do 06.02.2013. Na samom početku projekta definirane su poruke i slogani korišteni u izradi materijala medijske kampanje. Izrađena je mrežna stranica www.projekt.diva-istra.eu.</p> <p>Prema Planu komuniciranja i medijske kampanje projekta „DIVA“ izrađeno je 10 jumbo-plakata koji su postavljeni u šest istarskih gradova i jednoj općini. Kampanja u Puli, u sklopu koje su postavljena četiri jumbo-plakata, započela je 11.11.2012. i trajala je tri mjeseca. Po jedan jumbo-plakat postavljen je u Bujama, Pazinu, Poreču, Rovinju, Umagu i Općini Tar-Vabriga.</p> <p>Tijekom kampanje je tiskano 2000 plakata dimenzije B1, a njima su obilježene oglasne površine gradova partnera (Umaga, Buzeta i Pule). Prema Planu komuniciranja i medijske kampanje projekta „DIVA“ izrađeno je 30000 letaka u A5 formatu te 5000 brošura. Materijali su distribuirani na radionicama, javnim prezentacijama, konferencijama za medije, seminarima, aktivnostima gradova partnera te putem dostave u poštanske sandučice u razdoblju od studenog 2012. do kraja veljače 2013. godine. Četiri tiskana oglasa objavljena su ukupno 20 puta u dnevnom listu Glas Istre.</p> <p>Radijska kampanja započela je 30. studenog 2012. godine, a do kraja veljače 2013. godine pet audio spotova nastalih u sklopu projekta DIVA emitirano je ukupno 1000 puta na Radijskoj istarskoj mreži (RIMA) koja objedinjuje pet radijskih postaja (Radio Giardini, Radio Labin, Radio Zona, Radio Eurostar, Radio Pazin).</p> <p>Zakupljen je medijski prostor za emitiranje TV spotova. Pet video spotova nastalih u sklopu projekta DIVA emitirano je ukupno 1000 puta. Provedeno je i snimljeno 10 radijskih emisija. Osmišljene su i četiri TV reportaže na sljedeće teme: „Ilegalna odlagališta otpada“, „Baza ilegalnih odlagališta“, „Sustavno gospodarenje otpadom“ te „Utjecaj ilegalnih odlagališta na okoliš i zdravlje ljudi“ koje su u više navrata prikazivane na lokalnim TV postajama.</p> <p>Održane su ciljano osmišljene javne prezentacije, seminari i radionice. Snimljen je i 15-</p>

minutni film, koji je promoviran na društvenim mrežama Facebook, Twitter i YouTube.

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Iz Tablice 15 vidljivo je da su provedbom projektnih aktivnosti ostvareni dugoročni rezultati čiji učinak nije isključivo ograničen na implementacijsko razdoblje projekta. Pritom je posebno značajna izrađena WebGIS aplikacija čije korištenje građanima i dalje stoji na raspolaganju.

6.2.4. Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka

Unatoč znatno unaprijeđenoj mogućnosti analize postojećih lokacija ilegalno odloženog otpada po gradovima i općinama Istarske županije, nije uočen povećani broj kandidiranja za sufinanciranje sanacije ilegalnih odlagališta prema FZOEU. Razlog tome prvenstveno postoji u činjenici da je postotak sufinanciranja Fonda između 60% i 80% prihvatljivih troškova. S obzirom na milijunske iznose potrebne za sanaciju, općinama i gradovima je stupanj potrebnog vlastitog učešća od 20% do 40% još uvijek prevelik. Šira javnost sve je više zainteresirana za okolišnu problematiku, čemu je i projekt DIVA dodatno pridonio. Uz sve veći interes javnosti te jasnu zakonsku obvezu rješavanja izazova gospodarenja otpadom, općine i gradovi će ubuduće morati intenzivnije raditi na toj tematici.

Uz već prethodno izrađenu WebGIS bazu podataka o speleološkim objektima, Istarska županija sada raspolaže i tehnički još boljom bazom podataka o ilegalnim odlagalištima otpada, što čini jasnu okosnicu integriranog informacijskog sustava zaštite prirode i okoliša u IŽ. Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka ogleda se u dugoročnom korištenju nabavljene tehničke opreme, kao i novostečenim znanjima i vještinama djelatnika za rad na projektima EU.

U srpnju 2012. godine provedeno je prvo anketiranje javnosti o problematici ilegalnog odlaganja otpada. Anketiranje je provedeno u sklopu aktivnosti projekta DIVA u cilju mjerljivog utvrđivanja stupnja osviještenosti stanovništva o pitanjima vezanim uz sustave gospodarenja otpadom i probleme ilegalnog odlaganja otpada. Zamišljenim konceptom rezultati inicijalne ankete provjeravali su se novom anketom nakon provedene medijske kampanje na kraju implementacijskog razdoblja. Inicijalno anketiranje je provedeno na uzorku od 100 ispitanika telefonskom anketom od čega je 65 bilo žena i 35 muškaraca. Ispitivanjem je obuhvaćena čitava Istarska županija, odnosno 10 gradova i 31 općina, a po gradu/općini zastupljen je jednak postotak ispitanika s obzirom na broj stanovnika koji u gradu/općini prebiva. Anketiranjem

javnosti provedenim na početku medijske kampanje došlo se do spoznaje da je svijest o štetnosti otpada u prirodi još uvijek nedovoljno razvijena, što je pokazao i podatak da čak polovica ispitanika ne želi više saznati o ilegalnim odlagalištima otpada, a od onih koji su upoznati s ovom tematikom tek 33% zna gdje pronaći više informacija o njima. Završno je ispitivanje pokazalo slične rezultate. Tek ¼ ispitanika smatra da je dovoljno informirana o postupanju s otpadom, a tek neznatan broj njih zna i kako prijaviti ilegalno odlagalište. Temeljem toga nameće se zaključak da je nastavak edukacije i medijske kampanje vezane uz ovu tematiku nužan. Završno anketiranje provedeno je također na uzorku od 100 ispitanika, 61 žena i 49 muškaraca, područja cijele Istarske županije.

Izrađena WebGIS aplikacija dostupna je na još uvijek aktivnom internet portalu projekta DIVA www.projekt.diva-istra.eu. Aplikacija se i dalje intenzivno koristi pri izradi analiza stanja ilegalno odloženog otpada u prirodi od strane nadležnih tijela u Istarskoj županiji. Dodatno, brojne predefimirane alatne mogućnosti aplikaciju čine poželjnom i za utvrđivanje lokacija pojedinih zahvata prema prikazu katastarskih čestica, procjene o postojanju pojedinih građevina ili planiranih zahvata unutar nekog od zaštićenih područja, te druge slične zadatke u domeni ostalog djelokruga rada nadležnih institucija u zaštiti okoliša i prirode u Istarskoj županiji. Građani i danas koriste rezultat projekta, tj. mogućnost prijave novih lokacija ilegalnih odlagališta jer se u sustavu i dalje bilježe nove registracije.

Izrađena mobilna aplikacija predana komunalnim službama gradova Pule, Buzeta i Umaga se ne koristi i trenutno predstavlja organizacijski i tehnički problem pri prilagodbi rada komunalnih službi. Isto tako, koordiniran rad komunalnih službi, nadležne inspekcije i Istarske županije nije zaživio na način kako je to projektom zamišljeno.

6.3. Projekt ŽIVO! – „Život – voda!“

6.3.1. Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga

Područje sjeverne Istre prostire se na pograničnom prostoru Hrvatske i Slovenije, a obilježava ga krški teren s razvijenom površinskom i podzemnom hidrografijom, kao i vrlo vrijedni vodni resursi – izvorišta vode koja su od esencijalnog značaja za vodoopskrbu Istarske županije i Slovenskog primorja. Radi se o vodoopskrbnom sustavu s uključenim izvorima Sv. Ivan i Bulaž s hrvatske strane, izvor Rižane sa slovenske te nekoliko izvora manjeg značaja (npr. Mlini u

RH). Spomenuti krški izvori imaju vrlo složeni sustav prihranjivanja vodonosnika, kako neposrednom infiltracijom oborina, tako i putem površinskih vodotoka koji završavaju u ponorima. Svi navedeni izvori imaju slivove i vodonosnike koje prolaze graničnom crtom.

Zbog takve složene binarne strukture, slivovi spomenutih krških izvora su vrlo ranjivi. Posljedično, i problemi zaštite tih izvora su složeniji i zahtijevaju poznavanje kompleksnih međuodnosa i procesa otjecanja na relaciji pale oborine – teren – krško podzemlje – krški vodonosnik – izvorišta vode, i to kako u količinskom pogledu, tako i u pogledu kakvoće (kemijske i mikrobiološke značajke).

Odsjek za zaštitu prirode i okoliša Istarske županije je, korištenjem sredstava EU-a u sklopu projekta KUP - Karst Underground Protection renovirao staru, napuštenu školu u mjestu Vodice te je prenamijenio u Znanstveno edukacijski centar Speleo kuću (u daljnjem tekstu ZEC). ZEC je implementacijom projekta KUP ostao nedovršen u segmentu rekonstrukcije prizemlja kao i opremanja interijera namještajem i potrebnom opremom. Upravo je zbog toga bilo potrebno osmisлити projekt kojim će se nadograđivati ostvareni rezultati KUP-a, a samim time i dovršiti cjelovita rekonstrukcija predmetnog objekta.

6.3.2. Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta

Projekt ŽIVO! proveden je uz financijsku potporu Europskog fonda za regionalni razvoj putem Operativnog programa Slovenija–Hrvatska 2007.-2013. u razdoblju od 1. siječnja 2014. do 17. rujna 2015. godine. Projekt ŽIVO! nadovezao se na ciljeve ostvarene u sklopu projekta KUP, uz proširenu partnersku strukturu i veću usmjerenost na uspostavu adekvatnog monitoringa izdašnosti i kvalitete izvorišta voda prekograničnog područja Slovenije i Hrvatske. Temeljna ideja za nastavak provedbe daljnjih aktivnosti bila je želja za opremanjem Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća u Vodicama, koji je uspostavljen nakon provedene rekonstrukcije stare napuštene škole u sklopu projekta KUP.

Pored uređenja Centra, u projektu ŽIVO! provedeno je niz znanstvenih istraživanja s obje strane granice. Nositelj znanstvenog dijela projekta bio je slovenski partner Institut za istraživanje krša (IZRK ZRC SAZU) iz Postojne, koji je zajedno s drugim projektnim partnerima - Građevinskim fakultetom iz Rijeke i Nacionalnim laboratorijem za zdravlje, okoliš i hranu iz Kopra, osigurao provođenje nužnih hidroloških mjerenja, kemijskih i mikrobioloških analiza voda i sedimenta te

speleoloških, biospeleoloških i ekoloških pretraga u odabranim izvorima i ponorima, kao i krškim jamama u njihovom zaleđu na slovenskoj i hrvatskoj strani.

Znanstvena istraživanja osigurala su stjecanje novih spoznaja i informacija o stanju krškog područja Istre, a rezultati istraživanja sažeti su u stručnoj monografiji namijenjenoj široj javnosti, koja predstavlja dobru podlogu za planiranje života na kršu i upravljanje vodama u kršu te popularizaciju znanja o vodama u kršu.

Za stručnu javnost izrađena je Studija o zajedničkom upravljanju vodenim izvorima na projektnom području. Studija sadrži rezultate monitoringa provedenog u okviru istraživanja, kao i rezultate analiza ostalih raspoloživih podloga s analiziranog prostora. Poseban naglasak je na analizama značajki voda u sušnim prilikama kakva je primjerice bila ekstremno sušna 2012. godina. Analizama u okviru dane studije stečena su nova saznanja o mehanizmu protoka voda i onečišćenja u krškim vodonosnicima, a na osnovu rezultata istraživanja, definirane su smjernice za poboljšanje dosadašnje prakse u provođenju programa praćenja kvalitete izvora koji se koristi za vodoopskrbu.

Tablica 16: Ciljevi zacrtani prijaviteljom projekta ŽIVO! - „Život – Voda!“

Cilj 1.	Funkcionalno i sadržajno opremanje Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća kao centra djelovanja svih ustanova, institucija i/ili udruga koje se bave kršem i zaštitom prirodnih i krajobraznih vrijednosti na pograničnom području
1.1.	Funkcionalno opremanje objekta.
1.2.	Sadržajno osmišljavanje korištenja objekta ZEC Speleo kuća.
1.3.	Uređenje prezentacijskog centra krša u prizemlju objekta te uređenje tematskih staza u prirodi i popratnih sadržaja za najmlađe uzraste.
Cilj 2.	Povećanje kapaciteta, suradnje i koordinacije regionalnih institucija za zaštitu okoliša i prirode
2.1.	Izrada dvojezične Studije o zajedničkom upravljanju vodenim izvorima na projektnom području.
2.2.	Bolja razmjena postojećih saznanja o kršu na pograničnom području – izrada monografije.
2.3.	Mobilnost istraživača i poticanje njihove suradnje.
Cilj 3.	Podizanje razine osviještenosti ciljnih skupina i doprinos poboljšanju kvalitete života na prirodno vrijednom, ali socio-ekonomski nerazvijenom području
3.1.	Revitalizacija područja koje spada u područja od posebne državne skrbi.
3.2.	Osiguranje održivosti izrađenih sadržaja na projektnom području.

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Tablica 16 ukazuje na tri pravca djelovanja u koja su projektni partneri bili usmjereni. Prva se odnosi na poduzimanje svih potrebnih predradnji kojima bi se omogućilo „stavljanje u pogon“, odnosno osnivanje i funkcioniranje Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća. U tom pogledu, ključne aktivnosti podrazumijevale su provedbu postupaka javne nabave. Drugi skup aktivnosti podrazumijevao je znanstveno-istraživačke djelatnosti u svrhu uspostave zajedničkog upravljanja vodenim izvorima na projektnom području. Treći pravac obuhvaćao je tzv. „soft“ aktivnosti, odnosno aktivnosti informiranja, osvještavanja i promidžbe.

6.3.3. Ostvareni rezultati

Tablica 17: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta ŽIVO! „Život – voda!“

Cilj 1.	Funkcionalno i sadržajno opremanje Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća kao centra djelovanja svih ustanova, institucija i/ili udruga koje se bave kršem i zaštitom prirodnih i krajobraznih vrijednosti na pograničnom području
Polazište projektnog prijedloga	Centar se nalazi u selu Vodice, jednom od sastavnih naselja Općine Lanišće, smještene na sjeveroistočnom dijelu istarskog poluotoka. Udaljene šest kilometara od slovenske granice, Vodice pripadaju slabo naseljenom, nerazvijenom kraju. Međutim, ono što ih odlikuje jest netaknuta priroda. Projektom KUP građevinski je uređena stara škola, no bez funkcionalnog opremanja interijera nužnog za provođenje znanstvenih ili edukacijskih sadržaja. Centar je zamišljen kao središte znanstvenih i odgojno-obrazovnih zbivanja na području Čičarije. Bez osiguranja adekvatnog namještaja, tehničke i laboratorijske opreme nije moguće osmišljavati i provoditi željene sadržaje.
Ostvareni rezultati	<p>Ukupna površina objekta od 390 m² (dva kata škole) u potpunosti je opremljena potrebnim namještajem i ostalom tehničkom i laboratorijskom opremom, čime je osigurana mogućnost višednevnog boravka većeg broja ljudi (22 ležaja) i njihov rad u Znanstveno edukacijskom centru Speleo kuća. Prostor se namjerava ustupati na korištenje znanstvenim ekspedicijama, fakultetskim grupama i polaznicima nastave u prirodi osnovnih i srednjih škola te dječjih vrtića.</p> <p>U prizemlju objekta uređen je prezentacijski prostor krških posebnosti kojega je moguće posjetiti uz angažiranje stručnog vodstva. Osnovna mu je namjena turističko, znanstveno i edukativno obogaćivanje sadržaja ZEC-a Speleo kuća. Stalni postav prezentacijskog prostora čini skup različitih elemenata koji posjetiteljima predstavljaju osnove geomorfologije i značenja krša.</p> <p>U neposrednoj blizini ZEC-a Speleo kuća uređena je pješačka staza nazvana „Putovima ljekovitog bilja“. Projektom ŽIVO! oživjela je dosad zapuštena staza duga oko 3 km, koja je nekoć bila jedini ulaz u mjesto Vodice. Pročišćena je i obogaćena terenskim putokazima, klupama te informativnim tabelama koje posjetiteljima otkrivaju značajne karakteristike samoniklog ljekovitog bilja ovoga kraja.</p>
Cilj 2.	Povećanje kapaciteta, suradnje i koordinacije regionalnih institucija za zaštitu okoliša i prirode
Polazište projektnog	Prilikom stvaranja projektnog partnerstva razmišljalo se o uključivanju svih relevantnih znanstvenih institucija s obje strane granice, koje bi na temelju raspoloživih stručnjaka i

prijedloga	područja specijalizacije mogli zajednički osmisлити i provesti cjelovito istraživanje krških vodenih sustava važnih za opskrbu pitkom vodom obiju država. Tako se oformio tim od predstavnika tri projektna partnera (Institut za istraživanje krša iz Postojne, Građevinski fakultet iz Rijeke i Zavod za javno zdravstvo iz Kopa) koji će zajedno provesti terenski rad s obje strane granice, a svaki će partner u okviru svojeg područja specijalnosti obraditi i interpretirati prikupljene uzorke. Planiran je i nastavak rezultata biospeleoloških istraživanja provedenih u sklopu projekta KUP, odnosno provođenje predloženog monitoringa uz korištenje nabavljene biospeleološke opreme.
Ostvareni rezultati	Studija o zajedničkom upravljanju vodenim izvorima na projektnom području izrađena je temeljem monitoringa provedenog u okviru znanstvenih istraživanja. Poseban naglasak pridodan je analizama značajki voda u sušnim prilikama kakva je bila ekstremno sušna 2012. godina. To su kritične situacije kako za osiguranje vodoopsrbnih količina s izvora, tako i za osiguranje dovoljnih količina voda u vodotoku nizvodno od vodozahvata za potrebe ekosustava. Studija nije namijenjena široj javnosti, već institucijama koje se bave upravljanjem vodenim izvorima projektnog područja, ali i stručnoj javnosti. Rezultati provedenih istraživanja temeljeni na terenskim mjerenjima i uzorkovanjima u okviru projekta ŽIVO!, kao i obradama značajki vodnih pojava na temelju ostalih raspoloživih saznanja i podloga prikazani su u stručnoj monografiji o krškim vodama analiziranog prostora. Sadržaj monografije orijentiran je na zaštitu i unaprjeđenje kvalitete voda u krškim područjima. Monografija je namijenjena široj javnosti, a predstavljat će dobru podlogu za planiranje života na kršu i upravljanje vodama u kršu, kao i popularizaciju znanja o vodama u kršu.
Cilj 3.	Podizanje razine osviještenosti ciljnih skupina i doprinos poboljšanju kvalitete života na prirodno vrijednom, ali socio-ekonomski nerazvijenom području
Polazište projektnog prijedloga	Područje Ćićarije danas predstavlja prirodno najvrjednije područje Istarske županije koje nije dovoljno prepoznato, valorizirano i iskorišteno. Istarska županija je već prethodnim akcijama i provedenim projektima radila na ovom cilju kojeg nije moguće postići bez konstantnog napora svih relevantnih institucija od nacionalne do lokalne razine.
Ostvareni rezultati	Izrađen je edukativni film u cilju promocije života na kršu. Naglasak filma je na zaštiti voda u podzemlju i značaju krških izvora za kvalitetnu opskrbu stanovništva pitkom vodom. Film je snimljen prvenstveno s motivom korištenja u obrazovnom sustavu te približavanja teme zaštite krških izvora široj javnosti. Kako bi se osigurala prisutnost što većeg broja predstavnika različitih ciljnih skupina na području Ćićarije, projektom su u Speleo kući organizirana zasebna predstavljanja svih izrađenih sadržaja poput staza „Putovima ljekovitog bilja“ i „Od izvora do izvora“. Održano je svečano otvaranje objekta te je organiziran dvodnevni tečaj topografskog snimanja speleoloških objekata. Organizirane su dvodnevne radionice za polaznike dječjeg vrtića i njihove odgajatelje na temu krških voda, kao i dvodnevni stručni skup o rezultatima projekta ŽIVO.

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Tablica 17 prikazuje rezultate projekta ŽIVO!. Istarska županija vodila je i koordinirala cjelokupan projekt, međutim u provedbi projektnih aktivnosti primarno je sudjelovala u opremanju Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća i podizanju svijesti odabranih ciljnih skupina.

6.3.4. Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka

Usmjeravanje raznih institucija i udruga koje se bave kršem, zaštitom okoliša i prirode ili drugim društvenim aktivnostima na pogranično područje sjeverne Istre, smatra se najvećim uspjehom projekta i temeljem za daljnji rad Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća. Održivost daljnjeg korištenja Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća osigurana je uspostavljenim sustavom online rezervacija. Projektni partner Javna ustanova Natura Histrica ovlašten je zainteresiranim korisnicima ZEC-a Speleo kuća omogućiti njezino korištenje u okviru ponuđenih programa razvijenih u cilju širenja znanstvenih spoznaja, organizacije stručnih skupova i konferencija, održavanja nastave u prirodi, razvoja nove ponude eko-turizma i povezivanja stanovnika pograničnog područja Italije, Slovenije i Hrvatske.

Nakon završetka implementacije projekta krajem rujna 2015. godine, u ZEC-u su organizirana brojna događanja poput radionica Hrvatske škole Outward Bound, istraživačkog boravka Hrvatskog herpetološkog društva – Hyla, seminara Odreda izviđača „Istra“ iz Pule te ekspedicije mađarskih speleologa iz udruge „Bubate“. Odjel za matematiku Sveučilišta u Rijeci, u suradnji s Javnom ustanovom Natura Histrica, organizirao je u ZEC-u Speleo kuća program Šumskih znanstvenih radionica za djecu uzrasta od 5 do 8 godina. Program se sastojao od više znanstvenih radionica, ali i drugih aktivnosti kao što su planinarenje, šetnja edukativnom stazom, jahanje, likovne radionice, jutarnja joga i muzička večer s dječjim nastupima.

6.4. Projekt DRINKADRIA – Networking for Drinking Water Supply in the Adriatic Region

6.4.1. Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga

Zaštita izvorišta koja se već koriste za vodoopskrbu, kao i izvorišta koja su rezervirana za javnu vodoopskrbu od esencijalnog je značaja za osiguravanje kvalitete života i standarda građanima Istarske županije. Davno su uočene specifičnosti istarskog poluotoka koje nameću potrebu cjelovitog upravljanja vodoopskrbom i odvodnjom radi zaštite ograničenih vodnih resursa. Zbog konfiguracije terena i pretežito krškog sastava tla, podzemlje Istre predstavlja jedinstveni vodonosnik za sva izvorišta pitke vode. U cilju cjelovite zaštite 2005. godine Istarska županija je usvojila Odluku o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće (Sl. novine IŽ 12/05, 02/11). Odlukom su obuhvaćeni aktivni i potencijalni izvori, bunari i površinska akumulacija Butoniga.

Donijetu Odluku potrebno je mijenjati u skladu s novim podzakonskim aktima te pritom izraditi program sanacije za postojeće građevine i aktivnosti unutar donesenih područja zona sanitarne zaštite. Navedenim mehanizmima potrebno je osigurati zaštitu izvorišta voda u Istarskoj županiji, ali istovremeno omogućiti održivi razvoj.

Glavni kaptirani izvori za javnu vodoopskrbu smješteni su u unutrašnjosti Istre, krškog su uzlaznog tipa i velikog raspona izdašnosti, od obilja vode u kišnim sezonama uz pojavu zamućenja i onečišćenja, do veoma ograničene količine vode tijekom sušne sezone, odnosno periodu kada je u Istri najveća potreba za pitkom vodom.

6.4.2. Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta

Istarska županija uključila se kao projektni partner u prijavu projektnog prijedloga pod nazivom DRINKADRIA. Prijava je kandidirana i odobrena u sklopu IPA Operativnog programa Jadranske prekogranične suradnje 2007 – 2013. Projekt se provodio u osam zemalja jadransko-jonske regije (Italija, Slovenija, Hrvatska, BiH, Srbija, Crna Gora, Albanija, Grčka) te je u njemu sudjelovalo 17 partnerskih institucija. Iz Hrvatske su to bili sljedeći partneri: Građevinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Istarski vodovod d.o.o., Istarska županija i Hrvatski geološki institut te sljedeći pridruženi partneri: Hrvatske vode, Istarski vodozaštitni sustav d.o.o. i Primorsko-goranska županija. Projekt je započeo 1. studenog 2013. godine, a završio 30. rujna 2016. godine. Ukupna vrijednost projekta iznosila je 6.643.648,36 EUR.

Osnovni cilj projekta bila je zaštita resursa pitkih voda na području uključenih zemalja, zajedničko planiranje upravljanja vodnim resursima i poboljšanje vodoopskrbe na projektnom području. Osim konkretnih infrastrukturnih radova u cilju poboljšanja sustava vodoopskrbe te izrade znanstvenih studija, planova i programa za zaštitu i održivo korištenje pitkih voda, projekt ima i značajnu edukativnu ulogu usmjerenu podizanju svijesti stanovništva o potrebi zaštite pitkih voda.

Istarska županija projektom je planirala izraditi „Program sanacije unutar zona sanitarne zaštite Istarske županije za postojeće građevine i postojeće djelatnosti“ (dalje u tekstu Program). Obveza izrade Programa definirana je zakonskom regulativom RH te se na ovaj način željelo potrebna sredstva za izradu takvog programa osigurati iz sredstava projekta. Primarni motiv bio je smanjiti opterećenje županijskog proračuna, uz istovremeno zadovoljenje zakonskih obveza u

djelokrugu jedinice područne samouprave. Istarska županija oformila je i projektni tim za noveliranje Odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta voda za piće iz 2005. godine, što je također obveza Županije prema novim izmjenama u zakonskoj regulativi RH u domeni vodozaštite. U konačnici, Program će postati sastavni dio novelirane Odluke.

S obzirom na široku partnersku strukturu s područja istih ili sličnih hidrogeoloških karakteristika, provedbom projekta očekivalo se stjecanje novih iskustava, saznanja i vještina te prijenos dobre prakse s partnera koji su uspješno riješili istu problematiku. Projektni tim je kao dio aktivnosti projekta, prije izrade Programa izvršio analitički pregled zakonskog okvira RH u domeni vodnog gospodarstva i zaštite voda, te usklađenosti istog sa zakonodavstvom EU-a.

Značajna je i edukativna uloga Istarske Županije u projektu te aktivnosti usmjerene na podizanje svijesti stanovništva i ciljnih skupina o potrebi i važnosti zaštite prirodnih resursa. Kako bi se široj javnosti, a ponajprije mlađoj populaciji približila problematika upravljanja resursima pitkih voda, projektom su planirane dvije dvodnevne radionice za studente i učenike iz Istarske i Primorsko-goranske županije, kao i radionice u pulskim dječjim vrtićima. Istarska županija preuzela je koordinaciju i organizaciju navedenih radionica, u što je uključila i sve projektne partnere projekta DRINKADRIA iz Republike Hrvatske.

Tablica 18: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta DRINKADRIA

Cilj 1.	Izrada podloga i alata za razradu strategija i procedura za sigurnu prekograničnu vodoopskrbu koja je prihvatljiva za sve uključene zemlje partnere projekta, kao i izrada regionalnih programskih dokumenata u cilju zaštite izvorišta pitkih voda
1.1.	Izrada regionalnih programskih dokumenata u cilju zaštite izvorišta pitkih voda.
1.3.	Određivanje sljevnih granica izvora – granice zona sanitarne zaštite.
Cilj 2.	Osigurati dostatne količine zdravstveno ispravne pitke vode na projektnom području za buduće generacije i time doprinijeti osiguranju kvalitete života na tom području
2.1.	Unaprjeđenje upravljanja vodoopskrbnom infrastrukturom.
2.2.	Organizacija nacionalnih radionica.
Cilj 3.	Podizanje razine osviještenosti ciljnih skupina
3.1.	Edukacija ciljnih skupina, osmišljavanje i provedba formalnih i neformalnih oblika nastave.
3.2.	Izrada promotivnih materijala, prezentacija i podizanje vidljivosti projekta.

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Tablicom 18 prikazani su opći i specifični ciljevi projekta DRINKADRIA. Svrha definiranja ciljeva jest postaviti glavne smjernice projekta i temeljem toga mjerljivo odrediti planirane učinke i rezultate. Svi navedeni ciljevi usmjereni su ka zaštiti izvorišta pitke vode, zajedničkom planiranju upravljanja vodnim resursima i poboljšanju vodoopskrbe na projektnom području.

6.4.3. Ostvareni rezultati

Tablica 19: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta DRINKADRIA

Cilj 1.	Izrada podloga i alata za razradu strategija i procedura za sigurnu prekograničnu vodoopskrbu koja je prihvatljiva za sve uključene zemlje partnere projekta, kao i izrada regionalnih programskih dokumenata u cilju zaštite izvorišta pitkih voda
Polazište projektnog prijedloga	Istarska županija, svjesna osjetljivosti krških vodonosnika na antropogene utjecaje i s time povezanih rizika za opskrbu stanovništva vodom za piće kontinuirano provodi mjere zaštite voda na svom području. Osnovna mjera zaštite sastoji se u proglašavanju zona sanitarne zaštite voda u kojima se provode odgovarajuće pasivne i aktivne mjere. Zone sanitarne zaštite proglašavaju se Odlukom o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće i donosi ju Istarska županija temeljem posebnog propisa. U skladu s trenutno važećom Odlukom o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće Istarske županije i Pravilnikom o uvjetima za utvrđivanje zona sanitarne zaštite izvorišta (NN 66/2011, 47/2013) za zone sanitarne zaštite potrebno je izraditi Program mjera sanacije unutar zona sanitarne zaštite za postojeće građevine i postojeće djelatnosti. Prethodno je potrebno trenutno važeću Odluku (iz 2005.g. i dopuna iz 2011.g.) uskladiti s odredbama Pravilnika o uvjetima za utvrđivanje zona sanitarne zaštite izvorišta (NN 66/11, 47/13).
Ostvareni rezultati	Izrađen je Program mjera sanacije unutar zona sanitarne zaštite Istarske županije za postojeće građevine i postojeće djelatnosti. Osim obveznog sadržaja određenog Odlukom i posebnim propisima, ovaj Program je proširen i dodatnim temama, u skladu s projektnim zadatkom projekta DRINKADRIA. Tako su u Programu dodatno obrađene sljedeće teme: analiza pravnog okvira, postojeće dokumentacije i stanja vodnih resursa, analiza potreba za vodom za piće s posebnim osvrtom na utjecaj klimatskih promjena na raspoloživost vode u budućnosti, određivanje pokazatelja za utvrđivanje rizika od nedostatnih količina vode za piće u svrhu upravljanja vodonosnikom te analiza sustava prekogranične vodoopskrbe. Izrađen je elaborat pod nazivom „Obrazloženje novelacije Odluke o zaštiti izvorišta u Istarskoj županiji“ kao nacrt elaborata zona sanitarne zaštite propisan člankom 4. Pravilnika o uvjetima za utvrđivanje zona sanitarne zaštite izvorišta (NN 66/11, 47/13). S obzirom na potrebu novelacije postojećih granica zona sanitarne zaštite, ovaj elaborat sadrži novi prijedlog granica svih utvrđenih zona usklađenih s granicama katastarskih čestica vlasnika upravitelja tih izvorišta (vodovodi Istarske županije). Elaboratom su predložene nove granice II. zone sanitarne zaštite za pulske zdence koje su sada usklađene s granicama katastarskih čestica.
Cilj 2.	Osigurati dostatne količine zdravstveno ispravne pitke vode na projektnom području za buduće generacije i time doprinijeti osiguranju kvalitete života na tom području
Polazište projektnog prijedloga	Smanjenje gubitaka u sustavu vodoopskrbe jedan je od osnovnih ciljeva u unapređivanju održivog gospodarenja vodom. Gubitci u sustavu prijenosa vode nastaju zbog oštećene infrastrukture ili incidentnih situacija. Unapređenjem sustava nadzora moguće je identificirati mjesta gdje se voda gubi i sanirati štete te tako smanjiti gubitke vode.

Ostvareni rezultati	Nadležnost nad upravljanjem vodom za piće u Istri podijeljena je na tri vodoopskrbna poduzeća: Istarski vodovod, Vodovod Labin i Vodovod Pula. Projektom DRINKADRIA Istarski vodovod d.o.o. je u svoju vodoopskrbnu mrežu ugradio naprednu tehnološku opremu za daljinsko očitavanje kojom će osigurati praćenje gubitaka u vodoopskrbnoj mreži, a u konačnici postići kvalitetniju i sigurniju vodoopskrbu potrošača.
Cilj 3.	Podizanje razine osviještenosti ciljnih skupina
Polazište projektnog prijedloga	Svi ostvareni rezultati i poruke provedenih projekata nisu dugog vijeka ukoliko se pravovremeno ne prenesu i usade mlađim naraštajima, stoga je edukativni aspekt nužan element svakog projekta ili inicijative, a naročito u sektoru zaštite prirode i okoliša koji je konstantno izložen globalnim pritiscima gospodarskog rasta i razvoja. Odsjek za zaštitu prirode i okoliša nastoji širiti suradnju s odgojno-obrazovnim ustanovama te ustrajati na podizanju svijesti o podjednakoj važnosti ekološkog, društvenog i ekonomskog aspekta održivog razvoja.
Ostvareni rezultati	<p>U ožujku 2015. godine na Građevinskom fakultetu u Rijeci održan je skup na temu: "Održivo lokalno upravljanje vodnim resursima i izazovi globalnih promjena: potreba današnjice – izazov budućnosti". Prvog dana stručnog skupa održana su predavanja za studente Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci te studente Fakulteta ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ iz Pule. Stotinjak studenata pobliže se upoznalo s temom važnosti vode kao jednog od najznačajnijih resursa 21. stoljeća. Drugog dana skupa organiziran je studijski posjet uz stručno vodstvo postrojenju za kondicioniranje vode Butoniga.</p> <p>Istarska županija provela je i niz edukativnih radionica za najmlađe uzraste s ciljem osvještavanja potrebe očuvanja i štednje resursa pitkih voda u Istri. Kako bi osmislio primjereni sadržaj prikladan najmlađim uzrastima, projektni tim Istarske županije uspostavio je suradnju s ustanovom Dječji vrtići Pula. Zajedničkim snagama osmišljene su i provedene poučne, interaktivne i zabavne radionice uz aktivno sudjelovanje djece koja su kroz igru, pitalice i pjesmice naučila što je to pitka voda, zašto ju je i kako potrebno štititi. Prenoseći naučeno na svoje roditelje i ostale ukućane, mališani postaju dio rješenja ozbiljne prijetnje i izazova 21. stoljeća – sačuvati dovoljnu kvalitetu i količinu pitke vode za buduće generacije. Na kraju implementacijskog razdoblja provedene su i radionice na temu vode za učenike Gimnazije Pula i Srednje škole Buzet.</p> <p>Projektom su ciljano osmišljavani i izrađivani promotivni materijali za različita događanja. Tijekom gotovo tri godine implementacije projektni tim je osigurao stalnu prisutnost u medijima te organizirao brojna stručna izlaganja i pisao znanstvene članke objavljivane u stručnim zbornicima. Pri tome se velika pažnja pridavala prepoznatljivosti vizualnog identiteta kojim bi šira javnost lakše i brže projekt asociirala s problematikom zaštite voda.</p>

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Iz Tablice 19 vidljivo je da je Istarska županija najvećim dijelom doprinijela ostvarenju prvog i trećeg cilja, dok je Istarski vodovod d.o.o. bio uključen u realizaciju cilja broj 2.

6.4.4. Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka

Istarska županija je ovim projektom kapitalizirala svoja dosadašnja iskustva u korištenju EU fondova u domeni zaštite okoliša i prirode na način da je u procesu pripreme projektne ideje razmotrila sve svoje zakonske obveze prema nacionalnom i zakonodavstvu EU-a u domeni

vodozaštite i vodoopskrbe te je u projekt uključila one projektne aktivnosti koje financijski opterećuju proračun, a nužne su za provedbu sukladno važećim zakonskim odredbama.

Cilj u pripremi projekta bio je osigurati dostatna financijska sredstva za ispunjavanje svih obveza Županije u sektoru vodozaštite. Dodatni motiv bio je unaprijediti standarde upravljanja i korištenja izvorišta pitkih voda, smanjujući pritom opterećenje na županijski proračun. Osim toga, Istarska županija je u projekt željela uključiti druge relevantne javne i privatne subjekte u zajedničko nastupanje u korištenju EU fondova sa svrhom poboljšanja i podizanja kvalitete usluga koje se pružaju građanima. Rezultat navedenog je i prvo uključivanje Istarskog vodovoda d.o.o. u jedan europski projekt, kao i Građevinskog fakulteta iz Rijeke te pridruženih partnera Istarskog vodozaštitnog sustava d.o.o. te Hrvatskih voda d.d. kao stručnih tijela osnovanih u svrhu zaštite i upravljanja vodama na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Sudjelovanjem u projektu DRINKADRIA Istarski vodovod stekao je prvo vlastito iskustvo u korištenju sredstava EU fondova, što predstavlja značajnu prednost za sudjelovanje u budućim natjecajima za dodjelu bespovratnih sredstava. Posebno je važno što su se uključivanjem Vodovoda u partnersku strukturu osigurala značajna infrastrukturna ulaganja za praćenje gubitaka u vodoopskrbnoj mreži, a u konačnici i kvalitetniju i sigurniju vodoopskrbu potrošača.

Svojim edukativnim aktivnostima Istarska županija je obuhvatila cijelu obrazovnu vertikalu, počevši od sveučilišne razine kojoj su radionice bile posvećene tijekom ožujka 2015. godine, pa do radionica za najmlađe uzraste u dječjim vrtićima tijekom 2016. godine. Pred sam kraj implementacije projekta provedeni su i sadržaji primjereni istarskim srednjoškolcima. Kvaliteti planiranih aktivnosti značajno je doprinijela bliska suradnja i uvažavanje potreba ravnatelja, stručnih timova i ostalih djelatnika uključenih odgojno-obrazovnih ustanova koji u svakodnevnom radu s djecom i mladima najbolje poznaju njihove potrebe i kapacitete. Dostignuti stupanj suradnje Županiji predstavlja značajan kapital u razvoju, planiranju i prijavi budućih projekata jer se jedino takvim međusektorskim pristupom može osigurati kvalitetno prenošenje poruka u sektoru kao što je zaštita okoliša i prirode, čiji se ciljevi uobičajeno doživljavaju prioritetnima samo na deklarativnoj razini.

6.5. Projekt PROTECT - integrirani europski model zaštite mediteranskih šuma od požara

6.5.1. Analiza problema – polazište za razvoj projektnog prijedloga

Inicijalna projektna ideja potječe od talijanske provincije Macerata koja je prvenstveno željela kapitalizirati rezultate projekta SIPROCI financiranog putem inicijative INTERREG. Projektom SIPROCI izrađen je niz smjernica i preporuka vezanih za europske minimalne standarde lokalnih planova civilne zaštite i općenito za europski sustav civilne zaštite. Projektni prijedlog nazvan „PROTECT“ bio je usmjeren isključivo na šumske požare, koristeći smjernice i strategije projekta SIPROCI kao temelj razvoja transnacionalnih modela. Sve uključene partnerske institucije izrazile su potrebu za usvajanjem novih metoda kartiranja i procjene rizika kojima bi se u obzir uzimali i prethodno nerazmatrani aspekti poput specifičnih obilježja određene šume, povećane ranjivosti uzrokovane vrlo složenim scenarijima rizika ili posljedica klimatskih promjena. Projektnom idejom željelo se ujediniti više europskih institucija, ponajprije jedinica lokalne i područne samouprave koje zbog blizine teritoriju, građanima i resursima predstavljaju okosnicu institucionalnog okvira upravljanja i sprječavanja katastrofa. Prepoznata je i potreba razvoja jednog zajedničkog, integriranog pristupa i modela temeljenog na međusektorskoj suradnji između ustanova u sustavu civilne zaštite, organizacija odgovornih za gospodarenje šumama te lokalnih poduzeća u svrhu uspostave potpuno održivog modela efikasne prevencije šumskih požara.

6.5.2. Projektne aktivnosti, partnerska struktura i ciljevi projekta

Glavni cilj ovog projekta bio je razviti zajednički integrirani model za sprječavanje šumskih požara koji se može učinkovito provoditi na području svih uključenih država, ali i dalje širiti, odnosno primijeniti u zemljama koji nisu izravno uključene u samu provedbu projekta. Realizacijom tog cilja željelo se smanjiti i u najvećoj mogućoj mjeri spriječiti izbijanje šumskih požara, a samim time izbjeći i negativne posljedice požara na ljude, gospodarstvo, prirodu i okoliš.

Kroz tri tematska područja radilo se na uspostavljanju: 1) zajedničkih metoda i tehnika kartiranja rizika, ocjenjivanja i praćenja, uz integriranje novih elemenata koji nisu uzeti u obzir u postojećim modelima rizika i planovima za slučaj nužde, npr. obilježja šume, ranjivost teritorija i

klimatske promjene, 2) ekonomski i ekološki održivog modela održavanja šuma 3) sustava informiranja i osposobljavanja stanovništva za odgovorno ponašanje u ekološki rizičnim područjima i situacijama.

Partnerstvo je činilo devet organizacija iz šest različitih država Mediterana, uz tri uključena sveučilišta iz Italije, Portugala i Francuske. Partnerskom strukturom je zajamčena široka teritorijalna baza za testiranje metoda i tehnika iznađenih projektnim aktivnostima. Vodeći partner projekta bila je talijanska provincija Macerata kao začetnik ideje, dok su ostali partneri bili Vlada provincije Malaga (Španjolska), Regija Peloponez (Grčka), Nacionalna uprava za šume (Portugal), Odjel za šumarstvo (Cipar), Sveučilište iz Camerina (Italija), Sveučilište iz Algarva (Portugal) te Sveučilište regije Provansa (Francuska). Projekt je s implementacijom započeo 01.10.2010. godine, a trajao je do 30.06.2012. godine uz financijsku potporu Programa transnacionalne suradnje Mediteran 2007.-2013.

Tablica 20: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta PROTECT

Cilj 1.	Razvoj zajedničkih metoda kartiranja i monitoringa šuma i šumskih požara
1.1.	Razmjena znanja, iskustava i informacija između država partnera o različitim sustavima, sposobnostima, planovima i instrumentima civilne zaštite.
Cilj 2.	Postavljanje zajedničke europske strategije za podizanju svijesti od rizika i kreiranje planova intervencija u domeni zaštite šuma od požara
2.1.	Razvoj zajedničkog transnacionalnog modela za planiranje i prevenciju šumskih požara.
Cilj 3.	Povećanje suradnje između različitih stručnjaka i institucija u domeni civilne zaštite u različitim europskim zemljama.
3.1.	Usklađivanje kroz seminare, treninge, aktivnosti podizanja svijesti i vježbe simulacije.
3.2.	Informiranje, komunikacija i mjere kapitalizacije.

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Ciljevi razrađeni Tablicom 20 doprinose realizaciji krajnjeg cilja razvijanja zajedničkog integriranog modela prevencije šumskih požara između šest uključenih zemalja programskog područja.

6.5.3. Ostvareni rezultati

Tablica 21: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta PROTECT

Cilj 1.	Razvoj zajedničkih metoda kartiranja i monitoringa šuma i šumskih požara
Polazište projektnog	Postoji potreba za usvajanjem novih metoda kartiranja i procjene rizika kojima bi se u obzir uzimali i prethodno nerazmatrani aspekti poput specifičnih obilježja određene šume,

prijedloga	povećane ranjivosti uzrokovane vrlo složenim scenarijima rizika ili posljedica klimatskih promjena
Ostvareni rezultati	Jedan od najznačajnijih rezultata projekta je izrađen model kartiranja i monitoringa mediteranskih šuma. Do njegove izrade, na svijetu je bio poznat tek kanadski model koji zbog različitog tipa vegetacije nije u potpunosti prilagođen mediteranskom prostoru. Projektom je izrađen i prikladan model održavanja i upravljanja šumama, kao i model simulacija u svrhu procjene spremnosti nadležnih službi.
Cilj 2.	Postavljanje zajedničke europske strategije za podizanje svijesti od rizika i kreiranje planova intervencija u domeni zaštite šuma od požara
Polazište projektnog prijedloga	S obzirom na činjenicu da je pojava požara u većini slučajeva uzrokovana ljudskim djelovanjem, potrebno je razviti adekvatne preventivne planove, kao i akcijske planove podizanja svijesti i informiranja šire javnosti. Različita iskustva i kapacitete uključenih partnera potrebno je ujediniti u zajednički poduhvat izrade strateških i akcijskih planova prikladnih potrebama mediteranskog prostora.
Ostvareni rezultati	Izrađena je zajednička strategija kao operativni okvir djelovanja u slučaju pojave požara na mediteranskom području.
Cilj 3.	Povećanje suradnje između različitih stručnjaka i institucija u domeni civilne zaštite u različitim europskim zemljama
Polazište projektnog prijedloga	Funkcionalni model prevencije rizika mora se temeljiti na međusektorskom pristupu, stoga se projektom želi uspostaviti dugoročna suradnja različitih aktera iz domene civilne zaštite, šumarstva, prostornog planiranja, poljoprivrede, energetike, privatnog poduzetništva, visokog obrazovanja, i sl.
Ostvareni rezultati	Za provedbu projektnih aktivnosti uspostavljene su tri transnacionalne radne grupe sa članovima raznih profila. Svaka je radna grupa analizirala i razvijala metode, strategije i tehnike koje će činiti zajednički, integrirani model prevencije šumskih požara. Suradnja različitih stručnjaka bila je posebno intenzivna prilikom organizacije seminara i pilot aktivnosti, odnosno vježbi simulacije šumskih požara u svrhu testiranja razvijenih metoda i praksi intervencije.

Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Tablica 21 prikazuje ambiciozne, značajne i hvalevrijedne rezultate ostvarene na razini cijelog projektnog partnerstva. To se ponajprije odnosi na izrađene modele kartiranja i monitoringa, održavanja i upravljanja šumama, model simulacija šumskih požara te na zajedničku strategiju djelovanja u slučaju pojave požara. S obzirom na relativno mali financijski udio u iznosu od 67.204,50 EUR i tada oskudna iskustva i znanja Istarske županije u projektnoj tematici, glavni rezultat na regionalnoj razini bilo je bolje upoznavanje i povezivanje institucija koje se bave djelatnošću zaštite šuma od požara te stjecanje uvida u međunarodna iskustva koja se kasnije prenose u planove i rad institucija na nacionalnoj ili regionalnoj razini.

6.5.4. Održivost projektnih rezultata i neposrednih učinaka

U slučaju Istarske županije kao projektnog partnera, najveća dobrobit ovog projekta odnosi se na učenje od primjera dobre prakse iz inozemstva, ali i na međusobno umrežavanje i suradnju relevantnih aktera na nacionalnoj i regionalnoj razini. Aktivnostima projekta potaknuta je suradnja Hrvatskih šuma, vatrogasnih postrojbi i više ustanova u sustavu zaštite prirode i okoliša na zajedničkoj izradi planova održavanja šuma, vatrogasnih intervencija i informiranja i izobrazbe javnosti, te podizanja svijesti lokalnog stanovništva.

Za rezultate i učinke projekta postignute na međunarodnoj razini, Istarska županija nažalost nije implementirala adekvatne metode održivosti. Modeli kartiranja, procjene i nadziranja rizika nisu zaživjeli u redovnoj praksi civilne zaštite u Istarskoj županiji. Radi se o rezultatima zajedničkog modeliranja na europskoj razini, odnosno pripreme kojom su obuhvaćena različita obilježja, ranjivost i scenariji, međutim nije osmišljen način usvajanja razvijenih modela među donositeljima odluka.

Pojedini partneri uspjeli su razvijene modele preuzeti i primijeniti na svom teritoriju, no u Hrvatskoj nije postojalo dovoljno mogućnosti za prijenos i donošenje odluka koje bi osigurale transponiranje modela na nacionalne javne politike.

Kapitalizacija u pogledu ciljnih skupina ostvarena je putem održavanja nacionalnih radionica, dviju europskih konferencija i kroz Europsku mrežu koja je razvijene modele promovirala, ali nijedna slična aktivnost nije realizirana nakon završetka samog projekta. Promidžbene aktivnosti također nisu doživjele svoj nastavak. Slanje newsletter-a, ažuriranje mrežne stranice, tiskanje publikacija i primjena izrađene strategije odnosa s javnošću ostalo je ograničeno isključivo na implemenatcijsko razdoblje, što ukazuje na to da se prilikom razvijanja projektnog prijedloga nije u dovoljnoj mjeri razmišljalo o financijskoj i ekonomskoj održivosti kao faktoru kvalitete.

7. ANALIZA REZULTATA I UČINAKA PROVEDENIH PROJEKATA

7.1. Analiza ostvarenih rezultata i njihove održivosti

Izvršena analiza odabranih projekata pokazala je kako je Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije doista izvršavao sve prijavljivane aktivnosti. Određene zamjerke moguće je uputiti na račun razine kvalitete i ostvarenih učinaka. Naime, jedan od materijalnih rezultata projekta KUP je katastar speleoloških objekata. Učinak tog rezultata danas je upitan s obzirom na prestanak ažuriranja i nadopunjavanja katastra. Po završetku sufinanciranja projekta smanjile su se i aktivnosti praćenja i provedbe mjera predviđenih Planom upravljanja za speleološke objekte u Istarskoj županiji.

Sličnu sudbinu doživjela je i baza ilegalnih odlagališta otpada, koju jedinice lokalne samouprave u praksi nisu koristile kako bi aplicirale za sredstva Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (FZOEU) u svrhu sufinanciranja sanacije lokacija ilegalno odloženog otpada. Osim toga, komunalne službe Grada Umaga, Grada Pule i Grada Buzeta kao projektnih partnera u svoj svakodnevni rad nisu uvele korištenje izrađene mobilne aplikacije kako bi zbrinule prijavljena odlagališta. Anketiranje građana provedeno u sklopu medijske kampanje ukazalo je na relativno slab učinak kampanje na povećanje svijesti građana o problematici projekta. Ankete su također pokazale kako je nužno nastaviti edukaciju šire javnosti o postupanju s otpadom, ali od završetka projekta DIVA, Istarska županija nije realizirala slične aktivnosti.

Prijavnicom projekta ŽIVO! zamišljena je uspostava mrežne stranice koja će omogućavati online rezervaciju Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća i odabir između tri paketa korištenja: znanstveno-istraživačkog, edukativnog i eko-turističkog. Mrežna stranica je kreirana, uveden je sustav online rezervacija, međutim sadržaj paketa nikada nije osmišljen i ponuđen potencijalnim korisnicima. Korisnici u praksi ne konzumiraju predviđene programe, već provode svoje aktivnosti koje nisu uvijek nužno vezane uz predodređenu viziju Centra i tematiku krša. Jedino što se od osmišljenih sadržaja korisnicima zaista nudi i provodi jest stručno vodstvo djelatnika Javne ustanove Natura Histrica kao projektnog partnera prilikom šetnje uređenim poučnim stazama.

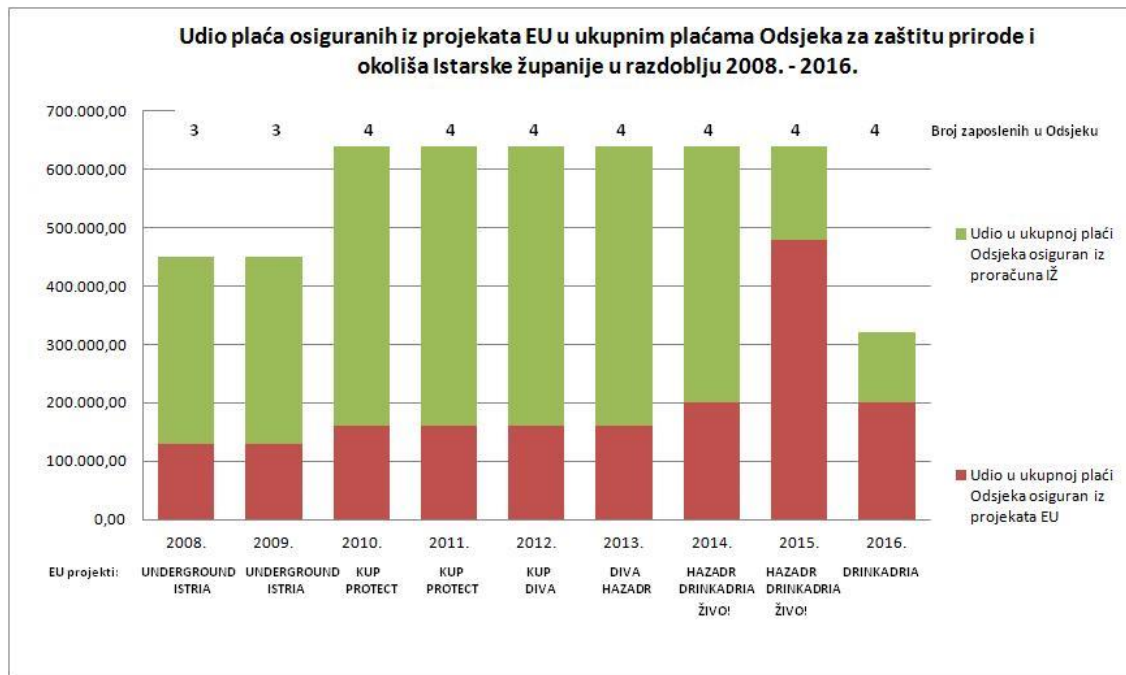
Projektom DRINKADRIA izrađen je elaborat „Obrazloženje novelacije Odluke o zaštiti izvorišta u Istarskoj županiji“ kao nacrt elaborata zona sanitarne zaštite propisan člankom 4. Pravilnika o uvjetima za utvrđivanje zona sanitarne zaštite izvorišta (NN 66/11, 47/13). Elaborat sukladno zakonskim propisima mora dobiti obavezujuće mišljenje Hrvatskih voda kao nacionalne referentne institucije. Temeljem elaborata, Istarska županija će izraditi nacrt Odluke na koji Hrvatske vode, prema čl. 91 Zakona o vodama, daju prethodnu suglasnost. Uslijed pojave poteškoća u komunikaciji i suradnji s predstavnicima Hrvatskih voda ukupan napredak ove procedure značajno kasni, a učinak svih izrađenih dokumenata je upitan. Ciljevi Istarske županije prilikom ulaska u ovo projektno partnerstvo bili su ponajprije vezani uz želju za uštedom proračunskih sredstava potrebnih za ispunjavanje redovnih zakonskih obveza. Imajući u vidu takvu motivaciju, realno je očekivati slabiji učinak materijalnih rezultata. Naime, pravi motiv svakog projekta trebalo bi biti poticanje značajnih promjena, odnosno pozitivnih učinaka za krajnje korisnike.

Iz same analize projektnog prijedloga i ostvarenih rezultata, očito je da PROTECT ne predstavlja jedan od kvalitetnijih projekata koje je Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije proveo. Sve su aktivnosti korektno odrađene, međutim održivost rezultata nije postignuta. Projekt u Istarskoj županiji nije polučio stvarne pozitivne utjecaje na sustav zaštite okoliša.

7.2. Analiza uspješnosti i financijske isplativosti provedenih projekata

Odsjek za zaštitu prirode i okoliša koji djeluje u okviru Upravnog odjela za održivi razvoj Istarske županije trenutno ima četiri zaposlena službenika. U razdoblju od listopada 2014. godine do ožujka 2016. godine 92% ukupnih rashoda za plaće tri djelatnika Odsjeka u potpunosti je financirano sredstvima osiguranim iz projekata EU u implementaciji, čime je značajno rasterećen županijski proračun. Preostalih 8% je vlastiti doprinos Istarske županije za plaće na projektima EU. U razdoblju od 2011. godine do ožujka 2016. godine projektima EU pokrivala se ukupna plaća za jednog djelatnika koji je tijekom šest godina kontinuirano bio angažiran na provedbi četiriju projekata (KUP 2010. – 2012., DIVA 2012. – 2014., HAZADR 2013. – 2015., DRINKADRIA 2015. – 2016.). Ukupna ušteda na plaćama službenika Odsjeka od 2008. do 2016. godine iznosi 1.780.000,00 HRK.

Slika 6: Udio plaća osiguranih iz projekata EU u ukupnim plaćama Odsjeka za zaštitu prirode i okoliša Istarske županije u razdoblju 2008. - 2016.



Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Svi djelatnici su bez obzira na 100%-tni angažman rada na projektima EU istovremeno radili i na redovnim aktivnostima Odsjeka. Iako pravila EU-a zahtijevaju 100% posvećenost provedbi projekta, u praksi je to gotovo nemoguće, a naročito u uvjetima kadrovske potkapacitiranosti popraćene povećanjem nadležnosti i djelokruga Odsjeka.

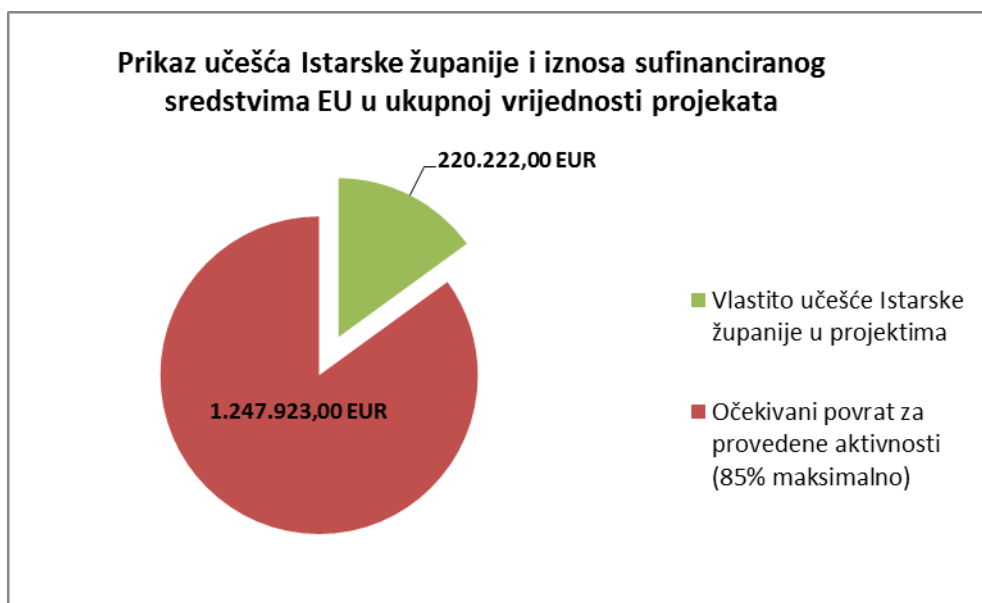
Odsjek je 2006. godine počeo razmišljati o sudjelovanju u projektima EU iz sljedećih razloga:

1. To je bio jedini način kojim bi povećali broj djelatnika za rad u Odsjeku za izvršavanje redovnih obveza.
2. Proračunska sredstva nisu dostatna za značajne financijske potrebe brojnih aktivnosti u domeni zaštite okoliša i prirode koje treba provesti u Istarskoj županiji.

U posljednjih devet godina Odsjek je samostalno prijavio i implementirao sedam projekata EU. U tri projekta imao je ulogu vodećeg partnera. Za provedene projekte nije bilo potrebno osiguravanje dodatnih financijskih sredstava iz županijskog proračuna, a izvršenje projektnog proračuna uvijek je bilo iznad 90%, što ukazuje na odgovorno i kvalitetno procjenjivanje financijskih potreba projekta. Za sve provedene projekte, kao i za projekte u implementaciji

Odsjek očekuje maksimalni povrat od 85% utrošenih sredstava za provedbu svojih aktivnosti koje je uvijek samostalno osmišljavao u skladu sa županijskim potrebama. Od ukupno utrošenih 1.468.145,00 EUR trenutno je realiziran povrat u iznosu od 1.007.859,00 EUR, a do kraja 2016. godine se očekuje i povrat ostalog dijela planiranog povrata u iznosu od 240.064,00 EUR.

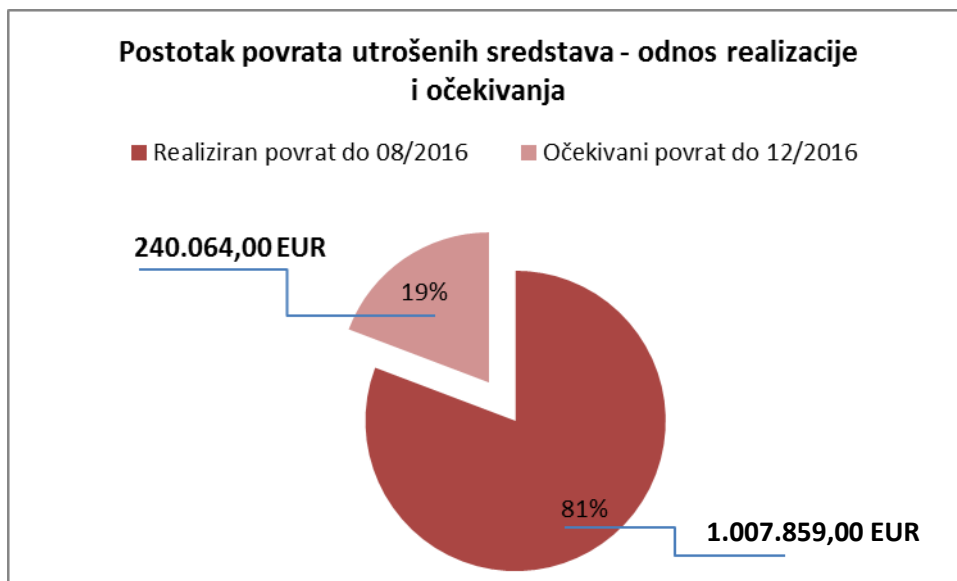
Slika 7: Prikaz učešća Istarske županije i iznosa sufinanciranog sredstvima EU u ukupnoj vrijednosti projekata



Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Slikom 7 prikazan je iznos koji je Istarska županija morala osigurati iz vlastitih, odnosno javnih sredstava za implementaciju projekata Upravnog odjela za održivi razvoj. Prikazani iznos vlastitog učešća predstavlja 15% od ukupne vrijednosti provedenih projekata. Bitno je naglasiti da prije provođenja projektnih aktivnosti, Istarska županija kao korisnik dodijeljene financijske potpore mora osigurati 100% odobrenog iznosa, a potom od nadležnih tijela ostvaruje povrat od maksimalno 85% utrošenih sredstava, ukoliko uspješno opravda prihvatljivost troškova i provedenih aktivnosti.

Slika 8: Postotak povrata utrošenih sredstava – odnos realizacije i očekivanja



Izvor: Arhiva – Odsjek za zaštitu prirode i okoliša, Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije

Odsjek prati razvojne potrebe Istarske županije, strateške i planske dokumente, te na temelju istih osmišljava nove projektne ideje. Usmjerenost Odsjeka je takva da uvijek pokušava biti vodeći partner i kreator ukupne projektne ideje, a tada se ostvaruje i mogućnost da u projektnu strukturu uključuje relevantne privredne subjekte ili javne ustanove s područja Istarske županije i drugih dijelova RH. Tako je na primjer većina projekata Javne ustanove Natura Histrica koordinirana i osmišljena od strane Odsjeka (Underground Istria – 2008. godina; KUP – 2010. do 2012. godina; ŽIVO! – 2014. do 2016. godina). Gradu Umagu je sudjelovanje u projektu DIVA bilo prvo iskustvo u implementaciji jednog projekata EU. U projekt DRINKADRIA Istarska županija uključila je i Istarski vodovod d.o.o. Buzet kojemu je to bilo prvo iskustvo u radu na projektima EU, pri čemu je osigurana nabava i postavljanje 500.000,00 EUR vrijedne opreme za telemetrijsko praćenje gubitaka u vodoopskrbnoj mreži.

7.3. Rangiranje županija prema uspješnosti korištenja sredstava Europske unije

Županije zajedno sa svojim institucijama poput županijskih razvojnih agencija direktno se prijavljuju na natječaje, ali značajno pomažu i druge aktere u županiji u pripremi vlastitih projekata. Prema rezultatima istraživanja o kapacitetima za korištenje EU fondova koje je proveo Institut za međunarodne odnose iz Zagreba, županijske uprave i agencije zajedno s jedinicama lokalne samouprave i obrazovnim institucijama najuspješnija su kategorija korisnika EU

programa u okviru dostupnih im natječaja.⁶² Otprilike na jednu četvrtinu županijskih uprava i agencija otpada tri četvrtine ukupno ugovorenih sredstava. Istraživanje je također pokazalo da uspjeh u korištenju EU fondova nije povećan s veličinom županije, nego je presudan broj zaposlenih na pripremi i provedbi projekata. Stupanj razvijenosti je tek u manjoj mjeri povezan s uspjehom u korištenju EU fondova.

Podatci o vrijednosti ukupno ugovorenih darovnica iz pretprijetnih programa pokazuju ukupan kapacitet svih institucija i organizacija za korištenje EU sredstava na razini županije.

Tablica 22: Rangiranje županija prema ukupno ugovorenim darovnicama iz natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava do 31.12.2010.

Županija/Grad Zagreb	Ukupno ugovoreno (EUR)	Rang	Ukupno ugovoreno po stanovniku (EUR)	Rang
Grad Zagreb	9.477.354	1.	12,2	13.
Medimurska	5.559.479	2.	46,9	1.
Osječko-baranjska	5.068.189	3.	15,3	7.
Istarska	4.064.884	4.	19,7	4.
Primorsko-goranska	4.004.488	5.	13,1	10.
Varaždinska	3.197.260	6.	17,3	5.
Vukovarsko-srijemska	3.082.541	7.	15,1	8.
Karlovačka	3.009.994	8.	21,2	3.
Krapinsko-zagorska	2.384.860	9.	16,7	6.
Požeško-slavonska	2.108.478	10.	24,6	2.
Brodsko-posavska	1.490.259	11.	8,4	15.
Šibensko-kninska	1.435.760	12.	12,7	12.
Splitsko-dalmatinska	1.394.808	13.	3,0	21.
Virovitičko-podravska	1.272.026	14.	13,6	9.
Koprivničko-križevačka	1.219.057	15.	9,8	14.
Zagrebačka	1.192.230	16.	3,8	20.
Sisačko-moslavačka	1.011.211	17.	5,5	18.

⁶² Puljiz, J. (2011.), *Analiza kapaciteta za korištenje EU fondova na županijskoj razini*, Institut za međunarodne odnose – IMO, Zagreb, str.33.

Županija/Grad Zagreb	Ukupno ugovoreno (EUR)	Rang	Ukupno ugovoreno po stanovniku (EUR)	Rang
Zadarska	929.737	18.	5,7	17.
Dubrovačko-neretvanska	769.116	19.	6,3	16.
Bjelovarsko-bilogorska	699.293	20.	5,3	19.
Ličko-senjska	696.008	21.	13,0	11.

Izvor: Puljiz, J. (2011.), Analiza kapaciteta za korištenje EU fondova na županijskoj razini, Institut za međunarodne odnose – IMO, Zagreb, str.36.

Podatci iz Tablice 22 pokazuju da javna tijela, nevladine udruge i druge organizacije s područja Grada Zagreba koje su imale pravo sudjelovati na natječajima bilježe najveći iznos ugovorenih sredstava, čija vrijednost iznosi 9,5 milijuna eura zaključno s 31.12.2010. Prijavitelji projekata s područja Grada Zagreba su ostvarili znatnu prednost u odnosu na ostale županije, budući da Međimurska županija kao drugoplasirana prema vrijednosti ugovorenih darovnica, bilježi znatno manjih 5,6 milijuna eura ugovorenih sredstava. Ovakav odnos ukazuje na znatan apsorpcijski kapacitet institucija s područja Grada Zagreba, što je i očekivano, obzirom na broj stanovnika, veliki broj institucija/organizacija i stupanj razvijenosti jedinice. Treba istaknuti kako podatci o apsolutno ugovorenim iznosima nisu dovoljan niti posve objektivan pokazatelj ukupnih apsorpcijskih kapaciteta županija budući da zanemaruju prisutne razlike u broju stanovnika. Stoga je u Tablici 22 prikazana i vrijednost ugovorenih darovnica po stanovniku, čime se uvažavaju razlike prema broju stanovnika županija. Prema tom pokazatelju, najbolji je rezultat ostvarila Međimurska županija s 46,9 ugovorenih eura po stanovniku, nakon koje slijedi Požeško-slavonska s 25,6 eura i Karlovačka županija s 21,2 eura po stanovniku. Grad Zagreb je sad tek na trinaestom mjestu s 12,2 eura po stanovniku. Na posljednjem je mjestu Splitsko-dalmatinska županija sa svega 3,0 eura po stanovniku ugovorenih darovnica.

U nastavku se analiziraju apsorpcijski kapaciteti isključivo županijskih institucija pri čemu pod institucijama, podrazumijevamo županijsku upravu, županijske razvojne agencije, javne ustanove, zavode, turističke zajednice, komunalna poduzeća i druge institucije kojima upravlja županija.

Tablica 23: Rangiranje županija prema ugovorenim darovnicama od strane županijskih institucija do 31.12.2010.

Županija/Grad Zagreb	Ugovorena sredstva od strane županijskih institucija (EUR)	Rang	Udjel županijskih institucija u ukupno ugovorenim sredstvima (%)	Rang	Ugovorena sredstva od strane županijskih institucija po stanovniku	Rang
Istarska	2.857.052	1.	70,3%	1.	13,8	1.
Međimurska	934.749	2.	16,8%	8.	7,9	2.
Varaždinska	715.481	3.	22,4%	5.	3,9	4.
Krapinsko-zagorska	690.301	4.	28,9%	4.	4,8	3.
Osječko-baranjska	561.823	5.	11,1%	10.	1,7	9.
Sisačko-moslavačka	455.573	6.	45,1%	2.	2,5	5.
Primorsko-goranska	337.875	7.	8,4%	13.	1,1	13.
Dubrovačko-neretvanska	301.794	8.	39,2%	3.	2,5	6.
Karlovačka	264.297	9.	8,8%	12.	1,9	8.
Vukovarsko-srijemska	258.086	10.	8,4%	15.	1,3	11.
Virovitičko-podravska	222.391	11.	17,5%	6.	2,4	7.
Zagrebačka	203.881	12.	17,1%	7.	0,7	15.
Koprivničko-križevačka	145.665	13.	11,9%	9.	1,2	12.
Požeško-slavonska	122.649	14.	5,8%	18.	1,4	10.
Brodsko-posavska	108.065	15.	7,3%	16.	0,6	16.
Grad Zagreb	102.792	16.	1,1%	19.	0,1	19.
Šibensko-kninska	93.848	17.	6,5%	17.	0,8	14.
Zadarska	78.263	18.	8,4%	14.	0,5	18.

Županija/Grad Zagreb	Ugovorena sredstva od strane županijskih institucija (EUR)	Rang	Udjel županijskih institucija u ukupno ugovorenim sredstvima (%)	Rang	Ugovorena sredstva od strane županijskih institucija po stanovniku	Rang
Bjelovarsko-bilogorska	70.228	19.	10,0%	11.	0,5	17.
Splitsko-dalmatinska	10.819	20.	0,8%	20.	0,0	20.
Ličko-senjska	0	21.	0,0%	21.	0,0	21.
Ukupno	8.535.632		15,8%		1,9	

Izvor: Puljiz, J. (2011.), Analiza kapaciteta za korištenje EU fondova na županijskoj razini, Institut za međunarodne odnose – IMO, Zagreb, str.37.

Tablica 23 prikazuje vrijednosti županija prema ugovorenim sredstvima od strane županijskih institucija, udjelu županijskih institucija u ukupno ugovorenim sredstvima prijavitelja s područja županija te ugovorenim sredstvima županijskih institucija po stanovniku. Promatrajući rezultate županijskih institucija, najbolji rang bilježi Istarska županija. Ona zauzima prvo mjesto prema sva tri pokazatelja. S 2,9 milijuna eura vrijednosti ugovorenih darovnica i s udjelom od čak 70,3% među ukupno ugovorenim darovnicama institucija i organizacija s područja županije, Istarska županija se nalazi ispred svih ostalih županijskih uprava. Prema visini ugovorenih darovnica iznad 500.000,00 eura još se izdvajaju Međimurska, Varaždinska, Krapinsko-zagorska i Osječko-baranjska županija. Osim u slučaju Istarske, značajan udjel županijskih institucija u ukupno ugovorenim sredstvima bilježe još Dubrovačko-neretvanska, Sisačko-moslavačka, Krapinsko-zagorska i Varaždinska županija, sve redom iznad 20%. U slučaju Dubrovačko-neretvanske i Sisačko-moslavačke županije, koje bilježe relativno loše rezultate u pogledu apsolutne vrijednosti ugovorenih sredstava, moglo bi se zaključiti kako je relativno visok udjel županijskih institucija više posljedica slabih rezultata ostalih razvojnih dionika nego visokih kapaciteta samih institucija.

7.4. Procjena doprinosa realiziranih projekata jačanju sustava zaštite okoliša i prirode Istarske županije

Odsjek za zaštitu prirode i okoliša ustrojen unutar Upravnog odjela za održivi razvoj Istarske županije u svom djelokrugu ima upravne i stručne poslove iz područja zaštite prirode i okoliša.

Odsjek koordinira aktivnosti zaštite okoliša određene posebnim zakonima i drugim propisima, izrađuje izvješća, programe, planove i druge dokumente iz područja zaštite okoliša (zrak, voda, tlo, more, otpad), zaštite prirode, održivog razvoja kao i dokumente interventnih mjera u okolišu, a sve sukladno propisima koji reguliraju ta područja, prati stanje svih sastavnica okoliša, provodi postupke procjene utjecaja na okoliš pojedinih zahvata i postupke strateških procjena utjecaja na okoliš, vodi registar onečišćavanja okoliša te osigurava podatke i izvješća za informacijski sustav zaštite okoliša.

U svrhu procjene doprinosa provedenih projekata jačanju sustava zaštite okoliša i prirode Istarske županije, obavljen je intervju s jednim od županijskih stručnjaka u području zaštite okoliša i prirode, odnosno jednim od izravnih sudionika procesa apliciranja projekata na fondove EU. Kao sugovornik izabran je Bruno Kostelić koji je u Istarskoj županiji zaposlen već 12 godina i izravno je sudjelovao u prijavi i provedbi svih ranije opisanih projekata EU. Razgovor s Brunom Kostelićem, višim savjetnikom u Odsjeku za zaštitu prirode i okoliša izvršen je u prostorijama Istarske županije 25. srpnja 2016. godine.

1. PITANJE: Koji su najznačajniji rezultati projekata koje je Odsjek za zaštitu prirode i okoliša proveo uz sufinanciranje EU?

ODGOVOR: Kao najznačajniji rezultat ističe se Znanstveno edukacijski centar Speleo kuća u mjestu Vodice, Općina Lanišće. Radi se o staroj školi koja je kroz dva provedena projekta, KUP Karst Underground Protection tijekom 2011. godine te projekt ŽIVO! tijekom 2015. godine, rekonstruirana i prenamijenjena u moderan, sadržajno i funkcionalno opremljen objekt za provođenje odgojno-obrazovnih i znanstvenih programa u prirodi. Značaj navedenog rezultata je i činjenica da se na najslabije razvijenom području naše županije europskim sredstvima osigurala dodatna vrijednost u vidu objekta koji će i nakon što su projekti završili, mobilizirati djecu i mlade svih uzrasta, pa tako i znanstvenike na područje Ćićarije.

Europskim sredstvima Odsjek je puno dobio i u vidu tehničkog opremanja pa tako i edukacije djelatnika za rad u software-ima za analizu prostornih podataka. Naime, projektima Underground Istria, KUP i DIVA Odsjek je izradio WebGIS aplikacije o speleološkim objektima u Istarskoj županiji i ilegalnim odlagalištima na području Županije. Navedene aplikacije prve su takvog tipa u Republici Hrvatskoj. Dostupne su našim građanima, ali služe i stručnjacima raznih profila i

našem Odsjeku za potrebe redovnog rada i strateškog, programskog ili prostornog planiranja. Odsjek je tijekom implementacije navedenih projekata kupio brojnu hardwaresku i softwaresku opremu, ali i educirao djelatnike za rad na istoj, čime je učinjen iskorak u odnosu na sposobnosti djelatnika istih odsjeka u drugim županijama.

Odsjek se u dosadašnjem radu specijalizirao za programe teritorijalne suradnje u kojima je važan rezultat i ostvarena suradnja, tj. umrežavanje s brojnim institucijama i udrugama u Hrvatskoj i u širem okruženju. Upravo je takvo umrežavanje bitno za razvoj novih, progresivnih projekata i sklapanje novih partnerstava u narednom programskom razdoblju do 2020. godine.

2. PITANJE: Koja je za građane IŽ najveća korist od projekata koje je Vaš Odsjek proveo?

ODGOVOR: Kao odgovor na ovo pitanje ponovno bih naglasio ulogu Znanstveno edukacijskog centra Speleo kuća, s obzirom na činjenicu da će isti i dalje koristiti prvenstveno za provedbu raznih odgojno-obrazovnih programa. Izdvojio bih i bolju komunikaciju s građanima po pitanjima kojima se Istarska županija kroz provedene projekte bavila, a važna su za samu zaštitu prirodnih vrijednosti te su predmet interesa zainteresirane javnosti po tematici okoliša i prirode. Naime, projekti EU zahtijevaju promociju projekta i prisutnost u svim medijskim formama upravo radi ostvarivanja kontakata i komunikacije sa zainteresiranom javnosti. Taj se način ophođenja s građanima razlikuje od obvezne komunikacije prema redovnom radu javnih tijela. Građani su tako za važna pitanja poput gospodarenja otpadom i štetnog utjecaja ilegalnog odlaganja otpada u prirodu (projekt DIVA) profitirali na način da su znatno kvalitetnije informirani i uključeni u donošenje važnih odluka za njihovo rješavanje.

Projektima EU Odsjek je nabavio i skupu opremu za zaštitu mora i obalnog područja od eventualnih onečišćenja ugljikovodicima čime se doprinijelo smanjenju rizika od moguće situacije katastrofe (projekt HAZADR).

3. PITANJE: Koji je učinak ostvarenih rezultata na sustav zaštite okoliša i prirode Istarske županije?

ODGOVOR: U gotovo svim do sada provedenim projektima Istarska županija je uključivala i Javnu ustanovu Natura Histrica za upravljanje zaštićenim područjima u Istarskoj županiji, ali i sve relevantne institucije s našeg područja i udruge civilnog društva ovisno o tematici projekta.

Učinkovitost sustava zaštite okoliša i prirode uvelike ovisi i o kvaliteti suradnje i komunikacije između nadležnih tijela koja je značajno poboljšana tijekom niza godina zajedničkog rada na projektima EU. Pozitivne promjene ostvaruje i pristup Istarske županije, pa tako i našeg Odsjeka, da u partnersku strukturu projekata na čijoj pripremi radimo, uključimo što veći broj jedinica lokalne samouprave ili istarskih privrednih subjekata. Tako smo u projektu DIVA u provedbu uključili i gradove Pulu, Buzet i Umag. Možda je još i značajniji učinak uključivanje Istarskog vodovoda d.o.o. iz Buzeta u projekt DRINKADRIA, pri čemu je to poduzeće u svom prvom sudjelovanju u projektima EU osiguralo sredstva za nabavu i montažu većeg broja vodomjera za praćenje gubitaka u vodoopskrbi financijske vrijednosti veće od 600.000,00 HRK. Projektima smo nabavljali brojnu opremu, ali i izrađivali različite programe, planove upravljanja ili protokole (npr. Program mjera sanacije za postojeće građevine unutar zona sanitarne zaštite – projekt DRINKADRIA, Plan upravljanja speleološkim objektima – projekt KUP, zajednički transnacionalni model za planiranje i prevenciju šumskih požara – projekt PROTECT). Navedeni dokumenti nadogradnja su na postojeće obveze i dokumente koji se rezultat obveza prema nacionalnom zakonodavstvu i predstavljaju dodanu vrijednost, odnosno nadogradnju na iste sustave u drugim županijama.

4. PITANJE: Imajući u vidu strateške dokumente razvoja IŽ, tj. ROP i ŽRS, možete li procijeniti do kojeg su stupnja projekti EU doprinijeli realizaciji razvojnih ciljeva Županije u sektoru zaštite prirode i okoliša?

ODGOVOR: Odsjek je u svim fazama, kao stručno tijelo Istarske županije u domeni zaštite okoliša i prirode, sudjelovao u izradi strateških dokumenata razvoja IŽ (ROP i ŽRS). Tako smo i od samih početaka birali projektne teme na način da njihovi rezultati direktno ili indirektno doprinose razvojnim ciljevima strateških dokumenata Istarske županije. Sigurno da ne možemo ustvrditi da smo te razvojne ciljeve u potpunosti ostvarili, ali bitno je da svaki rezultat svih provedenih ili planiranih projekata EU ide u smjeru doprinosa ili realizacije zacrtanih ciljeva.

5. PITANJE: Koji problemi sprječavaju IŽ u uspješnijoj realizaciji strateških razvojnih ciljeva kroz provedbu projekata EU?

ODGOVOR: Takvi su problemi prvenstveno tehničke prirode, u vidu premalog broja stručnih kadrova osposobljenih za rad na projektima EU u domeni zaštite prirode i okoliša. Tu bih u

svakom slučaju izdvojio i konstantno povećavanje obveza u našem sektoru prema nacionalnom zakonodavstvu, čime se smanjuje mogućnost fokusiranja Odsjeka na raspoložive programe EU i podnošenje i implementaciju novih projekata. Također, rad na projektima EU zahtijeva i bolju komunikaciju i suradnju s drugim upravnim odjelima u Županiji.

6. PITANJE: U koja se područja zaštite prirode i okoliša nije, a moglo se ulagati putem fondova EU?

ODGOVOR: Pravi način za osmišljavanje kvalitetnih projekata je prvo prepoznavanje problema i potreba u prostoru, a tek onda potražnja za partnerima i raspoloživim programima sufinanciranja. Smatram da dobar projektni koncept koji proizlazi iz stvarnih potreba na terenu uvijek može pronaći adekvatnu mjeru u nekom od raspoloživih programa sufinanciranja.

Predmet interesa našeg sektora najlakše je podijeliti prema sastavnicama okoliša na klimatske promjene, vodu, more, tlo, biološku raznolikost, okoliš i zdravlje. Za svaku navedenu sastavnicu moguće je pronaći adekvatnu mjeru unutar jednog od raspoloživih programa sufinanciranja. Naglasak u novom projektnom razdoblju od 2014. do 2020. godine više je usmjeren na klimatske promjene, dok u prethodnom razdoblju od 2007. do 2013., ta sastavnica nije bila posebno izdvojena. Naš je Odsjek do sada sudjelovao u projektima koji su se odnosili na gotovo sve tematike. Projektom DRINKADRIA radili smo na tematici voda i klimatskih promjena, okolišem, točnije otpadom se bavio projekt DIVA, tlom su se bavili projekti Underground Istria, KUP i ŽIVO!, a morem projekt HAZADR. Biološkom raznolikošću planiramo se baviti u narednom projektnom razdoblju znajući da je problem Istarske županije, pa tako i cijele Hrvatske, nedostatak podataka o sastavu i stanju vrsta i staništa unutar proglašenog područja Natura 2000, pa tako i ostalih proglašenih područja zaštite. Pri tome na raspolaganju imamo program LIFE kao najprikladniji za ovu tematiku, ali i Program prekogranične suradnje sa Slovenijom obzirom na zajedničke karakteristike i probleme pograničnog područja. Na kraju možemo ustvrditi da je potreba puno, a nažalost naši ljudski kapaciteti nisu dostatni za pokrivanje svih područja u isto vrijeme, pogotovo ako se u obzir uzme činjenica da je za pripremu, implementaciju i kasnije izvješćivanje svakog projekta potrebno u prosjeku tri godine, uz uključivanje dvije osobe za rad na projektu tijekom cijelog navedenog razdoblja.

7. PITANJE: Javlja li se s godinama određeni trendovi u sektoru zaštite okoliša i prirode? Prolaze li određene teme ili partneri bolje od drugih na natjecajima?

ODGOVOR: U svakom slučaju da. Danas se trendovi u sektoru zaštite okoliša i prirode usmjeravaju prema „plavoj ekonomiji“, kao i „uslugama ekosustava“ tj. modelima procjene prirodnih vrijednosti na način da se istima dodjeljuje financijska vrijednost, odnosno potencijal. Očekuje se i povezivanje s poduzetništvom na način da se prirodne vrijednosti u vidu prirodnog kapitala stave u funkciju razvoja i u određenom segmentu osiguraju konkurentnost malom i srednjem poduzetništvu. Današnji programi sufinanciranja imaju značajno bolje i usmjerenije teme koje često proizlaze iz „bottom-up“ pristupa na način da su izabrane na temelju zaprimljenih informacija šireg kruga upitanih krajnjih korisnika. To u svakom slučaju olakšava i pisanje projektnih prijedloga podnositeljima prijave, koji sada u svojim predloženim aktivnostima mogu biti znatno konkretniji i jasniji, te se konačno mogu izbjegavati općenite fraze.

Što se tiče prolaznosti partnera i tema, pravila programa zaista su jasna, ali ostavljaju mogućnost iskusnim vodećim partnerima da pametnim izborom projektne strukture i tema osiguraju bolju poziciju u odnosu na konkurenciju prilikom faze evaluacije prijavljenih projekata. Naime, često je uputno uključiti barem jednog partnera iz svake zemlje prihvatljivog područja, pametno je izabrati pridružene partnere koji nemaju financijske obveze u provedbi projekta, ali često znaju dati „dodatnu težinu“ ukoliko se radi o institucijama koje su i prema nacionalnom zakonodavstvu zadužene za praćenje projektne teme. Na kraju, svaki partner u projektnoj prijavi navodi i svoja iskustva i relevantnost za provedbu svojih aktivnosti, kao i očekivani doprinos ukupnom projektnom rezultatu. Sve je to predmet konačnog ocjenjivanja i bodovanja od strane ocjenjivača podnesenih projekata.

8. PITANJE: Što smatrate da Vaša konkurencija radi bolje od Vas? Npr. ostale hrvatske županije koje se natječu za sredstva iz fondova EU?

ODGOVOR: To je zaista teško ustvrditi s obzirom na to da se prezentiranje projektnih rezultata, pogotovo u javnosti, uvijek ili barem u pravilu pokazuje isključivo u pozitivnom svijetlu bez navođenja problema prilikom provedbe. Uglavnom se u komunikaciji s kolegama drugih županija, gradova/općina ili agencija, može ustvrditi da postoje različiti koncepti i sustavi za

povlačenje sredstava EU u našem sektoru po županijama. Pri tome mislim na činjenicu da su pojedine županije obvezu praćenja i javljanja na natječaje prepustile svojim razvojnim agencijama, dok neke druge javne institucije poput nas, razvijaju sustave u kojima svaki odjel/sektor zasebno prati i provodi projekte iz svoje nadležnosti. Svaki koncept ima svoje prednosti i mane. Istarska županija ima možda i najdužu tradiciju u stvaranju partnerstva pogotovo sa slovenskim i talijanskim institucijama i to je u svakom slučaju naša prednost. Ipak, najveći problem vidim u činjenici da se sustavi dosta oslanjaju na individualnom entuzijazmu pojedinih djelatnika, čime onda neki sektori ispadaju uspješniji od drugih. U našem slučaju, ne postoji jasno sustavno određenje i obveza svakog sektora da poluči određeni uspjeh u povlačenju raspoloživih sredstava za područje svoje nadležnosti, kao niti unaprijed definirani ciljevi i mjerila uspješnosti i nagrađivanja. Zapravo je percepcija većine kolega da se u njihovim kolektivima rad na projektima EU smatra dodatnim poslom, a djelatnike koji provode iste se u pravilu ne oslobađa od njihovih „redovnih“ obveza. U konačnici, smatram da su pojedini hrvatski gradovi možda uspješniji od nekih naših, istarskih gradova u povlačenju sredstava EU, a navedeno nije mjerljivo s nama kao jedinicom područne (regionalne) samouprave. Razlog tome je upravo razlika u nadležnosti, tj. činjenica da gradovi/općine imaju znatno konkretnije nadležnosti i mogu se fokusirati na teme i ulaganja koja konkretno utječu na poboljšanje života svojih građana. Ukoliko promatramo ostale hrvatske županije, smatram da smo i dalje lider u rezultatima i uključenosti u provođenju naših projekata, ali i u razvijanju sustava motiviranja i uključivanja naših gradova/općina i privrede.

9. PITANJE: Na koji bi način Odsjek za zaštitu prirode i okoliša mogao povećati svoj apsorpcijski kapacitet za korištenje fondova EU?

ODGOVOR: U prvom redu zapošljavanjem barem jedne osobe na neodređeno vrijeme koja bi radila na praćenju natječaja, pripremi i provedbi projekata. Trenutni sustav u kojemu se za rad na projektima EU zapošljava osoba na određeno vrijeme na pojedinom projektu nije održiv iz razloga što se u pojedinim fazama implementacije javlja potreba za podnošenje novih projektnih prijavi isključivo radi zadržavanja trenutno zaposlene osobe u radnom odnosu. To stvara nepotreban pritisak i dodatan napor timu za implementaciju projekata, a ostavlja i realnu mogućnost da se formiranoj i educiranoj zaposlenoj osobi ne produlji ugovor, tako da eventualnim kasnijim novim projektima, dolazi do ponovnog zapošljavanja druge osobe koju je

ispočetka potrebno naučiti brojnim specifičnim vještinama i znanjima nužnim za kvalitetnu implementaciju.

10. PITANJE: Koji su pozitivni, a koji negativni aspekti provedbe projekata EU?

ODGOVOR: Pozitivan aspekt je u svakom slučaju ostvarena dodana vrijednost. Osnovni postulat uspješnog projekta je da se njegova tema mora odnositi na nešto što sam korisnik sredstava i inače mora ili planira provesti, a za što prema osnovnom modelu financiranja ne posjeduje potrebna financijska sredstva. Negativni aspekt je činjenica da se ipak za sve planirane aktivnosti u startu trebaju osigurati vlastita sredstva, a najčešće povrat sufinanciranog dijela nije u skladu s prvotno planiranim. Na taj se način u proračunima ostvaruju značajni gubitci i sama provedba projekata može se prikazati kao značajan pritisak na rashodovnu stranu proračuna. Ipak, iskustvom i kvalitetnim projektnim timom moguće je pravovremeno umanjiti navedeni negativni aspekt, što opet ukazuje na činjenicu da je za provedbu projekata EU potrebno posjedovati iznimno kvalitetne i educirane kadrove koji poznaju logiku i pravila rada na projektima, ali i samu struku, odnosno temu projekata koje provode.

11. PITANJE: Koji su najčešći problemi u provedbi i s kojim ste se problemima Vi susreli?

ODGOVOR: Naš Odsjek već deset godina radi na provedbi projekata EU i u tom su se razdoblju javljali različiti problemi. Osjeti se da se u sustavu tehničkih tajništava i nadzornim tijelima za praćenje provedbe programa EU javljaju sve upućeniji i stručniji kadrovi, a sami natječaji su sve konkretniji i administrativno lakši za provedbu. Danas su postupci javne nabave usklađeni s istim postupcima nabave prema nacionalnom zakonodavstvu, što prije nekoliko godina nije bio slučaj. Problemi su u prošlosti znali biti i unutar samih institucija koje implementiraju projekte i to prvenstveno u formiranju proračuna projekta koji prema posebnim pravilima mora biti ugrađen u proračun institucije (odvojene pozicije za projektne aktivnosti, zasebno vođene konto kartice projekta, vođenje evidencije o plaćama angažiranih osoba za rad na projektima u punom radnom vremenu ili dijelu radnog vremena i sl.). Često je problem predstavljala i nemogućnost dobivanja pravne pomoći za tumačenje pojedinih aspekata projektnih pravila. Takve probleme smo savladali u hodu, odnosno učili temeljem svakog novog iskustva.

12. PITANJE: Koji su po Vama ključni elementi uspješnog projekta?

ODGOVOR: Dobra partnerska struktura. Projekte je potrebno osmišljavati na temelju utvrđenih potreba, a ne iz razloga što je objavljen pojedini natječaj. Iskustvo i sposobnost dobre koordinacije vodećeg partnera ključ je dobro posložene projektne prijave. Na kraju, izdvojio bih i realno postavljene projektne aktivnosti koje moraju biti izvršene u skladu s „timeline-om“, odnosno vremenikom implementacije projekta.

13. PITANJE: Što smatrate svojim najvećim adutom u osmišljavanju kvalitetenih projektних prijedloga?

ODGOVOR: Raspolaganje kadrovima koji poznaju struku i pravila rada na projektima EU. Iskustvo je u tome jednako važno kao i poznanstva s drugim institucijama u hrvatskoj i ostalim prihvatljivim zemljama, ali i stručnjacima unutar tih institucija.

14. PITANJE: Jesu li službenici IŽ dovoljno osposobljeni za pripremu i provedbu projekata EU? Za koje vještine smatrate da nisu dovoljno razvijene među službenicima IŽ, a nužne su za privlačenje sredstava iz fondova EU?

ODGOVOR: Ne moraju svi službenici biti upućeni i osposobljeni za rad na projektima EU. Ipak, smatram da trenutni sustav nije adekvatan i da isti neće rezultirati željenom apsorpcijom raspoloživih sredstava, kao niti da će se osigurati dovoljan broj kvalitetnih projekata, a time i njihovih rezultata. U IŽ postoji i Odjel za međunarodne projekte i europske poslove koji sačinjavaju brojni stručnjaci za provedbu projekata EU koji pak nemaju dovoljno znanja i kompetencija za sve projektne teme na čijoj prijavi sudjeluju, što je i normalno. S druge strane, ne postoji adekvatna povezanost sa stručnjacima resornih upravnih odjela koji bi u tom dijelu trebali uskočiti i dati svoj stručni doprinos. Dakle, smatram da je problem više u nedostatnoj i nedefiniranoj međusektorskoj suradnji nego u samoj osposobljenosti pojedinih službenika.

15. PITANJE: Što smatrate najvećim nedostatkom ili slabom točkom IŽ i konkretno Vašeg Odsjeka u postupku osmišljavanja, prijave i provedbe projekata EU?

ODGOVOR: Još uvijek nije jasno definirana obveza sudjelovanja u osmišljavanju, prijavi i provedbi projekata EU. Na taj način je očit i velik pritisak sve većih obveza „redovnog“ posla. Često je odgovornost za rad na projektima EU znatno veća od rada na „redovnom“ poslu, što nije

adekvatno vrednovano od strane rukovodstva. Nedostatan broj kadrova i nespremnost upravljačke strukture da na temelju uspješnih rezultata omogući nova zapošljavanja.

16. PITANJE: Jeste li s godinama i iskustvom stekli određeni imidž među potencijalnim projektnim partnerima? U kojim programima, fondovima i inicijativama najbolje „kotirate“ i koje Vas odlike čine poželjnim partnerom?

ODGOVOR: U svakom slučaju Istarska županija uvijek će biti poželjan partner institucijama iz susjednih zemalja poput Slovenije i Italije s obzirom na dugogodišnju prisutnost i zajednički rad na projektima transnacionalne i prekogranične suradnje. Istarska županija poželjan je partner svim institucijama koje provode ili planiraju provoditi projekte EU radi našeg bogatog iskustva, ali i spremnosti da povežujemo partnere čak i kada u samim projektima ne namjeravamo ili ne možemo sudjelovati. Istarska županija razmišlja o apsorpcijskom kapacitetu svih subjekata sa svog područja, a spremna je u ostvarivanju novih partnerskih suradnju ponuditi i svoju stručnu pomoć.

17. PITANJE: Smatrate li da bi sustav zaštite prirode i okoliša IŽ danas funkcionirao jednako i bez projekata provedenih sredstvima EU kroz proteklih devet godina?

ODGOVOR: Smatram da ne bi, prvenstveno iz razloga što je rad na projektima EU rezultirao boljom stručnom osposobljenošću i kompetencijama naših djelatnika. Posjedujemo tehničku opremu i alate koje druge županije i javna tijela ne posjeduju, a nama omogućuju kvalitetniji rad. Zaštita prirode i okoliša uvelike je ovisna i o uspostavljenoj komunikaciji s građanima i zainteresiranom javnosti. Taj je segment znatno unaprijeđen upravo radom na projektima EU čije su teme bile od velike važnosti za okoliš i prirodu, ali i u fokusu interesa građana. Rezultat rada na projektima EU su i brojne dodatne studije, programi, protokoli i internet alati, koji ne bi postojali isključivo na temelju provedbe redovnog posla prema nacionalnom zakonodavstvu. Na kraju, rad na projektima EU zahtjeva i praćenje novih trendova u struci, radi čega možemo ustvrditi da smo napredni i inovativni u našim planovima i razmišljanjima.

Temeljem ovog intervjua može se zaključiti kako je najveći doprinos provedenih projekata jačanju sustava zaštite prirode i okoliša Istarske županije ostvaren u vidu investiranja u ljudski kapital, odnosno omogućavanjem novih zapošljavanja, ali i educiranjem i osposobljavanjem

postojećih kadrova. Projekti EU omogućili su i nabavu vrijedne tehničke i informatičke opreme kojom je značajno unaprijeđen sustav zaštite okoliša, prirode i civilne zaštite u Istarskoj županiji.

7.5. Usporedba rezultata projekata i strateških razvojnih ciljeva Istarske županije

U svrhu procjene realiziranih razvojnih ciljeva zacrtanih strateškim dokumentima razvoja Istarske županije, izvršen je intervju s Tamarom Kiršić, stručnom savjetnicom u Istarskoj razvojnoj agenciji (IDA). S obzirom na to da je IDA imala ulogu koordinatora izrade Regionalnog operativnog programa (2006. – 2010.) te obje županijske razvojne strategije (prve, za razdoblje 2011. – 2013. i nove za razdoblje do 2020. godine), intervjuiranje njezine predstavnice omogućilo je dublji uvid u postupke i rezultate strateškog planiranja u Istarskoj županiji. Intervju je proveden 26. srpnja 2016. u prostorijama IDA-e.

1. PITANJE: Na koji su se način utvrđivali rezultati provedbe ROP-a i ŽRS-a u razdoblju 2007. – 2016.? Može li se prepoznati značajan broj realiziranih ciljeva i je li iskustvo u izradi i provedbi tih dokumenata utjecalo na izradu i donošenje nove ŽRS?

ODGOVOR: Rezultati provedbe prijašnjih strategija utvrđivani su temeljem godišnjih izvješća koja su podnosila sva javnopravna tijela u potpunosti ili djelomično financirana iz proračuna Istarske županije. Nedostatak takve metode krije se ponajprije u nepostojanju mehanizama provjere projekata realiziranih u privatnom sektoru. Sama realizacija ciljeva i mjera može se ocijeniti oskudnom. Naime, za odgovarajuće rezultate provedbe potrebni su i adekvatni financijski resursi. Središnja država nikada nije predvidjela alokaciju ciljanih sredstava za provedbu strateških dokumenata u svakoj županiji. Iz tog razloga prijašnje strategije tek u manjoj mjeri predstavljaju relevantan dokument s popisom realno ostvarivih mjera. IDA redovito provodi monitoring, ali on neće biti suviše koristan i učinkovit sve dok se na nacionalnoj razini ne decentraliziraju konkretna sredstva posebno namijenjena svakoj jedinici područne samouprave, kao što je na primjer nedavno učinjeno za provedbu mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU). Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije objavilo je Poziv za odabir područja za provedbu mehanizma ITU, definiranog u okviru Operativnog programa "Konkurentnost i kohezija" 2014.-2020. te Operativnog programa "Učinkoviti ljudski potencijali" 2014.-2020. Potencijal i mogućnosti korištenja mehanizma uvidjeli su Grad Vodnjan

te Općine Medulin, Marčana, Ližnjan, Svetvinčenat i Barban koji su se okupili oko Grada Pule te tako zajedno čine jednu urbanu sredinu. Za urbano područje Pule Ministarstvo je odredilo da na raspolaganju stoji 30,62 milijuna EUR, odnosno oko 230 milijuna HRK. Osnovni preduvjet za financiranje projekata putem ITU mehanizma jest izrada i donošenje strategije razvoja urbanog područja u kojoj su definirani smjerovi budućeg razvoja. Bilo bi korisno sličan mehanizam osmisliti i za županijske razvojne strategije.

2. PITANJE: Jesu li nezadovoljavajući rezultati mogli potaknuti reviziju, odnosno usvajanje izmjena i dopuna strateških dokumenata?

ODGOVOR: Strategije bi se trebale moći mijenjati sukladno evaluaciji, ali to se u praksi ne provodi. Svaka korekcija zahtijeva financijska sredstva, a ona su u ovom slučaju bila nedostatna. Županijsko partnersko vijeće bilo je zaduženo za nadzor provedbe ROP-a i prve ŽRS, ali ono se tijekom njihove provedbe nikada nije sastajalo i predlagalo izmjene. Sada je novim zakonodavstvom određen minimalan broj sastanaka i način rada. Sastanke koordinira IDA. Osim toga, sada je novim smjernicama MRRFEU-a obvezno definiranje indikatora praćenja uspješnosti po mjerama. Prva ŽRS nije precizirala indikatore, čime je dodatno otežano mjerenje rasta i razvoja.

3. PITANJE: Kako je u postupcima izrade strateških dokumenata definirana metoda prikupljanja prijedloga strateških ciljeva, podciljeva i mjera po sektorima?

ODGOVOR: S obzirom na to da je Županija vlasnik ŽRS-a, a IDA samo koordinatorski tijelo, župan je taj koji je definirao sve aktere procesa, odnosno imenovao sva tijela i dionike relevantne za njezinu izradu. Mjere su usklađivane na radionicama Županijske radne grupe, a strateški okvir je odredilo Županijsko partnersko vijeće.

4. PITANJE: Pri izradi ŽRS-a korišten je interdisciplinarni i međusektorski partnerski pristup. Je li ostvarena zadovoljavajuća razina suradnje između IDA-e i ostalih uključenih dionika?

ODGOVOR: Da, uspio se ostvariti zadovoljavajući stupanj suradnje, ali uz velike napore. Nisu svi sektori u jednakoj mjeri bili spremni na suradnju i pružanje informacija. Kao najveći problem pokazala se slaba suradnja, komunikacija i koordinacija među pojedinim županijskim odjelima,

ustanovama i agencijama. Najveću spremnost na suradnju pokazali su Upravni odjel za poljoprivredu i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb. Bilo je vrlo teško pripremati strategiju kao sintezu realno ostvarivih mjera jer se svaki županijski odjel borio za opstanak svog sektora kroz posebnu mjeru.

5. PITANJE: Jesu li razvojni dokumenti usklađivani s regulativom i strateškim ciljevima EU-a?

ODGOVOR: Da, naročito nacrt nove ŽRS. Regulativa EU-a je kompletno ugrađena i na to se jako pazilo. Stavljen je naglasak na usklađivanje s operativnim programima za korištenje ESI fondova u razdoblju 2014. – 2020. Moglo bi se reći da je upravo to jača strane buduće ŽRS, dok bi se kao slabost mogao primijetiti nedostatak vizionarstva i kreativnosti, što je opet uzrokovano nastojanjem da se udovolji željama svih sektora uključenih u stvaranje strategije.

6. PITANJE: Akcijskim planom provedbe ŽRS-a 2011. – 2013. predloženo je prikupljanje projektnih prijedloga putem javnih poziva. Je li sustav javnih poziva zaživio i koliko je projektnih prijedloga na taj način prikupljeno, a koliko usvojeno?

ODGOVOR: Baza projekata zaživjela je samo na razini Excel tablice. Naime, usvojeni prijedlozi dobili su status projekta iz baze ŽRS-a, no to nije donijelo nikakvih pozitivnih reperkusija. Za izabrane projekte nije uslijedilo nikakvo financiranje jer Županijsko partnersko vijeće nije raspolagalo odgovarajućim financijskim resursima.

7. PITANJE: Obvezuje li pojedine sektore, odnosno nositelje mjera ŽRS na provedbu definiranih mjera i aktivnosti te na koji način?

ODGOVOR: Strategija je samo okvir djelovanja, odnosno smjer razvoja. Čak i bez adresiranja njezinih ciljeva, u prethodnih deset godina nije dolazilo do zaustavljanja prijave željenih projekata. ŽRS još uvijek po nikakvom zakonu ili zakonskom propisu nije uvjet za financiranje projekata. ŽRS utvrđuje razvojne potrebe pa zato može poslužiti kao dobro utemeljenje za osmišljavanje projekata, ali ona nije obvezujuća.

8. PITANJE: Kada je Istarska županija počela s izradom nove ŽRS i kada se može očekivati njezino usvajanje?

ODGOVOR: Župan Istarske županije je 2014. godine donio zaključak o pristupanju izradi ŽRS-a Istarske županije za razdoblje do 2020. godine te je imenovao Glavni županijski tim, Županijsku radnu grupu i donio Odluku o izmjeni rješenja o imenovanju Županijskog partnerskog vijeća za izradu Županijske razvojne strategije Istarske županije za razdoblje do 2020. godine. Nacrt nove ŽRS je u finalnoj fazi pripreme, a usvajanje se očekuje do kraja 2016. godine. Na nacionalnoj razini kasni se s izradom Strategije regionalnoga razvoja Republike Hrvatske do 2020. godine koja bi trebala biti krovni dokument, odnosno dokument višeg reda iznad svih županijskih razvojnih strategija u Republici Hrvatskoj.

Provedeni intervju ukazao je na glavne slabosti strateških dokumenata razvoja Istarske županije. To se u prvom redu odnosi na nedostatak posebno alociranih sredstava namijenjenih njihovoj provedbi, što za posljedicu ima oskudnu realizaciju strateških ciljeva i prioriteta. Može se zaključiti kako za ostvarivanje razvojnih ciljeva nije dovoljno osloniti se isključivo na entuzijazam pojedinih županijskih službenika i njihovu dobru volju za apliciranje na EU fondove. Županijski razvojni dokumenti pružaju dobar temelj i usmjerenje za osmišljavanje projektnih ideja, međutim projekti EU ne mogu biti jedino sredstvo postizanja strateških ciljeva. Potrebno je predvidjeti dodatne izvore i mehanizme financiranja, a usto poraditi i na lošoj međusektorskoj suradnji različitih županijskih odjela, ustanova i agencija, koja je u oba intervjua istaknuta kao značajan problem.

7.6. SWOT analiza procesa povlačenja financijskih sredstava EU u Istarskoj županiji

Temeljem informacija dobivenih kroz dva obavljena intervjua, moguće je izraditi SWOT analizu, odnosno istraživanje važnijih karakteristika vanjskog i unutarnjeg okruženja Istarske županije sa svrhom identifikacije strateških čimbenika koji će odrediti budućnost procesa povlačenja financijskih sredstava EU. Vanjsko okruženje sastoji se od varijabli (prilika i prijetnji) koje su izvan institucije i nisu unutar kratkoročne kontrole djelatnika. Te varijable čine kontekst unutar kojeg Istarska županija djeluje. U unutarnjem okruženju identificirane su snage i slabosti. Snage valja nastojati najbolje iskoristiti, odnosno kapitalizirati. O slabostima treba voditi računa i prevladati ih gdje god je to moguće. Prilike treba iskoristiti kako bi se povećale prednosti, a umanjile slabosti. Prijetnji se treba čuvati i nastojati ih svesti na najmanju mjeru, kako ne bi umanjile snage i povećale slabosti.

Tablica 24: Prikaz SWOT analize procesa povlačenja financijskih sredstava EU u Istarskoj županiji

<u>SNAGE</u>	<u>SLABOSTI</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Visok stupanj socio-ekonomske razvijenosti, • Strateški dokumenti razvoja izrađeni na načelu partnerstva i konsenzusa relevantnih nacionalnih, regionalnih i lokalnih dionika, • Jak financijski kapacitet, • Bogato iskustvo u provedbi projekata prekogranične suradnje, • Uspostavljena suradnja s brojnim europskim regijama, • Visoka razina povezanosti s različitim međunarodnim partnerima, • Geografski položaj koji pogoduje jednostavnom pronalasku zajedničkih tema sa susjednim regijama, • Kvalitetna suradnja s jedinicama lokalne samouprave, • Službenici s iskustvom u prijavljivanju i provedbi projekata EU, • Službenici posjeduju stručna, sektorska znanja u okviru djelokruga svog upravnog tijela, • Istarska županija uživa pozitivan imidž među potencijalnim projektnim partnerima; • Dobra komunikacija s građanima i udrugama civilnog društva, • Dobra suradnja s medijima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno poznavanje Europskih strukturnih i investicijskih fondova i/ili nedovoljna motivacija, • Nedostatak iskustva u prijavi i provedbi velikih infrastrukturnih projekata, • Rukovodeće strukture nemaju razumijevanja za problematiku EU fondova, • Nedovoljno planiranje sredstava u proračunu županije za sufinanciranje EU projekata, • Nedovoljna suradnja, komunikacija i koordinacija među županijskim upravnim tijelima, • Nedovoljna povezanost upravnih tijela s industrijom te malim i srednjim poduzetništvom, • Nedostatan broj službenika zaposlenih na poslovima prijave i provedbe projekata EU, • Disperzirana odgovornost apliciranja na fondove EU između više različitih upravnih odjela, agencija, zaklada i javnih ustanova, • Nedostatak sustavne podjele nadležnosti za prijavljivanje i provođenje projekata, • Nedefinirani ciljevi, mjerila uspješnosti i nagrađivanja za provedene projekte • Nepostojanje vlasništva, npr. županijskog zemljišta ili nekretnina u koje bi se moglo ulagati kroz projekte EU.

<u>PRIJEDNE</u>	<u>PRIJETNJE</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Izdašna sredstva dostupna u okviru Europskih strukturnih i investicijskih fondova u razdoblju 2014. – 2020., • Politika regionalnog razvoja RH naklonjena korištenju EU fondova, • Odobravanje novih programa prekogranične suradnje dostupnih Istarskoj županiji (npr. Program Italija – Hrvatska), • Veliki interes susjednih regija za uspostavu projektnih partnerstava s Istarskom županijom i njezinim agencijama, zavodima, zakladama, ustanovama i sl., • Prioritetne osi većine dostupnih programa usmjerene su na sektore u kojima Istarska županija posjeduje kompetentne kadrove, znanja i iskustva, • Za mnoge programe omogućen je jednostavniji način podnošenja prijava (npr. elektronička prijava), • U novoj financijskoj perspektivi Europska komisija je nastojala smanjiti administrativni teret provedbe projekata. 	<ul style="list-style-type: none"> • Trenutna politička nestabilnost i neizvjesnost u zemlji, • Moguće učestale promjene na čelu MRRFEU i drugih tijela akreditiranih za provedbu natječaja za dodjelu sredstava iz fondova i programa EU, • S promjenama vladajućih struktura izvjesne su učestale promjene natječajne dokumentacije, kao i poništavanje već objavljenih natječaja, • Ostale hrvatske županije sve su aktivnije u apliciranju na fondove i programe EU, stoga postaju sve ozbiljnija konkurencija, • Zbog visokog indeksa razvijenosti, omogućena je najniža stopa sufinanciranja vlastitog učešća u projektima temeljem javnih poziva za dodjelu sredstava Fonda za sufinanciranje provedbe projekata na regionalnoj i lokalnoj razini, • Kašnjenje donošenja Strategije regionalnoga razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do 2020. godine, a posljedično i Županijske razvojne strategije za isto razdoblje, • Neplaniranje financijskih sredstava koja bi se s razine središnje države alocirala na jedinice područne samouprave u svrhu provedbe županijskih razvojnih strategija, • Nedostatna suradnja državne uprave s jedinicama područne samouprave, • Slaba kadrovska popunjenost MRRFEU i drugih ministarstava uzrokuje kašnjenja u provedbi natječaja za dodjelu sredstava.

Izvor: vlastita izrada autora

Iako snage nadilaze slabosti, za učinkovitije povlačenje financijskih sredstava EU, Istarska županija svakako bi trebala poraditi na jačanju suradnje, komunikacije i koordinacije svojih upravnih tijela. U cilju minimalizacije slabosti, potrebno je jasno utvrditi odgovornosti i nadležnosti ustrojstvenih jedinica za poslove prijavljivanja i provođenja projekata. U vidu proširivanja prilika, preporuča se daljnje unapređivanje suradnje s prijateljskim regijama iz Europe i svijeta. Sustavnim i kontinuiranim ulaganjem u svoje djelatnike, Istarska županija korigirala bi slabosti koje štete prilikama i povećavaju osjetljivost na vanjske prijetnje.

8. PREPORUKE, SMJERNICE I SAVJETI ZA BUDUĆE PROJEKTE

Ines Kersan-Škabić (2005) definirala je mjere potrebne za bolje, opsežnije i kvalitetnije uključivanje Hrvatske u regionalnu politiku EU. S odmakom od 11 godina žalosno je primijetiti kako se mnogo negativnih okolnosti nije značajno promijenilo od tada do danas. Nacionalna politika regionalnog razvoja i dalje se ne usmjerava ka tome da razvijene regije postanu konkurentnije i sposobnije odgovoriti zahtjevima i pritiscima jedinstvenog tržišta EU. Fiskalna centralizacija je još uvijek prisutna, što znači da u međuvremenu nije provedena primjerena raspodjela ovlasti i fiskalnih kapaciteta između jedinica lokalne i područne samouprave i središnje države. U svojim preporukama Kersan-Škabić naglašava potrebu donošenja nacionalne strategije regionalnog razvoja jer je dokumentacijska osnova preduvjet i temelj za uključivanje u programe regionalne politike EU.⁶³ Iako je takva strategija postojala za razdoblje od 2011. do 2013. godine, sada se ponovo nalazimo u jednom zrakopraznom prostoru bez temeljnog planskog dokumenta politike regionalnoga razvoja na središnjoj razini, a nova financijska perspektiva EU započela je 1.1.2014. godine. Bez takvog dokumenta ne može se utvrditi koji su ciljevi i prioriteti regionalnog razvoja Republike Hrvatske te kakav bi trebao biti odnos tijela državne uprave i drugih sudionika regionalnog razvoja poput jedinica područne (regionalne) samouprave.

U svojim daljnjim preporukama Kersan-Škabić istaknula je:

- Potrebu za obrazovanjem službenika o mogućnostima potpore Unije i načinu njihova korištenja;
- Važnost razvijanja međuregionalne suradnje, povezivanja u svrhu prijavljivanja zajedničkih projekata;
- Veliku korist praćenja i informiranja o stanju, promjenama i trendovima u susjednim zemljama.

⁶³ Kersan-Škabić, I. (2005), *Koliko je Hrvatska spremna iskoristiti sredstva Europske unije? Primjer Istre*, u: K. Ott, ur., *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji - ususret izazovima pregovora*, Institut za javne financije, Zagreb, str. 241.-269.

Obrazovanje službenika o mogućnostima potpore Unije i načinu njihova korištenja i dalje je neophodno jer su Hrvatskoj sada na raspolaganju i Strukturni i investicijski fondovi koji imaju znatno drugačija pravila u odnosu na pretpristupne programe, a rijetki su službenici osposobljeni za pripremu i provedbu projekata koji se iz njih financiraju. Istarska županija morat će uložiti puno više vremena i sredstava u usavršavanje svojih kadrova te takvu praksu što prije pretočiti u jedan učinkovit sustav koji se više neće oslanjati samo na sporadične radionice ili vlastiti entuzijazam pojedinaca.

Međuregionalnu suradnju potrebno je kontinuirano njegovati i poticati, u čemu Istarska županija konstantno odrađuje kvalitetan posao i s lakoćom uspostavlja nova partnerstva. Dobrosusjedski odnosi posebno su naglašeni, stoga se i u novoj financijskoj perspektivi može očekivati velika uspješnost Županije prilikom apliciranja na programe prekogranične suradnje. Praćenje novosti, promjena i trendova u susjednim zemljama značajno će olakšati osmišljavanje i razvoj projektnih ideja, a što je još važnije, doprinijet će stvaranju realnih očekivanja o učincima projektnih rezultata. Na ovaj će segment službenici morati posebno paziti jer će se u razdoblju 2014. – 2020. neostvarivanje predviđenih pokazatelja učinka financijski kažnjavati prilikom evaluacije izvješća o provedbi projekta.

Pored navedenih, Istarskoj županiji mogu se uputiti i sljedeće preporuke:

- Polazište svake projektne ideje morala bi biti analiza problema i stvarnih potreba institucije. U projekte valja ulaziti s jasno definiranom vizijom želja, potreba i svrhe. Onda kada znamo što želimo i što nam zaista treba, možemo planirati aktivnosti koje su u skladu s našim ciljevima i doprinose realizaciji pozitivnih promjena.
- Nužno je još u najranijoj fazi razvoja projektne ideje dobro razmisliti o indikatorima promjene, odnosno na koji ćemo način procijeniti jesu li rezultati uspješni.
- Prilikom osmišljavanja projektnih ideja službenici bi se ubuduće morali više fokusirati na inovativnost. U novoj financijskoj perspektivi 2014.-2020. Europska komisija od projekata očekuje da razvijaju ili stvaraju nešto novo, tj. potiču značajne promjene.

- Indikatori ostvarenih učinaka moraju biti mjerljivi, stoga ih je potrebno kvantitativno i kvalitativno izraziti.
- Službenici bi više pažnje trebali pridavati osmišljavanju plana održivosti projekta nakon njegova završetka. Najgore što svaka jedinica lokalne ili područne samouprave može učiniti jest ulagati javni novac u nešto što nikada neće zaživjeti ili ispuniti svoju svrhu.
- Prije upuštanja u bilo koju projektну ideju, službenici bi svakako trebali provjeriti uživaju li povjerenje i potporu svoje okoline za takav poduhvat. Primarno se to odnosi na rukovodeće kadrove koji u konačnici potpisuju projektну prijavu i time pristaju na eventualno učešće u sufinanciranju projekta, ali i na sve ostale djelatnike koji na bilo koji način mogu biti uključeni u provedbu projekta. Važno je imati na umu da će na neki način u provedbi sudjelovati i kadrovska služba, odsjek za računovodstvo, odjel za proračun i financije, odjel za odnose s javnošću i druge kolege čije ime možda neće biti u prijavnici projekta ili se njihova plaća neće pravdati iz proračuna projekta, ali svojim redovnim radom značajno doprinose kvalitetnoj provedbi pojedinih aktivnosti.
- Neophodno je utvrditi tko će biti vlasnik krajnjih rezultata, odnosno tko će preuzeti upravljačku i financijsku odgovornost za realizirane materijalne rezultate jednom kada se sredstva EU prestanu slijevati na račun krajnjih korisnika. To je posebno važno za održavanje opreme, nekretnina i pokretnina.
- Preporuča se uspostaviti kvalitetniju komunikaciju i suradnju između županijskih odjela i odsjeka. Zajedničkim snagama mogli bi se postići puno kvalitetniji rezultati, a mnogi bi se problemi izbjegli, ublažili ili jednostavnije riješili.

9. ZAKLJUČAK

Europska unija podupire projekte utemeljene na javnim politikama i proračunskim prioritetima koja su nadležna tijela EU-a usvojila za pojedino razdoblje financiranja. Javne politike Europske unije predstavljaju temelj za utvrđivanje prioriteta i ciljeva koji će se financirati europskim sredstvima, a projekti pritom služe kao mjere kojima se realiziraju ciljevi javnih politika. Svaki projekt sufinanciran europskim sredstvima trebao bi doprinijeti ostvarivanju strateških razvojnih ciljeva lokalne jedinice, županije, države i Europske unije. Europska kohezijska ili regionalna politika, kao jedna od najvažnijih javnih politika EU-a, usmjerena je postizanju ujednačenog i održivog razvoja te jačanju gospodarske i socijalne kohezije EU-a.

Ranih 2000.-tih godina kada se Republika Hrvatska počela pripremati za pristupanje Europskoj uniji poduzete su brojne strukturne i operativne mjere u svrhu jačanja apsorpcijskog kapaciteta za privlačenje i korištenje financijskih sredstava EU-a. Među tim mjerama bila je i izrada regionalnih operativnih programa kao prvih strateških dokumenata županijskog razvoja. Usvajanjem takvih dokumenata stvarali su se preduvjeti kandidiranja razvojnih projekata za financiranje sredstvima EU-a. Dokument je usvojen od strane Skupštine Istarske županije 11. rujna 2006. godine s namjerom da postane sredstvo učinkovitijeg i uspješnijeg upravljanja razvojem Istre. Izradom i usvajanjem ROP-a želio se stvoriti instrument koji će Istarskoj županiji poslužiti kao strateški strukturiran razvojni plan za privlačenje sredstava i investicija iz nacionalnih, europskih, bilateralnih, multilateralnih te privatnih izvora. Osim toga, ROP je zamišljen i kao sredstvo učinkovitijeg i uspješnijeg korištenja vlastitih, županijskih i lokalnih financijskih sredstava za gospodarski i socijalni razvoj, zaštitu okoliša i druge ključne razvojne aktivnosti. Kao sastavni dio ROP-a uspostavljena je baza od 200 projekata koji osmišljene mjere konkretiziraju u skupove aktivnosti uobličene u projekte. Ta se baza projekata nadopunjavala javnim pozivima za iskazivanje interesa za prijavu razvojnih projekata. Svrha poziva bila je identificirati i prikupiti sve ideje, prijedloge i projekte koji su važni za razvoj Istarske županije i ostvarivanje ciljeva i prioriteta utvrđenih ROP-om. Uvrštavanje pristiglih projekata u bazu ROP-a trebalo je predstavljati polazište za njihovo kandidiranje za financiranje putem programa pretpristupnih fondova EU-a.

Proglašavanjem Zakona o regionalnom razvoju 2009. godine uvedena je obveza zamjenjivanja regionalnih operativnih programa županijskim razvojnim strategijama kao temeljnim planskim dokumentima za održivi društveno-gospodarski razvoj svake županije. Županijska razvojna strategija Istarske županije usvojena je 2011. godine. Jednako kao i u ROP-u, baza razvojnih projekata uvrštena je u provedbeni dio dokumenta. Smatralo se kako će kvaliteta projekata iz Baze razvojnih projekata uvelike doprinijeti realizaciji mjera, ostvarenju prioriteta i strateških ciljeva te uspješnosti provedbe Strategije u cjelini. U financijskom planu provedbe istaknuta je pretpostavka da će ŽRS pridonijeti uspješnijem natjecanju za financijska sredstva iz raznih potencijalnih izvora, a primarno iz Instrumenta prepristupne pomoći (IPA).

Komponenta IPA-e koju je Istarska županija najčešće koristila u svrhu provedbe projekata zaštite okoliša i prirode bila je IPA II, tj. prekogranična suradnja s Republikom Slovenijom, zemljama Jadranske i Mediteranske regije. Cilj komponente "Prekogranična suradnja" je poticanje suradnje među europskim regijama i smanjivanje neujednačenosti njihovog razvoja, kroz jačanje prekogranične suradnje i kvalitete života u graničnim područjima Europske unije.

Zaštita okoliša nesumnjivo je jedna od najzahtjevnijih i najsloženijih aktivnosti, koja zadire u sve dijelove ljudskoga društva. To se posebice odnosi na međudjelovanje zaštite okoliša i primjerenog razvoja društva koje danas nazivamo održivi razvoj. Stoga je učinkovito institucionalno ustrojavanje sustava zaštite okoliša na razini državne uprave te lokalne samouprave i uprave od iznimne važnosti za Republiku Hrvatsku. Odsjek za zaštitu prirode i okoliša ustrojen unutar Upravnog odjela za održivi razvoj Istarske županije u svom djelokrugu ima upravne i stručne poslove iz područja zaštite okoliša i prirode. Analiza rezultata i učinaka provedenih projekata EU pokazala je kako se Odsjek primarno fokusirao na projekte sanacije divljih odlagališta otpada, sprječavanja šumskih požara, zaštite resursa pitkih voda, odnosno upravljanja vodnim resursima i poboljšanja vodoopskrbe. Izvršena analiza odabranih projekata pokazala je kako je Istarska županija uspješno izvršavala prijavljivane aktivnosti, ali sve poduzete aktivnosti nisu nužno doprinijele jačanju sustava zaštite prirode i okoliša Istarske županije. U osmišljavanju pojedinih projektnog prijedloga nije se dovoljno razmišljalo o financijskoj i ekonomskoj održivosti kao faktoru kvalitete. Dugoročna održivost rezultata nije uvijek postignuta.

U posljednjih devet godina Odsjek je samostalno prijavio i implementirao sedam projekata EU. U tri projekta imao je ulogu vodećeg partnera. Ukupna ušteda na plaćama službenika Odsjeka od 2008. do 2016. godine iznosi 1.780.000,00 HRK. Odsjek prati razvojne potrebe Istarske županije, strateške i planske dokumente, te na temelju istih osmišljava nove projektne ideje. Usmjerenost Odsjeka je takva da uvijek pokušava biti vodeći partner i kreator ukupne projektne ideje, čime nastoji u projektnu strukturu uključiti relevantne privredne subjekte ili javne ustanove s područja Istarske županije i drugih dijelova RH.

U gotovo sve provedene projekte Istarska županija je uključila i Javnu ustanovu Natura Histrica za upravljanje zaštićenim područjima u Istarskoj županiji, ali i druge relevantne institucije i udruge civilnog društva ovisno o tematici projekta. Učinkovitost sustava zaštite prirode i okoliša uvelike ovisi i o kvaliteti suradnje i komunikacije između nadležnih tijela koja je značajno poboljšana tijekom niza godina zajedničkog rada na projektima EU. Pozitivne promjene rezultat su nastojanja Odsjeka da u partnersku strukturu projekata uključi što veći broj jedinica lokalne samouprave ili istarskih privrednih subjekata.

Rad na projektima EU općenito je rezultirao boljom stručnom osposobljenošću i kompetencijama županijskih djelatnika. Kroz projekte je nabavljena tehnička oprema i alati koji omogućuju kvalitetniji rad. Zaštita okoliša i prirode uvelike je ovisna i o uspostavljenoj komunikaciji s građanima i zainteresiranom javnosti. Taj je segment znatno unaprijeđen upravo radom na projektima EU čije su teme bile od velike važnosti za okoliš i prirodu, ali i u fokusu interesa građana. Rezultat rada na projektima EU su i brojne dodatne studije, programi, protokoli i internet alati, koji ne bi postojali isključivo redovnim radom Odsjeka sukladno nacionalnom zakonodavstvu.

Djelatnici Odsjeka u pravilu su birali projektne teme na način da njihovi rezultati direktno ili indirektno doprinose razvojnim ciljevima strateških dokumenata Istarske županije. Projektom DRINKADRIA radilo se na tematici voda i klimatskih promjena, okolišem, točnije otpadom, bavio se projekt DIVA, tlo su se bavili projekti Underground Istria, KUP i ŽIVO!, a morem projekt HAZADR.

Istarska županija posjeduje dugu tradiciju međusobnog povezivanja i umrežavanja sa slovenskim i talijanskim institucijama. Takva tradicija značajno olakšava ulazak u nova projektna

partnerstva, međutim pokazalo se kako sustav zapravo počiva na individualnom entuzijazmu pojedinih djelatnika, bez jasnog razgraničenja i utvrđivanja obveza svakog sektora da poluči određeni uspjeh u povlačenju raspoloživih sredstava za područje svoje nadležnosti.

Realizacija ciljeva i mjera strateških dokumenata razvoja Istarske županije može se ocijeniti oskudnom. Naime, za odgovarajuće rezultate provedbe potrebni su i adekvatni financijski resursi. Za provedbu strateških dokumenata nisu postojala unaprijed alocirana sredstva, već je financiranje zamišljeno putem povlačenja sredstava iz različitih nacionalnih i međunarodnih izvora. Istarska županija uspjela je iz IPA-e financirati brojne projekte iz domene zaštite okoliša i prirode, no radi se o nedovoljnim sredstvima kojima nije bilo moguće učinkovito adresirati sve zacrtane razvojne ciljeve, prioritete i mjere.

U samoj fazi strateškog planiranja kao najveći problem pokazala se slaba suradnja, komunikacija i koordinacija među pojedinim županijskim odjelima, ustanovama i agencijama. Dodatno, zbog nedostatka financijskih sredstava uspostavljena baza projekata izgubila je svaku smisao i svrhu. Naime, usvojenim projektnim prijedlozima dodjeljivan je status projekta iz baze Županijske razvojne strategije, ali nikada nije uslijedilo i njihovo financiranje.

Analizom je utvrđeno da su strateški dokumenti samo okvir djelovanja, odnosno smjer razvoja. Čak i bez adresiranja strateških ciljeva, u prethodnih deset godina nije dolazilo do zaustavljanja prijave željenih projekata. Razvojne strategije još uvijek po nikakvom zakonu ili zakonskom propisu nisu uvjet za financiranje projekata. Strateški dokumenti utvrđuju razvojne potrebe, stoga mogu poslužiti kao dobro utemeljenje za osmišljavanje projekata, ali u odnosu na razinu EU-a gdje predstavljaju preduvjet i temelj za uključivanje u programe regionalne politike EU-a, za hrvatske županije oni još nemaju status obvezujućeg referentnog okvira.

Analizom rezultata i učinaka projekata koje je Istarska županija provela u domeni zaštite okoliša i prirode kroz proteklih desetak godina utvrđena su značajna postignuća i brojne koristi s pozitivnim utjecajem na jačanje sustava zaštite prirode i okoliša. Koristi se primarno odnose na kadrovska pojačanja i stručno usavršavanje djelatnika, uštede proračunskih sredstava, nabavu vrijedne opreme, uspostavu informacijskog sustava zaštite okoliša i prirode, umrežavanje i suradnju s jedinicama lokalne samouprave i javnim poduzećima te poboljšanu komunikaciju s građanima i podizanje svijesti o okolišnim problemima. Osim pozitivnih učinaka, primijećene su

i određene slabosti, odnosno aspekti koje je u budućim projektima potrebno unaprijediti. U provedbi projekata službenici Istarske županije svakako bi više pažnje trebali pridavati osmišljavanju plana održivosti projekta nakon njegova završetka. Pomnom razradom adekvatnih metoda održivosti izbjeći će se ulaganje javnog novca u nešto što nikada neće zaživjeti ili ispuniti svoju svrhu. Na kraju, svakako se preporuča uspostaviti kvalitetniju komunikaciju i suradnju između županijskih odjela i odsjeka. Zajedničkim snagama mogli bi se postići puno kvalitetniji rezultati, a mnogi bi se problemi izbjegli, ublažili ili jednostavnije riješili.

SAŽETAK

Preduvjet uspješnog povlačenja sredstava EU-a jest poznavanje prioriteta i ciljeva Europske unije definiranih njezinim strateškim i programskim dokumentima. U takvim su dokumentima navedeni jasni i mjerljivi ciljevi te regulatorni okvir za sva ulaganja koja zemlje članice ili kandidatkinje za članstvo mogu poduzeti. Ciljevi europskih strategija moraju se pretočiti u nacionalne i regionalne strategije kako bi se postavio okvir unutar kojega svaka zemlja može utvrditi vlastite prioritete. Svaki projekt za čiju se realizaciju želi ostvariti financiranje iz EU fondova potrebno je osmisliti u skladu sa strateškim razvojnim dokumentima.

U pretpristupnom razdoblju Istarska županija pokazala se jednom od najuspješnijih županija u povlačenju sredstava iz europskih fondova, a veliki je dio sredstava usmjeren upravo na sektor zaštite okoliša i prirode. Cilj rada je istražiti doprinos europskih projekata postizanju strateških razvojnih ciljeva i prioriteta Istarske županije u sektoru zaštite okoliša i prirode. Rad je usmjeren na rezultate projekata čije je financiranje odobreno u pretpristupnom razdoblju, a usporedba je izvršena u odnosu na ciljeve postavljene Regionalnim operativnim programom (2006. – 2010.) i Županijskom razvojnom strategijom (2011. – 2016.).

U prvom dijelu rada prikazane su javne politike kojima se osigurava investicijski i strateški okvir za ispunjavanje ciljeva zaštite okoliša EU-a. Analizom strategija Europske unije, Republike Hrvatske i Istarske županije izloženi su prioriteti financiranja u domeni zaštite okoliša i prirode. Predstavljanjem različitih programa u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći prikazani su fondovi na koje je Istarska županija najviše aplicirala i na području kojih je polučila najveći uspjeh u povlačenju financijskih sredstava. Kao primjeri projekata Istarske županije predstavljeni su projekti sanacije divljih odlagališta otpada, sprječavanja šumskih požara, zaštite resursa pitkih voda, odnosno upravljanja vodnim resursima i poboljšanja vodoopskrbe.

Analizom projektnih prijedloga i izvješća o provedbi utvrđen je stupanj održivosti neposrednih učinaka i rezultata. U završnom dijelu pružene su preporuke, smjernice i savjeti za razvoj budućih projekata kojima se želi ostvariti sufinanciranje EU-a.

Ključne riječi: Europska unija, strategija, EU fondovi, Istarska županija, okoliš, projekti.

SUMMARY

A prerequisite for successfully attracting EU funding is knowing the priorities and objectives of the European Union defined by its strategic and program documents. These documents set out clear and measurable objectives for all investments taken by Member States or candidate countries. The objectives of EU strategies must be translated into national and regional strategies in order to set up a framework within which each country can determine its own priorities. Each project aiming for EU funding must be devised in accordance with the development strategies.

In the pre-accession period, the Istrian County was one of the most successful Croatian counties in seizing EU funding opportunities. A large part of these funds was allocated for environmental protection. The aim of this paper is to determine the contribution of EU funded projects in achieving strategic development goals and priorities of the Istrian County concerning environmental protection. The paper focuses on the results of projects whose financing was approved in the pre-accession period. A comparison is made with respect to the goals set by the Regional Operational Programme (2006 - 2010) and Regional Development Strategy (2011 - 2016).

The first part of the paper provides an insight into public policies that ensure the investment and strategic framework for meeting the EU environmental objectives. By analysing the European, national and regional strategies the candidate illustrates funding priorities in the field of nature and environmental protection. Various programs under the Instrument for Pre-Accession Assistance are showcased as funding opportunities for which the Istrian County applied the most and achieved the best results. As examples of projects implemented by the Istrian County, the candidate outlined projects designed for the rehabilitation of illegal landfills, prevention of forest fires, protection of drinking water resources and improvement of water supplies.

By analysing the project proposals and implementation reports, the candidate was able to establish the level of sustainability of the achieved outcomes and results. The final section provides recommendations, guidance and advice for the development of future projects which aim to achieve EU funding.

Keywords: European Union, strategy, EU funding, Istrian County, environment, projects.

LITERATURA

Knjige:

1. Babić, A. et al. (2005), Europski fondovi za Hrvatsku: Kako iskoristiti sredstva iz programa Europske unije?, Europski pokret Hrvatska i NRC d.o.o., Zagreb.
2. Bilić, J. et al. (1996), Hrvatski opći leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb.
3. Belić, M. (2011), Potpore i javni natječaji iz EU fondova, Nova knjiga Rast, Zagreb.
4. Belić, M. et al. (2008), EU fondovi: vodič kroz europske fondove 2008. – 2013., Novum d.o.o., Zagreb.
5. Črnjar, M., Črnjar K. (2009), Menadžment održivog razvoja, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Glosa, Rijeka.
6. Klaić, Ž. (1990), Rječnik stranih riječi, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.
7. Maletić, I. et al. (2016), EU projekti – od ideje do realizacije, TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje, Zagreb.
8. Samardžija, V., Staničić, M., Nikić, G. (2000), Hrvatska i EU; koristi i troškovi integriranja, Institut za međunarodne odnose, Zagreb.
9. Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013), EU politike i fondovi 2014-2020, Plavi partner, Zagreb.
10. Vela, A. (2015), Menadžment ESI fondova 2014. – 2020., Školska knjiga, Zagreb.
11. Zelenika, R. (2000), Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, četvrto izdanje, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka.

Članci:

1. Bakalović, A. (2005), *Hrvatska u pretpristupnim programima Europske unije*, Međunarodne studije, god. 5, broj 3.
2. Bilas, V. (2011), *Predpristupni fondovi Europske unije i Republika Hrvatska*, Ekonomska misao i praksa, god. 20, broj 1.
3. Bogunović, A. (2004), *Regionalna politika EU i Hrvatska*, Ekonomska istraživanja, Pula, Vol. 17, No. 1.
4. Boromisa, A., Samardžija, V. (2006), *Hrvatska i Lisabonska strategija: približavanje ciljevima?*, u: K. Ott, ur., *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji – izazovi sudjelovanja*, Institut za javne financije, Zagreb.
5. Burić Pejčinović, M. (2010), *Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj*, Hrvatska javna uprava, god. 10, broj 3.
6. Đulabić, V. (2014), *Kohezijska politika Europske unije kao instrument razvoja Hrvatske*, Političke analize broj 17.
7. Ivan-Ungureanu, C., Marcu, M. (2006), *The Lisbon Strategy*, Romanian Journal of Economic Forecasting 1/2006, Institute for Economic Forecasting, Bucharest.
8. Jakovac, P., Maljković, B. (2010), *Korištenje sredstava pretpristupnih fondova Europske unije u Republici Hrvatskoj*, Ekonomski pregled broj 61.
9. Kersan-Škabić, I. (2005), *Koliko je Hrvatska spremna iskoristiti sredstva Europske unije? Primjer Istre*, u: K. Ott, ur., *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji - susret izazovima pregovora*, Institut za javne financije, Zagreb.
10. Kesner-Škreb, M. (2009), *Regionalna politika Europske unije*, Financijska teorija i praksa, Vol. 33., br. 1.
11. Kordej-De Villa, Ž. (2004), *Okoliš i pridruživanje EU*, Privredna kretanja i ekonomska politika br. 98/2004, Ekonomski institut, Zagreb.

12. Korošec, L., Smolčić Jurdana, D., (2013), *Politika zaštite okoliša - integralni dio koncepcije održivog razvoja Europske unije*, Ekonomski pregled, 64 (6)
13. Marinac, A. et al. (2014), *Uloga kohezijske politike Europske unije u poboljšanju kvalitete života u nerazvijenim regijama*, Zbornik radova 2. Interdisciplinarne znanstveno-stručne konferencije s međunarodnim sudjelovanjem – „Održivi razvoj ruralnih krajeva 2014.“, urednik Skendžić, A., Veleučilište, Gospić.
14. Matešić, M. (2009), *Principi održivog razvoja u strateškim dokumentima Republike Hrvatske*, Socijalna ekologija, Vol. 18/2009, No. 3-4, Zagreb.

Ostali izvori:

1. Forrester, S., Sunar, I. (2011), *Razvoj i upravljanje projektima financiranim sredstvima Europske unije*, Tehnička pomoć organizacijama civilnog društva TACSO.
2. Kolodziejski, M. (2013), *Economic, social and territorial situation of Croatia*, Europski parlament, Bruxelles.
3. Novota, S. et al. (2009), *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb.
4. Puljiz, J. (2011), *Analiza regionalnih kapaciteta za korištenje EU fondova na županijskoj razini*, Institut za međunarodne odnose – IMO, Zagreb.
5. *EU projekti u Istri*, uređivanje Ivana Dragišić, Anamaria Škopac, Lorna Zimolo (2011), Upravni odjel za međunarodnu suradnju i EU integracije Istarske županije.
6. *EU projekti u Istri*, uredništvo Ivana Dragišić, Antonija Babić, Antonia Dušman (2014), Upravni odjel za međunarodnu suradnju i europske poslove Istarske županije.
7. *Has EU assistance improved Croatia's capacity to manage post-accession funding?*, Europski revizorski sud (2011), Luxembourg.
8. *Nacionalni strateški referentni okvir*, Republika Hrvatska (2013), Zagreb.

9. *Politike Europske unije: Okoliš*, Europska komisija (2013), Luxembourg.
10. *A guide to the project management body of knowledge (PMBOK Guide) Fifth Edition* (2013), Project Management Institute, Inc., Newton Square.
11. *Uvod u kohezijsku politiku EU-a za razdoblje 2014. – 2020.*, Europska komisija (2014), Ured za publikacije, Luxembourg.
12. *Territorial Cohesion – Analysis of environmental aspects of the EU Cohesion Policy in selected countries*, Europska agencija za okoliš (2009), tehničko izvješće br. 10/2009.

Pravni izvori i planski dokumenti:

1. Lisabonska strategija (2000), Zaključci Europskog vijeća održanog u Lisabonu 23. i 24.3.2000., <http://eur-lex.europa.eu>
2. Nacionalna strategija zaštite okoliša (NN 46/02), Zagreb, Narodne novine.
3. Regionalni operativni program Istarske županije (2007), Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o.
4. Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09) Zagreb, Narodne novine.
5. Strategija održivog razvoja Europske unije (2001), Europska komisija, Bruxelles.
6. Šesti akcijski program za okoliš „Okoliš 2010: Naša budućnost, naš izbor“ (2002), Službeni list Europske unije (L 242/1), Bruxelles.
7. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09 i 147/14) Zagreb, Narodne novine.
8. Zakon o zaštiti okoliša Republike Hrvatske (NN 80/13, 153/13, 78/15) Zagreb, Narodne novine.
9. Županijska razvojna strategija Istarske županije 2011-2013 (2011), Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o., Pula.

Mrežne stranice:

1. EUR-Lex, dostupno na eur-lex.europa.eu (28. srpnja 2016.)
2. eu-projekti.info Portal o EU fondovima, dostupno na eu-projekti.info (18. kolovoza 2016.)
3. European Environment Agency, dostupno na www.eea.europa.eu (22. kolovoza 2016.)
4. Europska komisija, dostupno na ec.europa.eu (1. listopada 2016.)
5. Europska komisija, IPA, dostupno na ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/ipa/how/ (18. kolovoza 2016.)
6. Europski parlament, dostupno na www.europarl.europa.eu (27. srpnja 2016.)
7. Europski strukturni i investicijski fondovi, dostupno na www.strukturnifondovi.hr (19. kolovoza 2016.)
8. Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, dostupno na www.fzoeu.hr (20. kolovoza 2016.)
9. Istarska razvojna agencija, dostupno na www.ida.hr (20. srpnja 2016.)
10. Istarska županija, dostupno na www.istra-istria.hr (12. srpnja 2016.)
11. Istarska županija, Regionalna baza projekata, dostupno na euprojekti.istra-istria.hr/ (18. kolovoza 2016.)
12. Javna ustanova RERA S.D., dostupno na www.rera.hr (19. kolovoza 2016.)
13. Kaštijun d.o.o., dostupno na www.kastijun.hr (23. kolovoza 2016.)
14. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, dostupno na razvoj.gov.hr (1. kolovoza 2016.)
15. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, dostupno na www.mvep.hr (27. srpnja 2016.)
16. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, dostupno na www.mzoip.hr (22. kolovoza 2016.)

17. Operativni program zaštita okoliša, dostupno na opzo.hr (22. kolovoza 2016.)
18. Program prekogranične suradnje Mediteran, dostupno na www.programmemed.eu (19. kolovoza 2016.)
19. Projekt DIVA, dostupno na www.projekt.diva-istra.eu (12. srpnja 2016.)
20. Projekt KUP, dostupno na www.project-kup.org (14. srpnja 2016.)
21. Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko; Skupni tehnični sekretariat Slovenija-Hrvaška 2007-2013., dostupno na www.si-hr.eu (18. kolovoza 2016.)
22. Upravni odjel za međunarodnu suradnju Istarske županije, dostupno na www.istra-europa.eu (18. kolovoza 2016.)
23. Znanstveno edukacijski centar “Speleo kuća”, dostupno na www.speleo-house.eu (16. kolovoza 2016.)

POPIS TABLICA

Tablica 1: Prioriteti i mjere strateškog cilja 3 – Uravnotežen i održiv razvoj	38
Tablica 2: Prioriteti i mjere strateškog cilja 4 – Prepoznatljivost istarskog identiteta	38
Tablica 3: Prikaz prioriteta i mjera u okviru strateškog cilja 3 – Zaštita prirodnih resursa i upravljanje prostorom	41
Tablica 4: Prikaz prioriteta i mjera u okviru strateškog cilja 5 – Prepoznatljivost istarskog identiteta	42
Tablica 5: Projekti sufinancirani unutar IPA prekograničnog programa Slovenija-Hrvatska 2007.-2013. u kojima je sudjelovala Istarska županija, njezini gradovi i općine te druga javna tijela u Istri	52
Tablica 6: Prioriteti i mjere Operativnog programa jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.	56
Tablica 7: Projekti programa Jadranske prekogranične suradnje 2007.-2013.....	58
Tablica 8: Projekti programa transnacionalne suradnje Mediteran 2007.-2013.....	66
Tablica 9: Financiranje Operativnog programa zaštite okoliša za razdoblje 2007.-2013. u EUR	71
Tablica 10: Popis projekata i korisnika bespovratnih sredstava operativni program "Zaštita okoliša" za razdoblje 2007.-2013.....	71
Tablica 11: Prikaz logičke matrice projekta	84
Tablica 12: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta KUP „Karst Underground Protection“	90
Tablica 13: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta KUP „Karst Underground Protection“	91
Tablica 14: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta DIVA - Sanacija divljih odlagališta i podizanje svijesti o njihovoj štetnosti.....	96
Tablica 15: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta DIVA - Sanacija divljih odlagališta i podizanje svijesti o njihovoj štetnosti	96
Tablica 16: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta ŽIVO! - „Život – Voda!“	102
Tablica 17: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta ŽIVO! „Život – voda!“	103
Tablica 18: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta DRINKADRIA	107
Tablica 19: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta DRINKADRIA	108
Tablica 20: Ciljevi zacrtani prijavnicom projekta PROTECT.....	112
Tablica 21: Prikaz ciljeva, polazišta i ostvarenih rezultata projekta PROTECT	112
Tablica 22: Rangiranje županija prema ukupno ugovorenim darovnicama iz natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava do 31.12.2010.....	120

Tablica 23: Rangiranje županija prema ugovorenim darovnicama od strane županijskih institucija do 31.12.2010.....	122
Tablica 24: Prikaz SWOT analize procesa povlačenja financijskih sredstava EU u Istarskoj županiji.....	137

POPIS SLIKA

Slika 1:	Programsko područje prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2007.- 2013.	49
Slika 2:	Prikaz područja programa Jadranske prekogranične suradnje.....	58
Slika 3:	Prioriteti i mjere strukture Operativnoga programa Mediteran, 2007. - 2013.....	65
Slika 4:	Prioriteti i mjere Operativnog programa zaštite okoliša.....	68
Slika 5:	Prikaz projektnog ciklusa	83
Slika 6:	Udio plaća osiguranih iz projekata EU u ukupnim plaćama Odsjeka za zaštitu prirode i okoliša Istarske županije u razdoblju 2008. - 2016.	117
Slika 7:	Prikaz učešća Istarske županije i iznosa sufinanciranog sredstvima EU u ukupnoj vrijednosti projekata	118
Slika 8:	Postotak povrata utrošenih sredstava – odnos realizacije i očekivanja	119